የሥድስተኛ ክፍል

የመምህሩ መምሪያ

የእይታና የትወና ጥበባት

የመምህሩ መምሪያ

6ኛ ክፍል

አዘጋጅ፡- ፍቃዱ ደጀኔ

ወርቃአፈራው ኡቴ

ቲና አሰሌ

ታምራት አብራሃም

አርትኦት፡- ታርኳ ተሰማ

ርብቃ ፀጋዬ

ሰዓሊ፡- ፍቃዱ ደጀኔ

የጥራት ተቆጣጣሪዎች: - ተዋበ ታደሰ

(panellists) ተከለማሪያም ጥላሁን

ኖታ ቀረጻ፡- ወርቃአፈራው ኡቴ

ትየባ፡- ቲና አሰሌ

አፅዳቂዎች (validators)፡ -ሜላት መካሻ

አሰጋኸኝ ጉየ

አረጋ አሰፋ

ለምለም ደግፌ

ማውጫ

መግቢያ v

ምዕራፍ አንድ 1

1. የስነጥበብ መሰረቶች 1

1.1. ኪነ-ንድፍ 3

1.2. የመሠረታዊ እና ኢ-መሠረታዊ ቅኝት ፣ የድምጽ መወፈር መቅጠን እና አክስደንታልስ / በድንገት የሚፈጠር ድምጽ 10

1.3. የትያትር ጥበባት ትወና ማዘጋጀት የተውኔት ጹሁፍ እና የፊልም ጥበባት 17

1.4. የውዝዋዜ ጥለቶች እና በውዝዋዜ ታሪኮችን መፍጠር 26

ምዕራፍ ሁለት 30

2. ፈጠራዊ አገላለጽ 30

2.2. ስልተ ምታዊ መዝሙሮች ከሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ (ወፍራም እና ቀጭን ቁልፍ) መስራት ሰሌዳ (በወፍራም እና በቀጭን ድምጾች መዘመር 31

2.2. ኪነ-ንድፍ ለኪነ-ቅብ እና ለህትመት 53

2.3. በትያትር ፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ ሃሳብን መግለጽ 77

2.4. የውዝዋዜ አላባውያን 81

ምዕራፍ ሦስት 86

3. የትውንና የእይታ ጥበብ ታሪካዊ እና ባህላዊ አውድ 86

3.1. የትውን እና የእይታ ጥበባትን በመጠቀም ታሪክን መንገር እና ማሳየት 88

3.2. ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎችና የአካባቢያዊ ውዝዋዜዎች 97

ምዕራፍ አራት 114

4. የትውን እና የእይታ ጥበባትን በመጠቀም አገር በቀል እውቀቶችን ማድነቅ እና መግለጽ 114

መግቢያ 114

4.2. የእይታ ጥበባትን በመጠቀም አገር በቀል እውቀቶችን 124

ማድነቅ እና መግለጽ 124

ምዕራፍ አምስት 133

4. የትውን እና የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለው መስተጋብር 133

4.1. የትውን እና የእይታ ጥበባትን በመጠቀም ጠቃሚ ሀብቶችን ከመጠበቅ እና ከመንከባከብ ጋር ያለው መስተጋብር 135

4.2. የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለው መስተጋብር 148

ዋቢ መጽሐፍት 158

መግቢያ

በዚህ የ6ኛ ክፍል የትውንና እና የእይታ ጥበባት መጽሐፍ ውስጥ አምስት ምዕራፎች አሉ፡፡ እነዚህን ምዕራፎች ተማሪዎች በጥበብ ክህሎት እንዲታነጹ ተጠንተው የተሰሩ ናቸው፡፡ ምዕራፎቹ በተከታታይ ተያያዥነት ያላቸው ሲሆኑ የተማሪዎችን ንቃተ-ህሊና ከፍ በማድረግ ለአካባቢያቸው አወንታዊ አስተዋጾዖ ማድረግ እንዲችሉ የሚረዳቸው ነው፡፡

የመጀመሪያው ምዕራፍ ሥነ-ጥበባዊ ምልከታ ነው፡፡ በዚህ ምዕራፍ ተማሪዎች ለአካባቢያቸው ለባህላቸው እና ለሃገራቸው ያላቸው ሥነ-ጥበባዊ ግንዛቤ እንዲ ጠነክር ተብሎ የተሰራ ነው፡፡

በሁለተኛው ምዕራፍ ደግሞ በመጀመሪያው ምዕራፍ በምልከታ ካገኟቸው ሃሳቦች ጋር ተያይዘው ሃሳባቸውን ሊገልጹ የሚችሉበት ተግባራዊ ክህሎቶችን በመለማመድ ፈጠራዊ የአገላለጽ ችሎታቸውን የሚያዳብሩበት ነው፡፡ በዚህ ክፍል የተሻለ ተግባራዊ ልምምድ የሚያደርጉበት ሲሆን የፈጠራ ክህሎታቸውን የሚያዳብሩበት ነው፡፡

ሦስተኛው ምዕራፍ ሥነ-ጥበባትን ታሪካዊ እና ባህላዊ አውድ የሚመለከት ነው፡፡ በዚህ ክፍል በምዕራፍ አንድ እና ሁለት ያገኙትን ሃሳባዊ እና ትግባራዊ እውቀት ከታሪክ እና ባህል አውድ አንጻር በማየት የአካባቢያቸውን እና የሃገራቸውን ባህል እና ታሪክ የሚገልጹበት ነው፡፡

ምዕራፍ አራት የሚያተኩረው ደግሞ ስነውበታዊ እሴቶች ላይ ሲሆን በዚህ ክፍል በአካባቢያችን የሚገኙ በማህበረሰቡ ትልቅ ቦታ ይዘው የሚገኙ እሴቶችን ማጉላት ማሳየት እና ማድነቅ ነው፡፡ በዚህ ዙሪያ የጥበባት ሚና ላቅ ያለ በመሆኑ ተማሪዎች በሚሰማሩባቸው ስራዎች የራሳቸውን ግንዛቤ ከማሳደግ አልፈው ለሌላው የህብረተሰብ ክፍል ማሳየት እና እውቅናን መስጠት ይችሉበታል፡፡

በመጨረሻው ክፍል ምዕራፍ አምስት የሥነ-ጥበባት መስተጋብር ዝምድና እና ተግበራ ላይ የሚያተኩር ነው፡፡ በዚህ ክፍል የእይታ እና የትውና ጥበባት እርስ በእርስ እና ከሌሎች ሙያዎች ጋር ያላቸውን መስተጋብር ዝምድና እና ጠቀሜታ የሚታይበት ነው፡፡ በዚህም ክፍል የጥበባት ሚና በሁሉም ዘርፍ ጠቃሚ መሆኑ የሚፈተሽበት ነው፡፡

የ6ኛ ክፍል የትውን እና የእይታ ጥበባት ትምህርታቸውን ከጨረሱ ተማሪዎች የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ ፦

ተማሪዎች የ6ኛ ክፍል የትወና እና የእይታ ጥበባት ትምህርታቸውን ሲጨረሱ የሚከተሉትን ማድረግ ይችላሉ፦

- የእይታ ጥበባት አላባዊያንን (መስመር ፣ ዝርግ ቅርፅ ፣ ቅርጽ ፣ ቀለም ፣ ጥቁረት እና ንጣት ፣ ሸካራነት/ለስላሳነት ፣ መጠን ፣ ድግግሞሽ) ፣ ቲያትር ፣ ተንቀሳቃሽ ምስል ቀረፃ ቴክኒኮች፣ የሙዚቃ አላባዊያንን (ምት ፣ የድምጽ ከፍታና ዝቅታ ፣ ጊዜያዊ የድምጽ ፍጥነት እና እርጋታ ፣ የድምጽ መወፈር እና መቅጠን ...) ፣ ውዝዋዜ እና የተንቀሳቃሽ ምስል ቀረፃ ቴክኒኮችን ይረዳሉ
- ቀላል የሙዚቃ ኖታዎችን ያነባሉ፡፡
- ከሰሙት ድምጽ ከተመለከቱት የተንቀሳቃሽ ምስል እና ካዩት ምስል የታዩ መልዕክቶችን ፣ ምስሎችን እና ድርጊቶችን ይገልጻሉ፡፡
- በሜጀር እና ማይነር ቁልፎች ፣ በድምጽ ከፍታና ዝቅታ እና የቅኝት ቁልፍ (key signature) መካከል ያለውን ተመሳሳይነት እና ልዩነት ይገልጻሉ፡፡
- በቲያትር ጥበባት (ትወና ፣ ማዘጋጀት ፣ የተውኔት ጽሑፍ) እና በፊልም ጥበባት መካከል ያለውን ተመሳሳይነት እና ልዩነት ይግልጻሉ፡፡
- ለስዕል እና ለሌሎች ተዛማጅ እይታዎች ኪነ-ንድፍ ሰርተው ያሳያሉ፡፡

- ቀላል ዜማዊ እና ስልተምታዊ መዝሙሮችን ከሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ (ቀጭን እና ወፈራም ድምጾች /ትሪብል እና ቤዝ ክሌፍ) በመስራት ያሳያሉ፡፡
- ወፍራም እና ቀጭን ድምጾችን ይለያሉ፡፡
- ድምጽ አልባ ትወናን ከቁስ ጋር ፣ ሞንታጅ እና ያልተጻፈ ትወናን እንዲሁም ንድፍን ፣ ስዕልን እና የህትመት ጥበብ ክህሎቶችን ሰርተው ያሳያሉ፡፡
- በሙዚቃ ፣ በቲያትር ፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶግራፍ አማካኝነት ሁነቶችን ፣ ስሜቶችን ፣ ጭብጦችን ፣ ሀሳቦችን ይግልጻሉ፡፡

ምዕራፍ አንድ

1. የስነጥበብ መሰረቶች

የክፍለ ግዜ ብዛት (24)

መግቢያ

በዚህ ክፍል የትውን እና የእይታ ጥበባት ትምህርታችሁ ከዚህ በፊት ማለትም ከ6ኛ ክፍል በፊት የተማራችሁትን የትውንና የእይታ ጥበባት አላባዊያን ሰፋ ባለ መልኩ በመጠቀም ወደ ተግባር ሊለወጥ የሚችል ግንዛቤ እንዲኖራችሁ ተብሎ የተዘጋጀ ነው።

የትውን እና የእይታ ጥበባትን መማር ያለው ጠቀሜታ እጅግ በጣም ሰፊ ነው። የትውን እና የእይታ ጥበባት መማር የሚያስፈልገው የጥበብ ባለሙያ ለመሆን ብቻ ሳይሆን በሌሎች ሙያዎች በሚኖረን የስራ ሂደት ዉስጥ ስራችንን በተሳካ እና ማራኪ በሆነ መልኩ እንድንሰራ ነው። ይህም ማለት የጥበባት ግንዛቤ ያለው ሰው በሁሉም የሥራ ዘርፎች ስኬታማ እንዲሆን የሚረዳውን ክህሎት ከጥበባት ያገኛል ማለት ነው። እነዚህ በሁሉም ሙያዎች ስኬታማ እንድንሆን የሚረዱን ክህሎቶች የ21ኛው ክፍለ ዘመን ክህሎቶች ይባላሉ። እነሱም የፈጠራ ችሎታ ፣ ችግር ፈችነት ፣ በጋራ የመስራት ችሎታ ፣ መቻቻል ውሳኔ ሰጭነት እና የመሳሰሉት ናቸው።

የትውን እና የእይታ ጥበባት በውስጡ ብዙ ነገሮችን ያካተተ ነው። ጠቅለል ያለ ትርጉም ለመስጠት ያክል ሥነ-ጥበብ የሰው ልጆች ያለገደብ ሊግባቡ የሚችሉበት ቋንቋ ነው። ሀሳብን አስተሳሰብን ስሜትን የተለያዩ መረጃዎችን የምንለዋወጥበት ቋንቋ ነው። ተማሪዎች ከዚህ በፊት የተማራችሁትን እንደምታስታውሱት ሥነ-ጥበብን ለመስራት የምንጠቀምባቸው ግብዓቶች የሥነ-ጥበብ አላባዊያን ይባላሉ። የሥነ-ጥበብ አላባዊያን ጥበብን ለመስራት የምንጠቀምባቸው ዋና ዋና ነገሮች ናቸው። የትወና እና የእይታ ጥበባትን

ለመስራት በውስጡ ብዙ የጥበብ ዓይነቶችን የያዘ ሲሆን በዋናነት የእይታ ጥበባት ፣ ኪነ-ንድፍ ፣ ኪነ-ቅብ ፣ ኪነ-ህትመት ፣ ቅርጻቅርጽ ፣ ሙዚቃ ፣ የትያትር ጥበባት ፣ ማለትም ትወና ማዘገጀት ፣ ተውኔት መጽሐፍ እና የፊልም ጥበባት ይገኙበታል፡፡ በዚህ ምዕራፍ የተዘረዘሩትን የትወና እና የእይታ ጥበባት በመረዳት ተግባራዊ እውቀት እንዲኖረን እናደርጋለን፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የትወና እና የእይታ ጥበባትን መግለጽ ይችላሉ፡፡
- ኪነ ንድፍ ለኪነ-ቅብ እና ለሌሎች የእይታ ጥበባት መሰረት መሆኑን ይገነዘባሉ፡፡
- ሜጀር እና ማይነር ቁልፎችን እና የድምፅ መወፈር መካከለኛ እና መቅጠን እንዲሁም ኪ ሲግንቸር መግለጽ ይችላሉ፡፡
- የትያትር ጥበባትና ትወና ማዘገጀት ፣ ተውኔት መጻፍ እና የፊልም ጥበባትን ምንነት መግለጽ ይችላሉ፡፡
- የኪነ-ንድፍ እና የኪነ-ቅብ ስራዎችን ያያሉ፡፡

የመማር ማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

- ምስሎች ፣ ተንቀሳቃሽ ምስሎችን እና ድምጾችን መስማት እና መመልከት
- የቲያትር ጥበባት እና የፊልም ጥበባት ለመረዳት መመልከት
- የኪነ-ንድፍ ምስሎች ለስዕል እና ለሌሎች የእይታ ጥበባት የተሰሩትን ለማየት ይረዳል
- ፍላሽ ካርዶችን መመልከት

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና የተንቀሳቃሽ ምስል ማጫወቻ
- እርሳስ ፣ ከሰል ፣ ከራዮን እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች
- የተቀረጹ ድምፅ እና ምስሎች
- ጽሑፎች እና የመሳሰሉት

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር አያያዝ
- የቃል ጥያቄ

1.1. ኪነ-ንድፍ

የክፍለ ግዜ ብዛት (7)

መግቢያ

ኪነ-ንድፍ ለኪነ-ቅብ በተመለከተ ቀደም ባሉት ክፍል መሠረታዊ ነገሮችን የተማሩ ሲሆን በዚህ ክፍለ ትምህርት ተጨማሪ ኪነ-ንድፍ ለኪነ-ቅብ ደረጃዎቹን የበለጠ ተግባራዊ ሥራ ላያ በማተኮር እንዲሰሩ ይደረጋል፡፡ ንድፍ ለቀለም ቅብ መሠረታዊ የሥነ ጥበብ መገለጫ በመሆናቸው ለስዕል ሥራ መታወቅ ያለባቸው ነገሮች ናቸው፡፡ ይህን በማሰብ በተለያዩ ርዕስ ተማሪዎች በአከባቢያቸው የሚገኙትን በመስራት ስለ ኪነ ንድፍ መሠረታዊ እውቀትና ግንዛቤ እንደሚያገኙ ይጠበቃል፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የእይታ ጥበባትን ምንነት ይገልጻሉ፡፡
- ኪነ-ንድፍ ለኪነ-ቅብ እና ለሌሎች የእይታ ጥበባት መሰረት መሆኑን ይገልጻሉ!

ማነቃቂያ ተግባር - 1

1. ኪነ ንድፍ ማለት ምን ማለት ነው?

መልስ

ኪነ ንድፍ ማለት በአከባቢያችን በአይን ያየናቸውን ነገሮች ቅርፃቸውን በአግባቡ በእርሳስ ፣ በከሰል ፣ በእስክሪቢቶ እና የመሳሰሉትን ቁሳቁሶች በመጠቀም ወረቀት ግድግዳ ወይም ጣውላ ላይ የምናሳይበት ዘዴ ነው፡፡

የመማር ማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ምስሎች ፣ ተንቀሳቃሽ ምስሎችን እና ድምጾችን መስማት እና መመልከት
- የኪነ ንድፍ ምስሎች ለስዕል እና ለሌሎች የእይታ ጥበባት የተሰሩትን ማየት

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና የተንቀሳቃሽ ምስል ማጫወቻ
- እርሳስ ፣ ከሰል ፣ ከራዮን እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች
- ጽሑፎች እና የመሳሰሉት

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር ኣያያዝ
- የቃል ጥያቄ

ጠቃሚ መረጃ

የእይታ ጥበባት የምንላቸው የጥበብ ባለሙያዎች ሃሳባቸውን ስሜታቸውን ወይም የተለያዩ መረጃዎችን ለሌሎች ሰዎች በማየት እንዲረዱት ተደርገው የሚሰሩ የጥበብ አይነቶችን ነው፡፡ እነዚህ የእይታ ጥበብ ዓይነቶች በዋናነት በአራት ይከፈላሉ፡፡ እነዚህም

1. ኪነ ንድፍ (ድሮዊንግ)
2. ኪነ ቅብ (ፔንቲንግ)

3. የህትመት ጥበብ (ፕሪንትሜኪንግ) እና

4. ኪነ ቅርጽ(እስክላፕቸር) ናቸው፡፡

ኪነ-ንድፍ ለሁሉም የእይታ ጥበባት መሠረት ነው፡፡ ይህም ማለት ኪነ ቅብን እና ሌሎች የእይታ ጥበባትን ለመስራት በምንጀምርበት ጊዜ በቅድሚያ ንድፋቸውን የምናጠናበት ኪነ ንድፍ ስለሆነ ነው፡፡

ኪነ-ንድፍ ከእይታ ጥበባት መካከል ዋና መሠረት ሲሆን የጥበብ ባለሙያዎች የተለያዩ ማቅለም የሚችሉ መሳሪያዎችን ግራፋይት እርሳስ ፣ እስክሪቢቶ ፣ ቀለማት ፣ ባለቀለም እርሳሶች ፣ ክራዮኖች ፣ ከሰል ፣ ጠመኔ ፣ ባለቀለም ጠመኔዎች ፣ ፓስቴል ፣ ላጲስ የመሳሰሉትን በመጠቀም ወረቀት ላይ ወይም ዝርግ ሰሌዳ ላይ የሚሰራ የጥበብ ዓይነት ነው ፡፡

ኪነ-ንድፍ ማለት በአከባቢያችን በአይን ያየናቸውን ነገሮች ቅርፃቸውን በአግባቡ እርሳስን ፣ ከሰልን ፣ እስክሪቢቶና የመሳሰሉትን ቁሳቁሶች በመጠቀም ወረቀት ፣ ግድግዳ ወይም ጣውላ ላይ የምናሳይበት ዘዴ ነው፡፡

በአካባቢያችን የሚታየው ቁሳዊ እሴቶችን ቅርጻቸውን እና መጠናቸውን ለማሳየትም ይረዳናል፡፡ ኪነ-ንድፍ የአካባቢያችንን የተለያዩ ቅርጽና ቀለማት ያላቸውን ቁሳቁሶች ቤቶችን እና የአካባቢያቸውን ያለውን ውበት እንዳለ አድርገን ለማሳየት የሚንጠቀምበተ ዘዴ ነው፡፡

ምስል 1 የጋሞ ባህላዊ የቤት አሰራር (ኬታ) ።

<u>ኪነ-ንድፍ</u> ከጥንት ጀምሮ ይሠራ የነበረ የጥበብ ዓይነት ሲሆን በዘመናት ውስጥ የተፈጠሩ የንድፍ መስሪያ መሳሪያዎች እንደ ዘመኑ ስልጣኔ አይነታቸውና መጠናቸው እየተሻሻለ እና እየበዛ ባለንበት ዘመን መድረስ ችሏል ። አሁን

ባለንበት ዘመን ኪነ-ንድፍ በኮምፒውተር የሚሰራ ሲሆን በኮምፒውተር የሚሰራ ንድፍ ዲጂታል ንድፍ (ዲጂታል ድሮዊንግ) ይባላል ።

ንድፍ የምንሰራቸው መሣሪያዎች በመስሪያ ሰሌዳዎች ላይ የተወሰነ የሚታይ መስመር ይሰራሉ፡፡ በብዛት የምንጠቀምባቸው የንድፍ ሰሌዳዎች ወረቀቶች ነው በርግጥ ሌሎች እንደ ካርድ ቦርድ፣ጣውላ፣የፕላስቲክ እንዲሁም የቆዳ ሰሌዳዎችን ላይ ንድፍ ይሰራል ። ለትንሽ ጊዜ ቆይታ ብቻ የሚሆኑ ንድፎች በጥቁር ሰሌዳ ላይ ይሰራሉ ኪነ-ንድፍ በዘመናት ውስጥ በብዛት የሚሰራ የእይታ ጥበብ ነው፡፡ ይህም የሆነው መሰረታዊ እና ውጤታማ ሀሳብን የመግለጽ አቅም ስላለው ነው፡፡ ከዚህም በተጨማሪ የኪነ-ንድፍ መስሪያ መሳሪያዎች በቀላሉ የሚገኙ በመሆናቸው በብዛት ለመስራት ዕድልን የሚሰጥ የእይታ ጥበብ እንዲሆን አድርጎታል ። ንድፍን መስራት የፈጠራ ችሎታችንን እንድናዳብር ይረዳናል፡፡ በዚህ ምክንያት ብዙ ታዋቂ የሆኑ የእይታ ጥበባት ባለሙያዎች ከሁሉም ስራዎቻቸው በላይ የንድፍ ስራዎቻቸው መጠን እጅግ ብዙ ነው፡፡

ምስል 2 የጋሞ አካባቢ የፅደ ጥበብ ውጤቶች በንድፍ ፡፡

<u>**የተግባር ሥራ-1**</u>

ተማሪዎች ንድፍ ለመስራት የሚጠቅሙ የመስመር አይነቶች እንዲለማመዱ ያድርጉ?

ዲጂታል ንድፍ

ንድፍ የምንሰራባቸው መሣሪያዎች በመስሪያ ሰሌዳዎች ላይ የተወሰነ የሚታይ መስመር ይሰራሉ፡፡ በብዛት የምንጠቀምባቸው የንድፍ ሰሌዳዎች ወረቀቶች ነው፡፡ በርግጥ ሌሎች እንደ ካርድቦርድ ፣ ጣውላ ፣ ፕላስቲክ እንዲሁም የቆዳ ሰሌዳዎችን ላይ ንድፍ ይሰራል ፡፡

ለትንሽ ጊዜ ቆይታ ብቻ የሚሆኑ ንድፎች በጥቁር ሰሌዳ ላይ ይሰራሉ ፤ ኪነ-ንድፍ በዘመናት ውስጥ በብዛት የሚሰራ የእይታ ጥበብ ነው፡፡ ይህም የሆነው መሰረታዊ እና ውጤታማ ሀሳብን የመግለጽ አቅም ስላለው ነው፡፡

ከዚህም በተጨማሪ የኪነ-ንድፍ መስሪያ መሳሪያዎች በቀላሉ የሚገኙ በመሆናቸው በብዛት ለመስራት ዕድልን የሚሰጥ የእይታ ጥበብ እንዲሆን አድርጎታል፡፡ ንድፍን መስራት የፈጠራ ችሎታችንን እንድናዳብር ይረዳናል ፤ በዚህ ምክንያት ብዙ ታዋቂ የሆኑ የእይታ ጥበባት ባለሙያዎች ከሁሉም ስራዎቻቸው በላይ የንድፍ ስራዎቻቸው መጠን እጅግ ብዙ ነው፡፡

ምስል 3 በዲጂታል ንድፍ አንቁራሪት እና ልጁ

1.2. የመሠረታዊ እና ኢ-መሠረታዊ ቅኝት ፣ የድምጽ መወፈር መቅጠን እና አክስደንታልስ / በድንገት የሚፈጠር ድምጽ

የክፍለ ግዜ ብዛት (9)

መግቢያ

ተማሪዎች ከዚህ በፊት ባሉት ክፍል የሙዚቃ ትምህርት በተለያዩ ምዕራፍ ተከፋፈለው ተምረዋል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጡ ሙዚቃ ብዙ ነገር የያዘ የሥነ-ጥበብ አካል አንዱ እንደሆነ በሚገባ እንድትረዱ ያስፈልጋል፡፡

ሥነ-ጥበብ ሁሌም አዲስ ሲለሆነ በአግባቡ መማር ይጠበቅባችኋል፡፡ የመሠረታዊ እና ኢ-መሠረታዊ ድምጽ መውፈርንና መቅጠንን እና በድንገት የሚፈጠር ድምጽ በአገባቡ መማር አለባችሁ፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የቅኝትን ምንነት ይገልጻሉ፡፡
- መሠረታዊ እና ኢ-መሠረታዊ ቅኝት ለይተው ይገልጻሉ፡፡
- የድምፅ መወፈር መካከለኛ እና መቅጠን ለይተው ይገልጻሉ፡፡
- በድንገት የሚፈጠር ድምጽ ምንነትን ይገልጻሉ፡፡

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- የተሳሉ ስዕሎች
- ፒያኖ

የመማር ማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ስዕል በመሳል
- የተሳሉትን ስዕሎች በማሳየት
- ፍላሽ ካርዶችን በመመለከት

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ

- የግል ገለጻ
- የቃል ጥያቄ

<u>ማነቃቂያ ተግባር 2</u>

1. *መሠረታዊ ቅኝት ምንነት በቡድን ተወያዩ?*

መልስ

ከስር ባለው ጠቃሚ መረጃ ላይ በሚገባ ስለሚያገኙ ከዛ ላይ አንብባችሁ አስረዱ፡፡

ጠቃሚ መረጃ

ተማሪዎች በ5ኛ ክፍል ትምህርታችሁ ላይ መሰረታዊ የሙዚቃ አላባዊያንን እንደተማራችሁ ይታወቃል፡፡ እነዚህም ድምጽን አጉልቶ ወይም አቅጥኖ መጫወት ፣ የጊዜ ቆይታ ፣ ድምፅ እና ውዝዋዜ ናቸው፡፡ በዚህ የትምህርት ክፍል ላይ የሚከተሉትን ትማራላችሁ፡፡

ሀ- <u>መሠረታዊ ቅኝት (Major scale)</u>፡- መሠረታዊ ቅኝት ማለት በሙዚቃ ውስጥ መሰረታዊ የሙዚቃ ቁልፍ ነው፡፡ በሙዚቃ ውስጥ ሰባት መሰረታዊ ቁልፎች ያሉ ሲሆን ፤ የድምፅ ርቀታቸውም አምስት ሙሉ እና ሁለት ግማሽ የድምጽ ርቀት አለው፡፡ ይህ ርቀታቸውም በ3ኛ እና በ4ኛ እንዲሁም በ7ኛ ና በ8ኛ ድምፅ መካከል ያለው የግማሽ ድምፅ ርቀት ሲሆን ሌሎች አምስቱ ቀሪ ድምጾች ሙሉ ድምፅ አላቸው፡፡ እነዚህ ድምጾች ከዚህ በታች ተዘርዝረዋል፡፡ ከዚህ በታች የቀረበው ምሳሌ C ቅኝትን መሰረት በማድረግ ነው፡፡ C ቅኝት ማለት ነጩን ቁልፍ ብቻ በመጠቀም C ቁልፍ ላይ ጀምሮ C ቁልፍ ላይ የሚጨርስ ቅኝት ነው፡፡

DO RE MI FA SOL LA SI DO

C- D- E- F- G- A- B- C

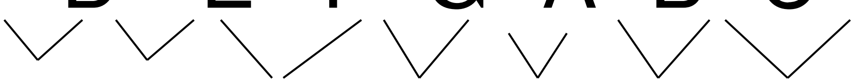

1ሙሉ 1ሙሉ ግማሽ 1ሙሉ 1ሙሉ 1ሙሉ ግማሽ

ከላይ በፊደል የተጻፉት ድምጾች በ 1 እና ½ኛ እንደተዘረዘሩ ይታያል፡፡ ይህም አንድ ማለት ሙሉ ድምፅ ያላቸው ሲሆን ½ኛ ማለት ግማሽ ድምፅ ያላቸው መሆኑን ይገልጻል፡፡ C-D-E-G-A-B ሙሉ ድምፅ ያላቸው ናቸው፡፡ ከ E-F እና ከ B-C ግማሽ የድምፅ ርቀት አላቸው፡፡

__ለ- ኢመሰረታዊ ቅኝት (minor scale)__ ፡- ኢመሰረታዊ ቅኝት እንደ መሰረታዊ ቅኝት ሰባት የተለያዩ ቁልፎች ያሉት ሲሆን አምስት ሙሉ እና ሁለት ግማሽ የድምፅ እርቀት አላቸው፡፡ ኢመሰረታዊ ቅኝት ከመሰረታዊ ቅኝት የወጣ የቅኝት ክፍል ነው፡፡ ልዩነታቸውም በመሰረታዊ ቅኝት ጊዜ በ3ኛ እና በ4ኛ መካከል እንዲሁም በ7ኛ እና በ8ኛ መካከል ግማሽ የድምፅ ርቀት ሲኖር ኢመሰረታዊ ቅኝት ጊዜ በ2ኛ እና በ3ኛ መካከል እንዲሁም በ5ኛ እና በ6ኛ መካከል ግማሽ የድምፅ ርቀት አላቸው፡፡

ኢመሰረታዊ ቅኝት ለማገኘት የተኛውንም መሰረታዊ ቅኝት መነሻ አድርገን ስድስት ወደ ፊት ወይም ሶስት ወደ ኃላ ቆጥረን የሚናገኘው ቅኝት ነው፡፡ ከዚህ በታች የቀረበው ምሳሌ A ቅኝትን መሰረት በማድረግ ነው፡፡ A ቅኝት ማለት ነጩን ቁልፍ ብቻ በመጠቀም A ቁልፍ ላይ ጀምሮ A ቁልፍ ላይ የሚጨርስ ቅኝት ነው፡፡

LA SI DO RE- MI- FA SOL LA-

A- B- C- D- E- F- G- A

1ሙሉ ግማሽ 1ሙሉ 1ሙሉ ግማሽ 1ሙሉ 1ሙሉ

ከላይ እንደተገለፀው ሙሉ ድምፅ ያላቸው ከ A-B ፣ ከ C-D ፣ ከ D-E ፣ ከ F-G እና ከ G-A ሙሉ ድምፅ ያላቸው ሲሆን ከ B-C እና ከ E-F የግማሽ ድምፅ ርቀት አላቸው፡፡

__*ማነቃቅያ ጥያቄ -2*__

1. ድምፅ ማለት ምን ማለት ነው?

ድምጽ

ድምጽ ማለት የመስማት ስሜትን የሚያነቃቃ አካላዊ ክስተት ሲሆን በህብረትም ይሁን በግል የሙዚቃ መሳሪያ ሲጫወትም ይሁን ሲዘምር እንዲሁም የሆነ ነገር ሲያወራ በጆሮ የሚሰማ ከሆነ ድምጽ ይባላል፡፡ ሙዚቃዊ ድምጽ ለሰው ልጅ እና ለሙዚቃ ለመሳሪያ በመባል ለሁለት ከፍለን እናየዋለን፡፡

- **የሰው ልጅ ድምጾች**፡- ለእያንዳንዱ ሰው የራሱን የሆነ ድምጽ አለው፡፡ እነሱም ከዚህ በታች በሚገኘው ሰንጠረዥ ውስጥ ተዘርዝረዋል፡፡

የወንድ ድምጾች	**የሴት ድምጾች**
ቀጭን (tenor)	ቀጭን (soprano)
መካከለኛ (bartone)	መካከለኛ (mezzo soprano)
ወፍራም(bass)	ወፍራም (alto)

ሰንጠረዥ 1 የሙዚቃ መሳሪያ ድምጽ

- **የሙዚቃ መሳሪያ ድምጽ**፡- ይህ ድምጽ ደግሞ ቀጭን እና ወፍራም ድምጽ በመባል በሁለት ይከፈላሉ፡፡

የመሳሪያ አይነት	**የመሳሪያ ስም**	**ድምጽ**
የምት	ከበሮ	ድምጻቸው እንደየአሰራራቸው ይለያያል
የትንፋሽ	ዋሽንት ፣ ዛዬ ፣ ማይራ ወዘተ…	ዋሽንት መካከለኛ፣ ዛዬ ወፍራም እና ማይራ ቀጭን
የክር	ዲታ ፣ በገና እና ማሲንቆ	ዲታ እና ማሲንቆ መውፈርም መቅጠንም የሚችል ነው፡፡ በገና ወፍራም ድምጽ ይሰጠናል፡፡
እርስ በርስ በመጋጨት ድምጽ የሚሰጡ	ጽናጽል ፣ ቃጭል	አንድ ድምጽ የሚሰጥ መሳሪያ ነው፡፡

የመሳሪያ አይነት	የመሳሪያ ስም	ድምጽ
የምት	ከበሮ	ድምጻቸው እንደየአሰራራቸው ይለያያል
የትንፋሽ	ዋነት ፣ ዛዬ ፣ ማይራ ወዘተ…	ዋሽንት መካከለኛ፣ ዛዬ ወፈወራም እና ማይራ ቀጭን
የክር	ዲታ ፣ በገና እና ማሲንቆ	ዲታ እና ማሲንቆ መውፈርም መቅጠንም የምችል ነው፡፡ በገና ወፍራም ድምጽ ይሰጠናል፡፡
እርስ በርስ በመጋጨት ድምጽ የመሰጽ	ጽናጽል ፣ ቃጭል	አንድ ድምጽ የሚሰጥ መሳሪያ ነው፡፡

ሰንጠረዥ 2 የሙዚቃ መሳሪያ ድምጽ

1.ቀጭን ድምጽ፡- በሙዚቃ መሳሪያ ተጨዋችም ይሁን በመዝሙር ዘማሪ ቀጥኖ ወይም ወጥቶ ለጆሮአችን የሚሰማ ከሆነ ቀጭን ድምጽ እንለዋለን፡፡

ለምሳሌ፡- ከአገራችን የሙዚቃ መሳሪያዎች መካከል ዋሽንት ፣ ፊላ እና ጥሩምባ ቀጭን ድምጽ ያላቸው የሙዚቃ መሳሪያዎች ናቸው፡፡

<u>የመወያያ ጥያቄ -1</u>

1) በአካባቢያቸው የሚገኙ ቀጭን ድምጽ ያላቸውን የሙዚቃ መሳሪያዎች እንዲያብራሩ ያድርጉ?

መልስ

1. ፊላ ፣ ጡሩምባ እና የመሳሰሉት

1.1. **ወፍራም ድምጽ፡-** ይህ ድምጽ ደግሞ የቀጭን ተቃራኒ ሲሆን ዘማሪ ወይም የሙዚቃ መሳሪያ ተጫዋች አውርዶ ወይም አወፍሮ ሲጫወት ወይም ሲዘምር ለጆሮአችን ወፍሮ ይሰማል ፤ ይህም በሙዚቃ አነጋገር ወፍራም ድምጽ ይባላል፡፡

ለምሳሌ ፡- ድንኬ ፣ በገና እና ዛዬ

ድንገት የሚፈጠሩ የሙዚቃ ድምጽ ምልክቶች (Accidental)

ድንገት የሚፈጠሩ የሙዚቃ ድምጽ ምልክት ማለት የሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ የቁልፍ ምልክት ከተቀመጠ በኋላ ከቁልፉ በቀኝ በኩል ወይም ከኖታው በግራ በኩል የሚቀመጥ ምልክት ሲሆን አንድ ሙዚቃ በምን መሰረታዊ ወይም በምን ኢመሰረታዊ እንደተጻፈ ለማወቅ የሚጠቅም ምልክት ነው፡፡ ድንገት የሚመጣ የሙዚቃ ድምጽ ምልክቶች በዓይነት ሦስት ናቸው፡፡

እነሱም፡-

1. ግማሽ ድምጽ ወደ ቀኝ (sharp)
2. ግማሽ ድምጽ ወደ ግራ (flat)
3. ወደ ቀድሞ ድምጽ መመለስ (natural)

ግማሽ ድምጽ ወደ ቀኝ (sharp) #

ግማሽ ድምጽ ወደ ቀኝ (ሻርፕ) ማለት አንድ ቅኝትም ይሁን አንድ ኖታ በግማሽ ድምጽ መጨመር ማለት ነው፡፡

ምሳሌ G A B C D E F# G

ከላይ የሚታየው "G" መሰረታዊ ቅኝት ሲሆን በዚህ ቅኝት ውስጥም አንድ ግማሽ ድምጽ ወደ ቀኝ እናገኛለን፡፡ ይህ ወደ ቀኝ የተጨመረ ቁልፍም "F" ሲሆን "F" ን በግማሽ ድምጽ መጨመር ማለት ነው ፡፡ይህ ማለት ከG-E ድረስ በነጭ ቁልፍ ብቻ ተጫውተን F ስንደርስ በነጩ ፈንታ F ፊት ለፊት ያለውን ጥቁር ቁልፍ መጫወት ነው፡፡

<u>የመወያያ ጥያቄ-2</u>

1. ከላይ በሚታየው ሰኬል ውስጥ ስንት ሻርፕ እንዳለ አብራሩ?
2. በአካባቢያችሁ የሚገኙ ቀጭን ድምጽ ያላቸውን የሙዚቃ መሳሪያዎች ተወያይተው እንዲያብራሩ ያድርጉ?

ግማሽ ድምጽ ወደ ግራ (ፍላት) ♭

ግማሽ ድምጽ ወደ ግራ (ፍላት) ማለት ስኬል ውስጥም ይሁን በኖታ የተጻፈው በግማሽ ድምጽ መቀነስ ማለት ነው፡፡

ምሳሌ F G A B♭ C D E F

ከላይ የሚታየው ስኬል "F" ሜጀር ስኬል ሲሆን በዚህ ስኬል ውስጥም አንድ ግማሽ ድምጽ ወደ ግራ አለው፡፡ ይህም "B" በግማሽ ድምጽ ወደ ግራ መቀነስ ማለት ነው፡፡ ይህ ማለት ከF-A ድረስ በነጭ ቁልፍ ብቻ ተጫውተን B ስንደርስ በነጩ ፈንታ ከB ወደ ኋላ ያለውን ጥቁር ቁልፍ መጫወት ነው፡፡

ወደ ቀድሞ ድምጽ መመለስ (ናቹራል) ♮

ግማሽ ድምጽ ወደ ቀኝ ወይም ግማሽ ድምጽ ወደ ግራ ከነበረ በት ግማሽ ድምጽ ጨምረን ወይም ቀንሰን ወደ ቀድሞ ድምጽ መመለስ (ናቹራል) እንቀይረዋለን፡፡

ምሳሌ G A B C D E F♮G

በምሳሌ አንድ ላይ "F" ን ወደ ቀኝ በግማሽ ድምጽ ሲጨምር ነው ያየነው ፤ እዚህ ላይ "F" ወደ ነበረበት ይመለሳል፡፡

F G A B♮C D E F

በምሳሌ "B" በግማሽ ድምጽ ሲቀንስ አይተናል እዚህ ላይ "B" ወደ ነበረበት ይመለሳል፡፡

1.3. የትያትር ጥበባት ትወና ማዘጋጀት የተውኔት ጹሁፍ እና የፊልም ጥበባት

የክፍለ ግዜ ብዛት (12)

መግቢያ

ተማሪዎች ከዚህ ባሉ ምዕራፎች የትያትር ጥበብን ተምረዋል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የትያትር ጥበባት ትወና ፣ ማዘጋጀት ፣ የተውኔት ፅሁፍ እና የፊልም ጥበባትን በሙዚቃ እና በውዝዋዜ እንዴት መስራት እዳለባችው ይማራሉ፡፡ ትያትር ጥበባት ለሰው ልጅ ከእለታዊ እንቅስቃሴ ጋር የተያዘ በመሆኑ ድርሰት እንዴት መጻፍ እንዳለበት እና ማዘጋጀት እንዳለባቸው ይማራሉ፡፡

ተውኔት ከትውን ጥበባት ዘርፎች ማለትም ከሥነ-ጽሁፍ ፣ ከሥነ-ስዕል ፣ ከሙዚቃ ፣ ከውዝዋዜ ፣ ከሰርከስ ትርኢት ፣ ከአስማት ፣ ከኦፔራ ፣ ከፊልም ጥበቦች ወዘተ ውስጥ የሚካተት ነው፡፡ ተውኔት የሰው ልጆችን የእለት ከእለት ገጠመኝ አስመስሎ እየቀዳ በጊዜና በቦታ ተወስኖ የሚከወን ታሪክ ነው፡፡ የተውኔት ድርሰት የተደረገ ታሪክ ወይም ምናባዊ ታሪክን ቃላትን እንደ አገባብ ሥርዓታቸው አስማምቶ በመደርደር የሚከወን የጥበብ አይነት ነው፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የትወና ጥበብን ይገልጻሉ፡፡
- የትያትር ጥበባትን ማለትም ትወና ፣ ማዘገጀት ፣ ተውኔት መጻፍ እና የፊልም ጥበባትን ምንነት ይገልጻሉ፡፡
- *ተማሪዎች የተውኔት ዘውጎችን ይረዳሉ፡፡*
- *ተማሪዎች የተውኔት ድርሰት አላባዊያንን ይረዳሉ፡፡*

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- *መለማመጃ ክፍል*
- የተሳሉ ስዕል
- ድምጽና ተንቀስቃሽ ምስሎች

የመማር ማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- የትያትር ጥበብን በመጠቀም
- ተንቀሳቃሽ ምስል እና ስዕልን በማሳየት
- ድራማ በማስራት

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቃል ጥያቄ

ማነቃቂያ ጥያቄ -3

1. ቴአትር ምንድን ነው?
2. ትወና ምንድን ነው?

2.1.2. የትያትር ጥበባት

ቴአትር የሰው ልጆችን የእለት ተእለት ተግባራት ለመድረክ በሚመጥን መልኩ በማዘጋጀት ለማስተማር ለማዝናናት እና የተለያዩ ሃሳቦችን ለመግለፅ የምንጠቀምበት የጥበብ ዓይነት ነው፡፡ ቴአትር የሰው ልጆች ከሚከውኑት ኃይማኖታዊ ክንዋኔዎች ማለትም ለፈጣሪ ምስጋና ከማቅረብ የተወሰደ ጥበብ ነው፡፡ ቴአትር በውስጡ ድርሰት መፃፍ ፣ ማዘገጀት ፣ ተዋንያን ፣ ተመልካች ፣ የድምፅ ግብዓት ፣ እና የመድረክ ዝግጅትን የያዘ ነው፡፡

ቴአትር በአንድ በተወሰነ ቦታ ላይ በቀጥታ መድረክ ፤ በተመልካቾች ፊት የዕውነተኛ ወይም ምናባዊ ታሪኮችን በምልክት ፣ በንግግር ፣ በሙዚቃ እና በዳንስ ጥምረት ለተመልካቾች ተዋንያን የሚተገብሩት የጥበብ ዓይነት ነው፡፡

የቴአትር ዓይነቶች

በዋናነት የቴአትር ዓይነቶች ሁለት ናቸው፡፡ እነሱም **አሳዛኝ/ትራጅዲ** እና አስቂኝ/ ኮሜዲ ናቸው፡፡

ሀ- <u>አስቂኝ/ኮሜዲ ቴአትር</u> በባህሪው ተመልካቾችን እያዝናና የተለያዩ ቁም ነገሮችን ማስተላለፍ ወይም ማስተማር የሚቻልበት የቴአትር ዓይነት ነው፡፡ አላማው ሰዎችን በአጋጣሚ ፣ በተለያዩ ገጠመኞች የሰሩትን ስህተቶች በመድገም ፈገግታን በመፍጠር ቁም ነገሮችን ማስጨበጥ ነው፡፡

<u>የተግባር ሥራ -4</u>

1. ተማሪዎች በአካባቢያዊ ባህል ሊገለፅ የሚችል አጭር አዝናኝ ቴአትር ሰርተው እንዲያሳዩ ያድርጉ?

<u>አሳዛኝ/መራር/ ትራጀዲ ቴአትር፡-</u> በዚህ ዓይነቱ ዘውግ የተፈጠሩ ወይም ምናባዊ ታሪኮችን በመጠቀም ተመልካቾችን የሚያሳዝን የትያትር ዘውግ ነው፡፡ በመሪ (ዋና ገፀ-ባህሪያት) በሚደርስ አሳዛኝ ክስተቶች ተመልካቾች የራሳቸውን ታሪክ እስኪመስላቸው ለማሳዘን የሚሰራ የቴአትር ዘውግ ነው፡፡

- ✓ **ድንገቴ ፈጠራ/ኢምፕሮቫይዜሽን**

ድንገቴ ፈጠራ ያልተፃፈ በሃሳብ ብቻ የምናውቃቸውን እና ገፀ-ባህሪያትን በመከፋፈል ከርዕሰ ጉዳዩ ሳይወጡ ሃሳቦችን እየፈጠሩ መተወን ነው፡፡ ህፃናት የቤተሰብ ሚናን በመውሰድ የእናት፣የአባት፣የልጅ ሚናን በመውሰድ የሚጫወቱበት(የሚተውኑበት) ምንም ዓይነት የተፃፈ ድርሰት ሳያነቡ የሚተዉኑበት የተውኔት ዓይነት ነው፡፡

- ✓ **ቴአትር የሚይዛቸው ነጥቦች**

ቴአትር የትወና የጥበብ ዓይነት ሲሆን በተመልካቾች ፊት በቀጥታ እየከወንን የምናቀርበው የጥበብ ዓይነት ነው፡፡ ቴአትር ለመስራት ድርሰት፣ አዘጋጅ፣ ተዋንያን፣ የመድረክ ባለሙያዎች ፣ የመድረክ ዲዛይን ባለሙያ፣ አልባሰት ፣ የአልባሳት ዲዛይነር፣ የገፅ ቅብ ባለሙያ እና አስፈላጊ ቁሳቁሶች ያስፈልጋሉ፡፡

1.2.1. ትወና

ትወና:- የሰው ልጆች ከተፈጠሩበት ጊዜ አንስቶ ሰዎች የእለት ከእለት ኑሯቸውን ለማስቀጠል ሲሉ እየከወኑ እንደመጡ እና ትወና ከሰዉ ልጆች አመጣጥ ጀምሮ እንደመጣ በርካታ የዘርፉ ምሁራን ያስቀምጣሉ። ቢሆንም በትወና ሙያ ቴስፒስ የአለማችን የመጀመሪያው ተዋናይ እንደሆነም በርካቶች ይስማማሉ። ትወና አካላትን ፣ የፊት ገጽታን ፣ ድምጽን ፣ እንቅስቃሴን በመጠቀም ታሪክን የሚያስተላልፍ የሙያ ዓይነት ነው።

ትወና ማደግ እና ማዳበር አለበት ተዋናይ ለታዳሚው አስፈላጊ የሆነውን የባህሪ እና የፕሮጀክት ምንነት ማወቅ አለበት። ተዋናይ በመድረክ ላይ ሊያየው የሚችለውን ሁሉ እውነት እና እምነት በጥሩ ሁኔታ የተከናወነ የአካል ብቃት እንቅስቃሴ በተለይ በአሳዛኝ ጊዜያት በጨዋታ ውስጥ ለአንድ ተዋናይ አስፈላጊ ነው።

ከትወናው ከተሰጡት ሁኔታዎች አንፃር ማመቻቸቶች አመክንዮአዊ መሆን አለባቸው። ቴምፖ-ሪትም ፣ ቴምፖ-ትርጉም ፍጥነት እና የሪትም-ትርጉም የተለያየ የልምድ ጥንካሬዎች ሊኖሩት ይገባል። ትወናው እውነተኛ ለመምሰል ተዋናይ ሰው ሰራሽ መሆን አለበት። ትወና በአካል እና በድምፅ አማካይነት ስሜቶችን ወደ ተከታታይ ቋሚ አቀማመጥ እና አመለካከቶች የሚቀይር የመግለፅ ሥርዓት ነው።

ተዋናይ በ3 መሠረታዊ ነገሮች ጎበዝ ይሆናል።

1) ተወላጅ ችሎታ (ተሰጥኦ)።
2) ሥልጠና (አጠቃላይ ትምህርትን ጨምሮ)።
3) ልምምድ ሥልጠና እና ትርጓሜዎች;- መዝናናት ፣ ማተኮር ምናብ እና ምልከታ።

ሀ፡- **ድምጽ እና አካል** - ለተመልካቾች ለመግለጽ የቁጥጥር ድምጽን እና

አካልን መማር አለበት።

1. መረዳት
2. ልምምድ
3. ተግሣጽ

አንድን ትወና ከመተወናችን በፊት የምንተውነውን ገፀ-ባህሪ መረዳት ማወቅ አስፈላጊ ነገር ነው፡፡ በመቀጠል የተረዳነውን ገፀ-ባህሪ መለማመድ ተከታዩ ተግባር ነው በመቀጠልም አዘጋጅ ሌሎችንም ጨምሮ የሚሰጡትን ተግሳጽ ወይም አስተያየት በመቀበል መተወን የጎበዝ ተዋንያን ተግባር ነው፡

ለ፦ ምናባዊ እና ምልከታ

የተሰጣችሁን ገፀ-ባህሪ በቀላሉ ለመረዳት እና ለመተወን በተመሳሳይ ድርግያዎች በተለያዩ ግንኙነቶች ውስጥ ያሉ ሰዎችን ይመልከቱ እና ያስቡ። "ተፅዕኖ ያለው ማህደረ ትውስታ" የሚለው ብዙውን ጊዜ ተዋናዩ የማስታወስ አጠቃቀም በሕይወቱ ውስጥ የሚመሳሰሉ ወይም ሊያስነሱ የሚችሉ ፣ በመድረክ ላይ ባለው ገጸ-ባህሪ የሚፈለጉትን ስሜቶች ለማግኘት የሚያገለግል ነው።

ይህ የስሜታዊ ትውስታን (ያለፈውን ስሜት ማስታወስ) ፣ የስሜት ህዋሳት (ስሜቶችን በማስታወስ) ፣ እና መተካት በትወና ውስጥ ያለውን ገጸ -ባህሪ ሰው በአእምሮ መተካት በእውነተኛ ህይወት ውስጥ የሆነ ሰው ማስታወስ በቀላሉ እንድንረዳ እንድንተውን ያደርጋል።

ሐ፦ ቁጥጥር እና ተግሣጽ

ተዋናዮች የትኩረት ሀይሎቻቸውን እንዴት ማጎልበት እንዳለባቸው መማር አለባቸው። አሁን ባለው ሁኔታ (በመድረክ ላይ ተዋናይ መሆን ፣ ተመልካች ፊት ለፊት) እና የጨዋታው አውድ ላይ ገጸ-ባህርን በመወከል መከወን

እንዳለበት/ባት ማወቅ አለበት/ባት። ምን እያደረግኩ ነው ፣ እኔ እንዴት ነኝ ብሎ በመለየት ማወቅ ይኖርበታል/ባታል።

1. ሚናውን ይተንትኑ

ገፀ-ባህሪው ምን እንደሚፈልግ ፣ አስተሳሰቡ ፣ ባህሪው ፣ እምነቱ ወዘተ ከድርሰቱ ደጋግመው በማንበብ ለማወቅ ይጣሩ የለሎችንም ጠይቀዉ ይረዱ።

2. ዓላማዎችን ይወቁ

በዋናነት የገጸ-ባህርው/ሪዋ መገኘት አላማው ምን ልያሳካ/ልታሳካ እንደተገኘ/ች ለይተው ይወቁ ወይ ይለዩ።

3. የባህሪ ግንኙነቶች

ገጸ-ባህሪችሁ ከለሎች ገጸ-ባህሪዎች ጋር ያለውን ግኑኝነት ለይቶ ማወቅ ወሳኝ ነው።

4. በሚንተውንበት ጊዜ ማሟላት ያለባቸው ተግባራት

ተዋናዮች ገፀ-ባህሪያቸው ከጭብጡ እና ከጨዋታው ድርጊት ጋር እንዴት እንደሚዛመዱ መረዳት አለባቸው።

5. **በገፀ-ባህርው** ውስጥ ይሁኑ እርስዎ የሚሉትን ሳይሆን እንዴት እንደሚሉት በገጸ-ባህሪው አዕምሮ ውስጥ የሚሄዱ ድርጊቶች እና ያልተነገሩ ሀሳቦች-በመስመሮቹ መካከል ለድርጊቶች መሠረታዊ ፣ ሥነ ልቦናዊ ፣ ስሜታዊ ፣ ተነሳሽነት ለይተው ይወቁ።

6. በአጠቃላይ ወደ ልምምድ ይግቡ

ድምጸትን እንቅስቃሴን በዋናነት ስሜትን በመጠቀም ወደ ልምምድ ይግቡ የስሜት መለዋወጦችን ለይቶ ማወቅ የግድ ይላል።

የድምፅ ባህሪዎች

ተዋናዮች የድምፅን ጥራት (ትንበያ የመስማት ችሎታ ፣ የድምፅ ፣

የመለዋወጥ ፣ የመለኪያ ፣ ደረጃ) እና የንግግር ችሎታቸውን (ቃላትን በግልፅ እና በትክክል በመጥራት) ለማሻሻል የተለያዩ መልመጃዎችን ማወቅ አስፈላጊ ነው፡፡

ጎበዝ ተዋንያን የተለያየ ገጸ-ባህርያትን ይለማመዳል ይተውናል፡፡ ጎበዝ ተዋናያን ለመሆን ልምምድ እና መማር አስፈላጊና አስፈላጊ ነው፡፡ ቴአትር የትውን ጥበባት ውህደት ነው፡፡ የትውን ጥበባት የምንላቸው የጥበብ ዓይነቶች የጥበብ ባለሙያው የራሱን ሰውነት ፣ ድምፅ እና እንቅስቃሰዎች በመጠቀም የሚከውናቸውን የጥበብ ዓይነቶች ናቸው፡፡ እነዚህም ቴአትር ፣ ሙዚቃ ፣ ውዝዋዜ እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

1.3.1. የተውኔት ጽሁፍ ዘውጎች

የተውኔት ዘውግ የተውኔት ድርሰት ጸሀፊው አንድን ርእሰ-ጉዳይ መሰረት አድርጎ ጽፎ የሚያቀርብበት የተውኔት ዝርያ ነው፡፡ ዘውጎች በርካታ ቢሆኑም በዋናነት በሁለት ዝርያ እንከፍላቸዋለን፡፡ እነርሱም፡-

- አስደሳች (አስቂኝ ወይም ኮሜዲ)
- አሳዛኝ (ትራጄዲ) ናቸው ፡፡ በዋናነት ከነዚህ በተጨማር ሶስት አይነት በጭብጥ፤ በቅርጽ እና በቴክኒክ የምመደቡ ዘውጎች አሉ፡፡ እነሱም፡- ጭብጣዊ ዘውግ ፤ቅርጻዊ ዘውግ ቴክኒካዊ ዘውግ ወዘተ ናቸው፡፡

አንድ የተውኔት ድርሰት ጸሐፊ ለመጻፍ ሲነሳ ከላይ ከጠቀስናቸው ሁለት አይነት ዝርያዎች በመነሳት መጻፍ የሚፈልገውን አስደሳች ወይም አሳዛኝ የተውኔት አይነት ይመርጥና ከሶስቱ ዘውጎች አንዱን መርጦ ይጽፋሉ፡፡

የተውኔት ድርሰት አላባዊያን

የተውኔት ድርሰት አላባዊያን የተውኔት ድርሰት የአካል ክፍሎች ናቸው ማለት ይቻላል፡፡ ቤት ስሰራ (በሲሚንቶ ፣ በአሸዋ ፣ በድንጋይ) ወዘተ እንደሚሰራ ሁሉ የተውኔት ድርሰትም የሚጻፈው በተውኔት ድርሰት አላባዊያን ነው፡፡ የተውኔት ድርሰት አላባዊያን የምንላቸው የሚከተሉት ናቸው፡-

1. መቼት
2. ገጸ-ባህሪ

3. ቃለ-ተውኔት
4. ጭብጥ
5. ሴራ

1. መቼት

መቼት የሚባለው የተውኔቱ ጊዜና ቦታ ነው

2. ገፀ-ባህሪ

በፈጠራ ታሪክ ውስጥ ያሉ የምናብ አለም ሰዎች ናቸው፡፡

3. ቃለ-ተውኔት

በታሪክ ውስጥ የሚገኝ የገጸ-ባሪያት ምልልስ ወይም ንግግር ነው፡፡

4. ጭብጥ

ተውኔቱ ሊያስተላልፍ የፈለገው ዋና ማዕከላዊ ሃሳብ ወይም አስተምሮት ነው፡፡

5. ሴራ

ሴራ ታሪክ ሲደመር ግጭት ሲሆን ምክንያትና ውጤትን መሰረት አድርጎ በታሪክ ውስጥ የሚጻፍ የግጭት አይነት ነው፡፡ ታሪክ የምንለው መነሻ ሃሳብ ፣ መካከለኛ ሃሳብ እና ማጠቃለያ ሃሳብ ያለው ሲሆን ታሪክ ከጊዜ አኳያ ደርጊቶች በቅደም ተከተል ተተንትነው የሚቀመጡበት ክፍል ነው፡፡

ግጭት በታሪክ ውስጥ የሚፈጠሩ አለመግባባቶች ናቸው፡፡ የተለያዩ አይነት ግጭቶች አሉ፡፡ እነርሱም፡-

- ሰው ከ ፍጡራን ጋር
- ሰው ከ ፈጣሪ ጋር
- ሰው ከ ተፈጥሮ ጋር
- ሰው ከ እራሱ ጋር የምያደር

አዘጋጅ

ዝግጅት የምንለው የአንድን ስራ ቅንብር የምንለው ነው፡፡ ስራ ተጀምረው እስኪያልቅ ድረስ ያለው ስነ-ጥበባዊ ወይም አርቲስትክ እና ድራማውን ውበቱን የሚጠብቅ የሚቆጣጠር የስራ ክፍል ነው፡፡ አዘጋጅ የአንድ ስራ ጀርባ አጥንት ነው፡፡ አንድ ሰው ጀርባ አጥንት ከሌለ ቆሞ መራመድ እና መንቀሳቀስ አይችልም የጀርባ አጥንት ለሁሉም ነገር አስፈላጊ ነው፡፡ ለአንድ ትያትር ክፍል ለሬድዮ እና ለቴሌቪዝን ድራማን ዝግጅት አዘጋጅ ወሳኝ የጀርባ አጥንት ነው፡፡ አዘጋጅ ተዋንያዎችን በትያትር ውስጥ የሚገኙ ባለሙያዎችን የሚመራ ነው፡፡ የቴክንክ ባለሙያዎችን ተዋንያን በማዘዝ በመቆጣጠር የማዘዝ መብት እና

ሀላፍነት ያለው ነው። በዋናነት ፕሮድውሰሩ ደራሲው እና ገንዘብ ያዥ የበላይ ጠባቅዎች ናቸው። ፕሮድውሰሩ የፊልሙን ፣ የትያትሩን ሙሉ ወጭ የሚያወጣ ባለቤት ነው።

አዘጋጅ በውስጡ ተዋንያንን ፣ ፕሮዳክሽን ማናጀር የቴክኒክ ባለሙያ የምንላቸው መድረክ አስተባባርና የመብራት ዲዛይነር እና ባለሙያዎች የድ ምፅ ዲዝይነር እና ባለሙያዎች ፣ የአልባሳት ድዛይነር እና ባለሙያ ፣ ቃልጠቋም ፣ የገጽ ቅብ ባለሙያ ፣ የቁሳቁስ ባለሙያ እነዚህን ሁሉ በመቆጣጠር የማዘዝ ሀላፍነት ያለው ነው።

የመድረክ ክፍሎች

የኋላ ግራ	የኋላ መሀል	የኋላ ቀኝ
የግራ መሀል	መሀል	የቀኝ መሀል
የፊት ግራ	የፊት መሀል	የፊት ቀኝ

ከላይ የተዘረዘሩ የመድረክ ክፍሎች ገፀ ባህሪያት ከተሸከሙት ሀሳብ ክብደቶች በየመድረክ ክፍሎች በመንቀሳቀስ ሀሳባቸውን ያስተለልፋሉ። ተውኔት ዋና ቁም ነገር የያዘ ገፀ ባህሪ መሀሉን ክፍል በመጠቀም ሀሳቡን ያስተላልፋል። በመቀጠል ብዙ ሀሳብ የሌላቸው ገባር ታርኮችን የያዙ ገፀ ባህርዎች እንዲሁም በትዕይንቱ ከባድ ያልሆነ ሀሳብ የያዘ የኃላ መድረክ ክፍሎች በመጠቀም ያስተላልፋሉ። ጠንከር ያለ ሀሳብ ጉዳየች ስገጥሙ የፊተኞች የመድረክ ክፍል በመጠቀም ይገልጣሉ። የኃላ የመድረክ ክፍል ተለቅ ያለ መካከለኛና ከዛ በላይ ሀሳቦችን ስያዝ የመሀለኛውን ክፍል በመጠቀም ሀሳቦችን ያስተላልፋሉ። ተውኔቱ ትልቅ እና ዋና የሚባሉ ወደ ጡዘት የሚያደርሱ ሀሳቦችን ከፊት የመድረክ ክፍል በመጠቀም ነው።

1. ቅድመ ዝግጅት ተግባር

ቅድመ ዝግጅት ተግባር፡- በዚህ ተግባር አዘጋጅ ከደራሲ ጋር በመሆን የሚተገብር ተግባራት ናቸው። ስለአጠቃላይ ገፀባህሪያት አሳሳል ስለግጭት

የተውኔት መዋቅሮች ፣ የቃል ተዉኔት ደረጃ ፣ የትነት ስልትና በግጭት ዘር የሚነሱ ሀሳቦች ከደራሲው ጋር በመሆን ያጣራሉ፡፡ የድርሰት ፅሁፍ ይተነትናል ፡፡ ተዋንያን ለገፀ-ባህሪያት ይመረጣል በምን ያህል ጊዜና ወጪ እንደምያልቅ ያቅዳል ፣ የቴክኒክ ባለሙያዉ ይመርጣል ፣ ተግባራትን ይሰጣል፡፡

2. የዝግጅት (የልምምድ) ወቅት ተግባር

የዝግጅት (የልምምድ) ወቅት ተግባር፡ - ይህ ተግባር ብዙ ጊዜና ጉልበትን የሚፈጅ ነው፡፡ የሚያጋጥሙ ልምምዶችና ውይይቶችን ያበዙበታል አዘጋጁ ለተዋናያንና ለቴክኒክ ባለሙያወች ተግባራትን ፣ ገፀ-ባህሪያትን ከሰጠ በኃላ ጥያቄ የፈጠረባቸውን በጋራ በመፍታት ወደ ልምምድ እንዲገቡ ድዛይነሮች እና የዲዛይን ስራ እንዲሰሩ እና ጀምሮ የሚያደርግበት የዝግጅቱ ከባድ ክፍል ነው፡፡

3. የትውን ወቅት ተግባራት

የትውን ወቅት ተግባራት፡- አዘጋጅ ደራሲውን ካገኝ ከጅምሩ እስከ መጨረሻ የማማከር የመጠየቅ ስራ እየስራ ውሳኔዎችን ያስተላልፋሉ፡፡ ከተዋንያንና ከባለሙያዎች ጋር ይወያያል፡፡ ከደራስ ጋር በመወያየት መቀየር መቀነስ ያለባቸው ነገሮችን በመለየት በውይይት በመተማመን ድራማዊ ዉበትን በማጉላት ከተዋንያንና ከባለሙያዎች ጋር በመወያያት ስነ-ጥበባዊ ውበቶችን የምናሳድግብት ለመድረክ የምናበቃበት የመጨረሻ የተግባር ክፍል ነው፡፡

1.4. የውዝዋዜ ጥለቶች እና በውዝዋዜ ታሪኮችን መፍጠር

ውዝዋዜ በቀጥታ ወይም በካሜራ ፍት የሚንከናወነው የትወና ጥበብ ነው፡፡ ጥለቶችን ለመፍጠር የውዝዋዜ መሰረቶችን ወይም አለባዊያን ለይቶ ማወቅ ያስፈልጋል፡፡ በዋናነት ውዝዋዜ በሁለት ይከፈላል፡-

ባህላዊ ውዝዋዜ

ዘመናዊ ውዝዋዜ

1. **ባህላዊ ውዝዋዜ** ማለት የአንድ አከባቢን አኗኗር ዘዴ ባህል ወግ የሚያሳይ ነው፡፡

2. ዘመናዊ ውዝዋዜ ማለት በፈለግነው ልክ የሚንጨምረውና የሚንቀንሰው በራስ ፈጠራ የሚሰራ ነው፡፡ እነዚህ መሰረቶች ከወቅን የራሳችን ጥለቶችን ለመፍጠር አንድ ደራስ ድርሰቱን ከመጣፉ በፍት በምናቡ የሚጽፋን ይፈጥራል፡፡ እንደዛው የራሳቸውን ውዝዋዜ ጥለቶችን ለመፍጠር በአዕምሯችን የሚንፈልገውን ታርኮችን መፍጠር ከዛ ጠለቶችን በአዕምሯችን ፈጥረን መጨመር ፤ መቀነስ ፤ ማፋጠን ፤ በማዘገየት ከለሎች ጠለቶች ጋር ማቆራኘት ይኖርብናል ከዛም አቋቋም መለየት እና መፍጠር ያስፈልጋል፡፡ የሚፈጠረው አቋቋም ወይም ኬሮግራፍ W M በ U L 7 O V I I እነዚህና ለሎችን አቋቋም አይነቶችን ይጠቀማሉ፡፡

<u>የተግባር ሥራ -5</u>

1) በአራት ቡድን ተከፋፍለው ቀላል እና አጭር የተውኔት ጽሁፍ በማዘጋጀት እና በቂ ልምምድ በማድረግ ለክፍል ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ያመቻቹ?

2) በቡድን በቡድን ተከፋፍለው ባህላዊ ውዝዋዜ እና ዘመናዊ ውዝዋዜ በማዘጋጀት እና በቂ ልምምድ በማድረግ ለክፍል ተማሪዎች እንዲያቀርቡ ያመቻቹ?

3) ባቀረቡት ሥራ ላይ ውይይትና ሃሳብ ዕንዲለዋወጡ ያድርጉ?

ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ የትውን እና የእይታ ጥበባት ምንነት ተምራችሁል፡፡ የትውን እና የእይታ ጥበባት የሰው ልጆች ያለ ገደብ መግባባት የሚችሉበት ቋንቋ ነው ፡፡ ልክ እንደ ሌሎች ቋንቋዎች የትውን እና የእይታ ጥበባት የራሳቸው የሆነ መዝገበ ቃላት እና የቋንቋ ሥርዓት አላቸው፡፡ የትውን እና የእይታ ጥበባትን መዝገበ ቃላት የሥነ-ጥበብ አላባዊያን እንላቸዋለን የቋንቋ ሥርዓታቸውንም የሥነ-ጥበብ መርሆዎች እንላቸዋለን፡፡ እነዚህ አላባዊያን እና መርሆዎች በተለያዩ፡፡ የትውንና የእይታ ጥበባት ውስጥ የተለያየ ስያሜ ቢሰጣቸውም አገልግሎታቸው ግን ተመሳሳይ ነው፡፡

የክለሳ ጥያቄዎች መልስ

ሀ እዉነት ወይም ሀሰት ጥያቄ መልስ

1. እውነት
2. እውነት
3. እውነት
4. ሀሰት
5. እውነት

ለ የምርጫ ጥያቄ መልስ

1. መ
2. መ
3. ሐ
4. ለ

ሐ/ አዛምዱ ጥያቄ መልስ

1. ለ
2. ሀ
3. ሐ

መ/ የጽሁፍ መልስ

1. ክነ ንድፍ ፣ ክነ ቅብ ፣ የህትመት ጥበብ እና ቅርጻቅርጽ
2. ቀለም ፣ አፈር ፣ ስዕል ወ.ዘ.ተ
3. የሰውና የመሳሪያ
4.

ምዕራፍ ሁለት

2. ፊጠራዊ አገላለጽ

የክፍለ ግዜ ብዛት (56)

መግቢያ

ፊጠራዊ አገላለጽን ሁሉም ሰው እንደ የአከባቢቸው ከተለያየ ነገር በማወቅ ፣ በመረዳት ፣ በመገንዘብ እና እንድሁም ለተለያየ አገልግሎቶች እንደሚውል ያውቁና በተግባርም በደረጃቸው ተገልግሎባቸው እንዳለፉ ይታመናል፡፡ በመሆኑም በዚህ ርዕስ ላይ ስለፈጠራ የበለጠ እውቀትና ግንዛቤ እንድያገኙ ማድረግ የዚህ ምዕራፍ ትኩረት አቅጣጫ ነው፡፡ በዚህም መሠረት ተማሪዎች ከላይ የተዘረዘሩት መሰረታዊ ነገሮች በስልተምታዊ መዝሙር ፣ ሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳን ፣ ወፍራምና ቀጭን ድምፅን ፣ በሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ ማስቀመጥን ፣ በወፍራምና በቀጭን ድምፅ በመካከል ያለው ልዩነት ማወቅ በራሳቸው ተሳትፎ በተማሪ ተኮር የማስተማር ዘዴዎች በመታገዝ ትምህርቱን እንዲማሩ ይጠበቃል፡፡

መስመር የንድፍ ብቻ ሳይሆን በትዕይንታዊ ጥበባት ሁሉ የጀርባ አጥንትና ዋና የባሕርያት ጉልበት ያለው መገለጫ ነው፡፡ ልምምዶች በጥረትና በትጋት እንዲሁም በጥሞና ክትትል ከተደረገበት የመስመር ባሕርይ ጥናት ተጨማሪ የሥነ-ልቦናዊ ዕውቀት ትርፍ እንዳለው ይታመናል፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- ፊጠራዊ አገላለጽ ይገልፃሉ
- ፊጠራዊ አገላለጽ ይዘረዝራሉ
- ትውንና የእዕታ ጥበብን በመጠቀም ፊጠራዊ አገላለጽ ያስረዳሉ

የመማር ማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

- ስልተምታዊ እና ዜማዊ መዝሙሮች ከስታፍ (ትሪብል እና ቤዝ ክሌፍ) መዘመር እና ፣ የድምጽ ከፍታና ዝቅታ የማየት ችሎታን ማዳበር
- ቀላል የሙዚቃ ኖታዎችን ማንበብ
- ኪነ-ንድፍ ለኪነ-ቅብ እና ኪነ-ቅብ መስራት
- ድምጽ አልባ ትወናን ከቁሳቁስ ጋር መስራት
- ያልተጻፈ ትወናን መስራት

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና ተንቀሳቃሽ ምስል ማጫወት
- እርሳስ ፣ ማስመሪያ ፣ ከሰል ፣ ከረዮን እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች
- የተቀረጹ ድምፅ እና ምስሎች
- ጽሁፎች እና የመሳሰሉት

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቃል ጥያቄ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር አያያዝ

2.2. ስልተ ምታዊ መዝሙሮች ከሙዚቃ መጻፊያ ስሌዳ (ወፍራም እና ቀጭን ቁልፍ) መስራት ስሌዳ (በወፍራም እና በቀጭን ድምጾች መዘመር

የክፍለ ጊዜ ብዛት (20)

2.1.1. የሙዚቃ መጻፍያ ሰሌዳ (ስታፍ)

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ መስመሮችን ይዘረዝራሉ፡፡
- የሙዚቃ መጻፊ ሰሌዳ ሰርተው ያሳያሉ፡፡
- ቀላል ኖታዎችን ያነባሉ፡፡

የመማር ማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

- ስልተምታዊ እና ዜማዊ መዝሙሮች ከስታፍ (F እና G ቁልፎችን) መዘመር እና ፣ የድምጽ ከፍታና ዝቅታ የማየት ችሎታን ማዳበር
- ቀላል የሙዚቃ ኖታዎችን ማንበብ

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ማስመሪያ
- እርሳስ
- ላጲስ
- ሥዕል

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- የቃል ጥያቄ
- የጽሁፍ ጥያቄ

ማነቃቂያ ጥያቄ 1

1.የሙዚቃ መጻፍያ ሰሌዳ ማለት ምን ማለት እንደሆነ በቡድን አወያዩ፡፡

ጠቃሚ መረጃ

የሙዚቃ መጻፍያ ሰሌዳ፡- ማለት አምስት እኩል ወደ ጎን ወይም አግድም የተሰመሩ መስመሮች ሲሆኑና በውስጡም የሚገኙ አራት ባዶ ቦታዎች አጠቃልሎ የያዘ የሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ይባላል። የተለያየ የሙዚቃ ምልክት (የጊዜ ምልክት ፣ ወደታች የሚሰመር መስመር ፣ የኖታዎች እና የዕረፍት ምልክቶች ፣ የቁልፍ ምልክቶች ፣ በድንገት የሚፈጠሩ ድምጾችን ያካተተ ነው። ሁሉም በሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ የሚጻፉ ምልክቶች ከግራ ወደ ቀኝ ይነበባሉ።

__የተግባር ሥራ -1__

1. ተማሪዎች አምስት እኩል መስመሮች ወደ አግድም እንዲያሰምሩ እዘዟቸው፡:

መልስ

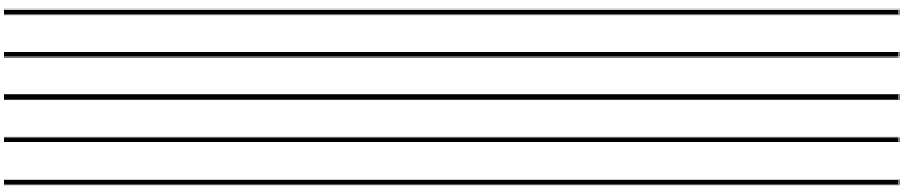

ምስል 4 የሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ

የኖታና የዕረፍት ምልክት

የኖታ ምልክት ፡- ማለት ድምፅ አሰምቶም ሆነ ሳያሰሙ ሙዚቃን መጫወት ነው ። የዕረፍት ምልክት ማለት ዝም ማለት ወይም ማረፍ ማለት ነው።

ድምጽ

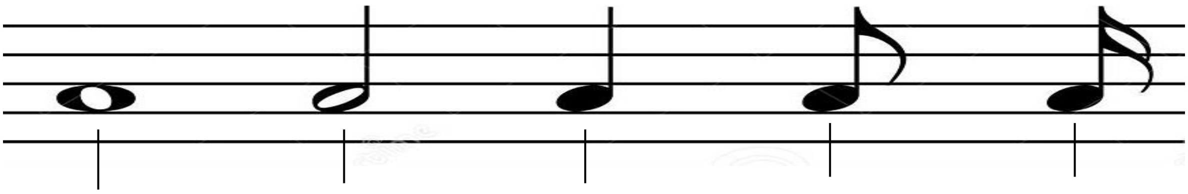

ሙሉ 4 ምት ግማሽ 2 ምት ሩብ 1 ምት 1/8ኛ ½ ምት 1/16ኛ ¼ ምት

እረፍት

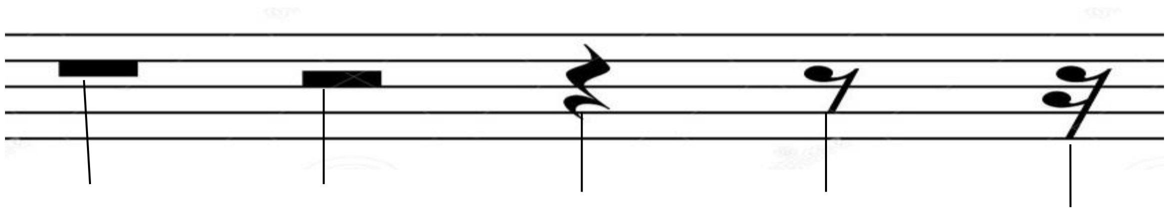

ሙሉ 4 ምት ግማሽ 2 ምት ሩብ 1 ምት 1/8ኛ ½ ምት 1/16ኛ ¼ ምት

ከላይ በኖታውና የዕረፍት ምልክት ሥር የሚታየው ቁጥር የሚመለክተው 1 ሙሉ ኖታ ወይም ሙሉ ዕረፍት መሆኑን 1/2 ግማሽ ኖታ ወይም ግማሽ ዕረፍት 1/4 ዕሩብ ኖታ ወይም ዕሩብ ዕረፍት 1/8 የዕሩብ ኖታውን ወይም ዕረፍት በሁለት ቦታ ማካፈል 1/16 ዕሩብ ኖታን ወይም ዕረፍትን በአራት ቦታ ማካፈል ማለትን ይገልጣል።

ኖታ ዜማ አሰምተው መጨዋት እና ዕረፍት ማረፍ እንደሆነ በለፈው ትምህርት ላይ ያየን ብሆንም አንድ ሙሉ እና አንድ ሙሉ ዕረፍት እኩል የጊዜ ቆይታ መኖሩን መዘንጋት የለብንም።

የኖታ ስም	የኖታ ምልክት	የጊዜ ቆይታ	የዕረፍት ስም	የእረፍት ምልክት
ሙሉ ኖታ	𝅝	አራት ምት የጊዜ ቆይታ አለው	ሙሉ ዕረፍት	𝄻
ግማሽ ኖታ	𝅗𝅥	ሁለት ምት የጊዜ ቆይታ አለው	ግማሽ ዕረፍት	𝄼
ሩብ ኖታ	♩	አንድ ምት የጊዜ ቆይታ አለው	ሩብ ዕረፍት	𝄽
1/8ኛ ኖታ	♪	ግማሽ ምት አለው	1/8ኛ ዕረፍት	𝄾
1/16ኛ ኖታ	𝅘𝅥𝅯	አንድ ምት ለአራት ይከፈላል	1/16ኛዕረፍት	𝄿

ሰንጠረዥ 1 ኖታ እና ዕረፍት ምልክት

ከላይ እንደተገለፀው የሙዚቃ የልብ ትርታ ምት ነው፡፡ እነዚህ በትክክል በመረዳት ማጥናት አስፈላጊ ነው፡፡ ከዚህ በታች የአነባበብ ዘዴዎችን እንመልከት አንድ ምት ማለት በእግራችን ወይም በእጃችን በማጨብጨብ እናጥናቸው፡፡

♩ (ሩብ)ኖታ፡- ይህ ምልክት አንድ ምት አለው፡፡ በእግራችን ተረከዝ መሬት በመረገጥ ከፊት ያሉትን የእግር ጣቶች ወደ ላይ በማንሳት አንድ ምት በመምታት ወደ ታች መሬት በመምታትና በማንሳት አንድ ምት እናገኛለን፡፡

መሬት እግር እንደገና ቦታው ሲመለስ ያለው ድምፅ በእኩል ወደታችም ወደ ላይም ድምፁን ሳይቀይር የተነሳበት ቦታ ሲመለስ የአንድ ምት ዋጋ እናገኛለን፡

ለምሳሌ ከዚህ በታች ያለውን ‹‹ታ›› በማለት እናንብብ፡፡

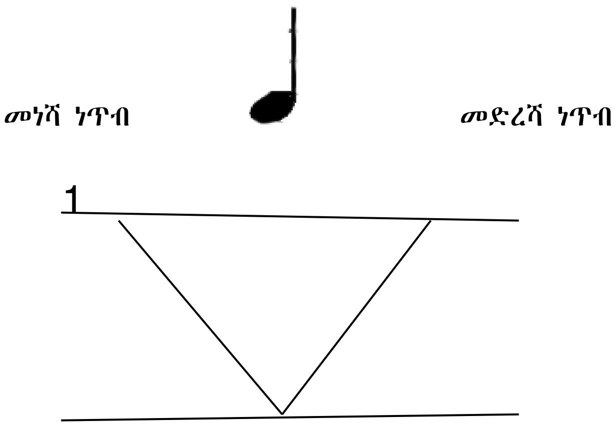

የእዚህን የሩብ ኖታ ዋጋ በትክክል ከተረዳን ክፍልፋዮቻቸውን በዚህ መሰረት በመመነዛዘርና እኩል ዋጋ እየሰጠናቸው እናነባቸዋለን፡፡

ልክ እንደዚህ አራት ምት ያለውም ድምፁን ሳያቋርጥ አራት ጊዜ በመርገጥና በማንሳት እኩል ዋጋ በመስጠት መጫወት ነው፡፡

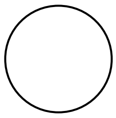 አራት ምት ድምፅ መጫወት

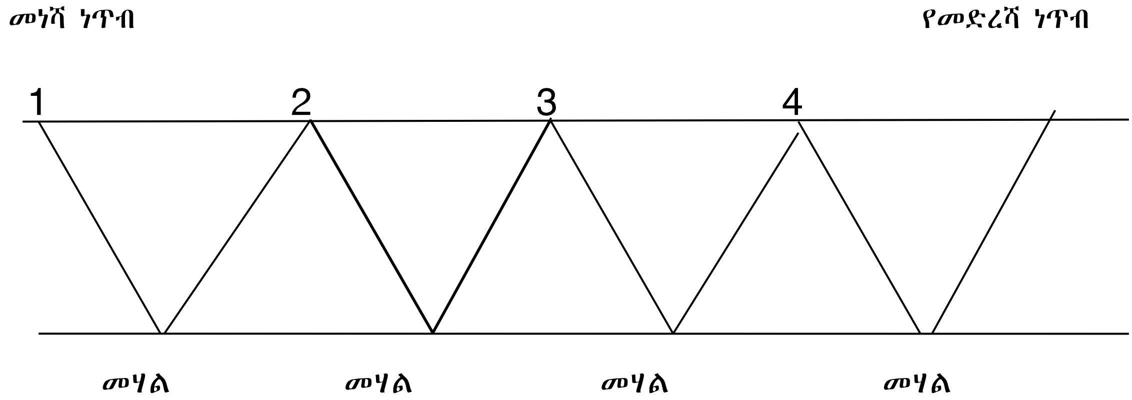

<u>የተግባሪ ሥራ -2</u>

1.ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ኖታዎችን እጅ እያወጡ ተረ በተራ እንዲያነቡ አድርጉ።

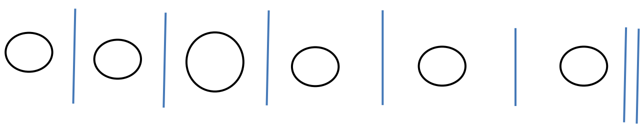

በዚህ መሰረት ሁለት ምት ያለው ከላይ አንድ ምት የነበረውን ድምፅን ሳያቋርጥ ሁለት ጊዜ መርገጥና ማንሳት ማለት ነው።

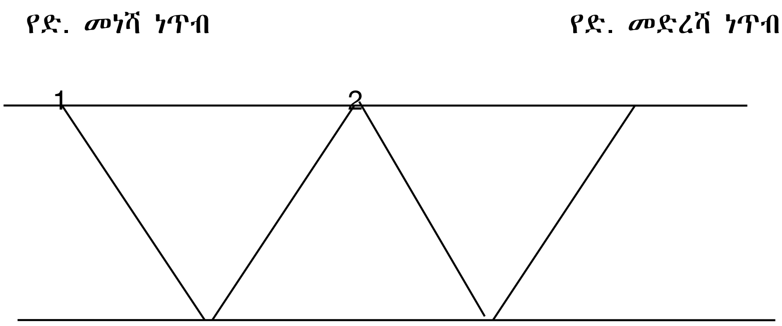

የተግባሪ ሥራ -3

1.ተገቢውን የጊዜ ቆይታ በመስጠት ከዚህ በታች የተቀመጡትን ግማሽ ኖታ ምልክቶችን በመቁጠር በራሳቸሁ እንዲለማመዱ እዘዟቸው፡፡

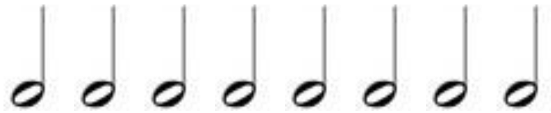

መሬት እርግጠን እንደገና ቦታው ሲመለስ ያለው ድምፅ በእኩል ወደታችም ወደ ላይም ድምፁን ሳይቀይር የተነሳበት ቦታ ሲመለስ የአንድ ምት ዋጋ እናገኛለን፡፡

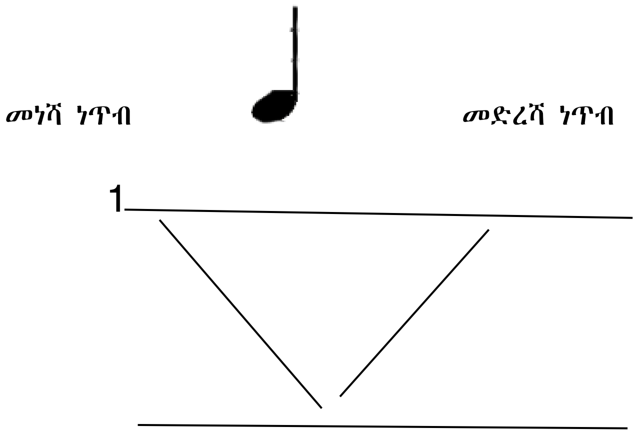

የተግባር ሥራ -4

ከዚህ በታች ለተዘረዘሩት ሩብ ኖታዎች ለእያንዳንዱ አንድ ምት እየሰጡ እንዲ ለማመዱ አግዟቸው፡፡

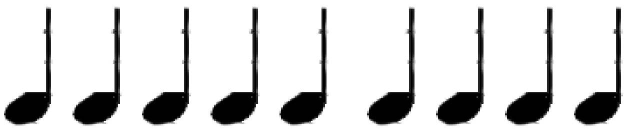

1/8ኛ በአንድ ምት ውስጥ ሁለት እኩል ቦታ ከፍለን እግራችን ወደ ታች ስመታ አንድ ድምጽ ወደ ላይ ስነሳ አንድ ድምጽ መስጠት መቻል ነው፡፡

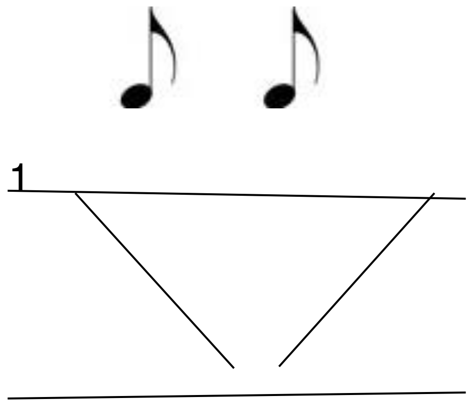

<u>የተግባሪ ሥራ -5</u>

1- ተገቢውን የጊዜ ቆይታ በመስጠት ከዚህ በታች የተቀመጡትን 1/8ኛ ኖታ ምልክቶችን በመቁጠር በራሳቸሁ እንዲለማመዱ አድርጉ፡፡

1/16ኛ አንድ የሩብ ኖታ ዋጋን አራት እኩል ቦታ ከፍለን እግራችን ወደ ታች ስመታ ሁለት ድምጽ ወደ ላይ ሲነሳ ሁለት ድምጽ መስጠት መቻል ነው፡፡

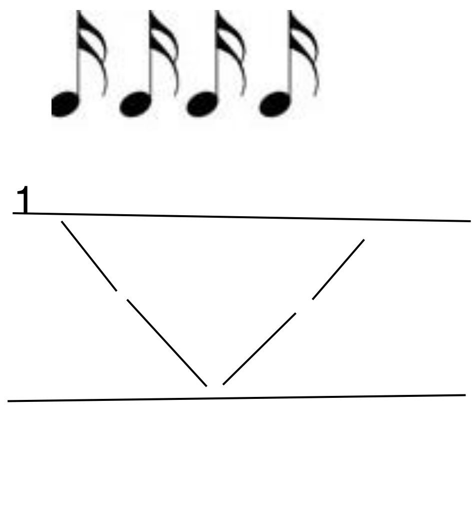

የተግባሪ ሥራ 6

1.ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ኖታዎችን ተለማመዳችሁ እጅ እያወጡ ተረ በተራ እንዲያነቡ ጠይቋቸው::

በታች ያለውን የዕረፍት ምልክቶችን ድምጽ ሳናሰማ የጊዜ ቆይታ ብቻ በአግባቡ ጠብቀን መቁጠር አለብን:: ሙሉ ዕረፍት አራት ምት የጊዜ ቀይታ አለው::

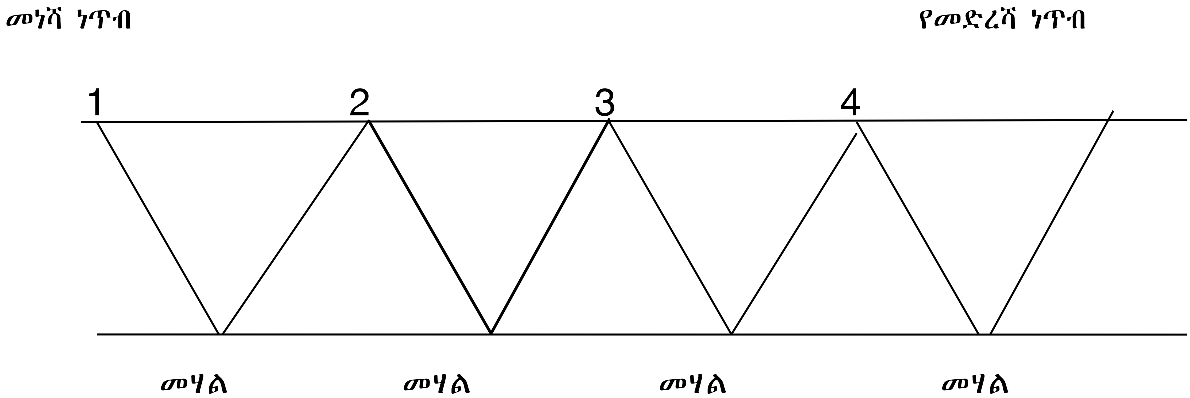

<u>የተግባሪ ሥራ 7</u>

1.ተገቢውን የጊዜ ቆይታ በመስጠት ከዚህ በታች የተቀመጡትን ሙሉ ዕረፍት ምልክቶችን እግራችሁን መሬት በመምታት እና በማንሳት እንዲያነቡ አግዟቸው::

ግማሽ ዕረፍት ሁለት ምት የጊዜ ቆይታ አለው::

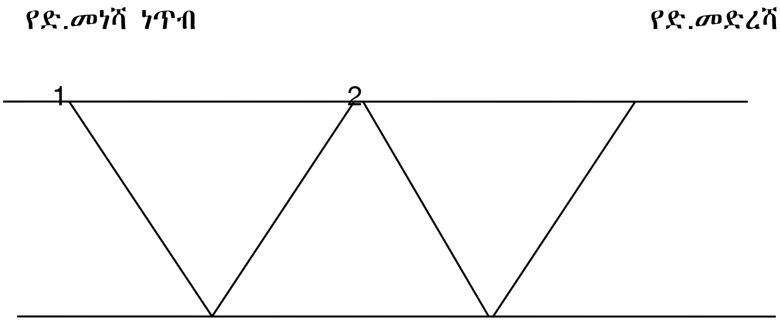

<u>የተግባር ሥራ 8</u>

1.ተገቢውን የጊዜ ቆይታ በመስጠት ከዚህ በታች የተቀመጡትን ባለ ግማሽ ዕረፍት ምልክቶችን አለማመዷቸዋ፡፡

ዕሩብ ዕረፍት አንድ ምት የጊዜ ቆይታ አለው፡፡

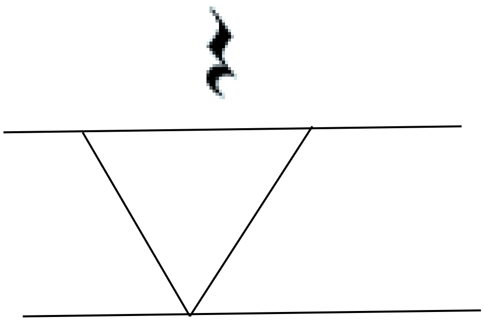

<u>የተግባር ሥራ 9</u>

1.ተገቢውን የጊዜ ቆይታ በመስጠት ከዚህ በታች የተቀመጡትን ሩብ ዕረፍት ምልክቶችን በመቁጠር በራሳቸሁ እንዲለማመዱ እዘዟቸው፡፡

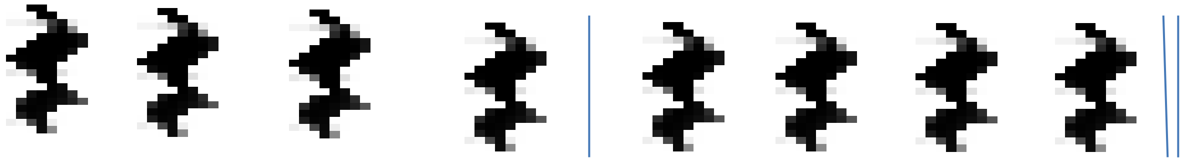

ድምጽ ሳይወጣ እግር ወደ ታች ስንመታ አንድ 1/8ኛ እና እግር ወደ ላይ ስነሳ አንድ 1/8ኛ ዋጋ መስጠት ነው፡፡

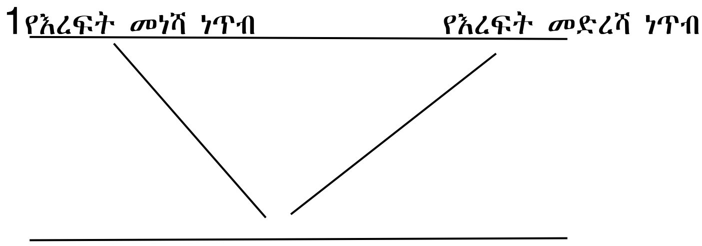

__የተግባር ሥራ 10__

1.ተገቢውን የጊዜ ቆይታ በመስጠት ከዚህ በታች የተቀመጡትን 1/8ኛ ዕረፍት ምልክቶችን በመቁጠር አለማመዷቸው

ድምጽ ሳይወጣ እግር ወደ ታች ስመታ ሁለት 1/16ኛ እና እግር ወደ ላይ ስነሳ ሁለት 1/16ኛ ዋጋ መስጠት ነው፡፡

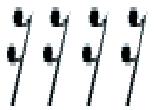

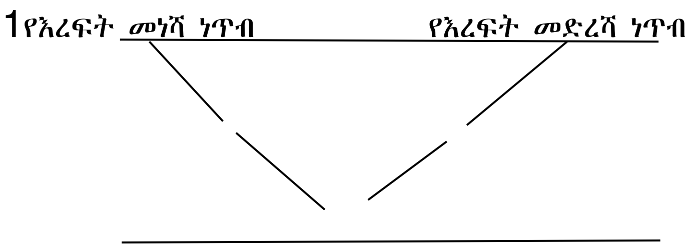

__የተግባር ሥራ 11__

1.ተገቢውን የጊዜ ቆይታ በመስጠት ከዚህ በታች የተቀመጡትን 1/16ኛ ዕረፍት ምልክቶችን በመቁጠር በቡዱን እንዲለማመዱ አድርጉ፡፡

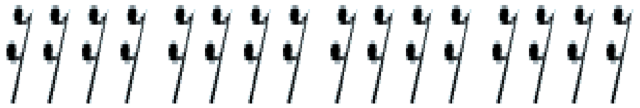

__የተግባር ሥራ -12__

1. ከዚህ በታች የተጻፉትን ኖታ እና የዕረፍት ምልክቶችን እንዲያነቡ ያድርጉ?

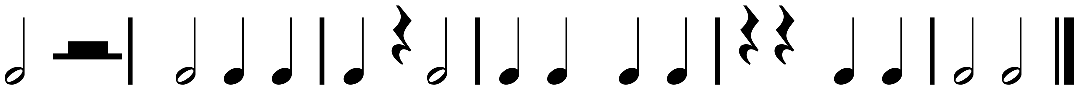

የኖታ ክፍልፋይ

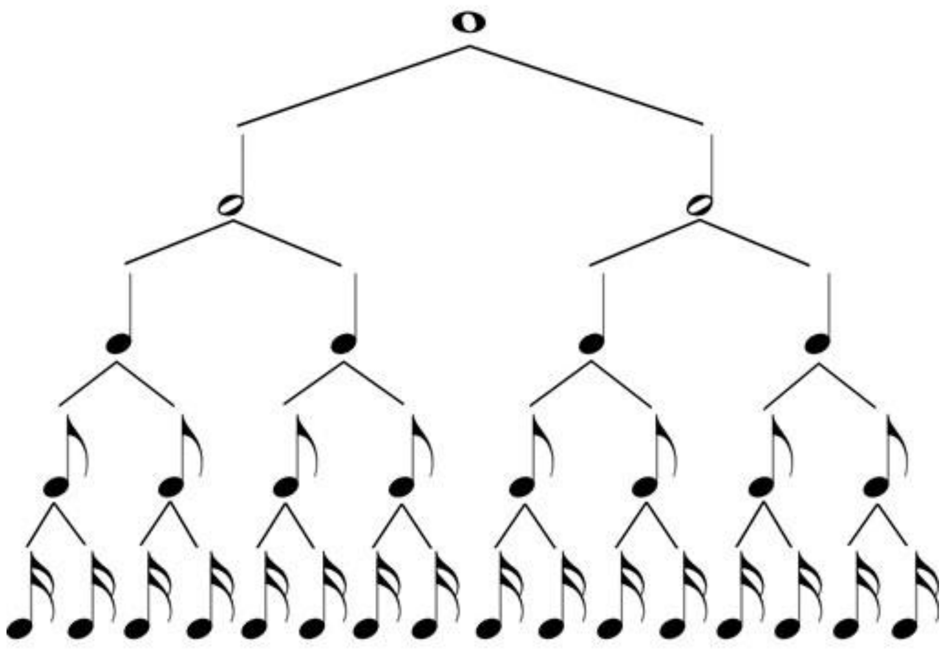

የዕረፍት ክፍልፋይ

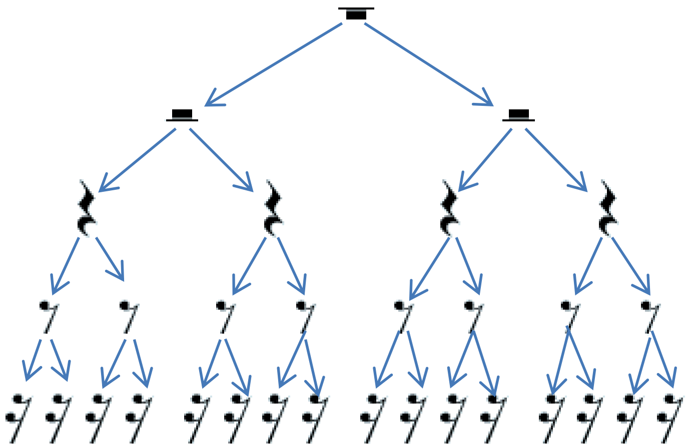

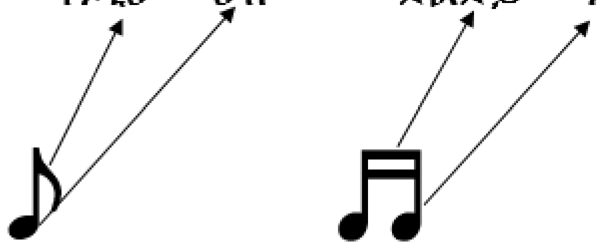

ኖታው ከሙሉ ኖታ ሲያንስ ከግንድ ጋር ይጻፋል (𝅗𝅥 ♩)

ኖታው ከሩብ ኖታ ሲያንስ የባንድራ ምልክት ይኖራል ወይም

በድልድይ ይያያዛል (♪ ♬)

የሙዚቃ ቁልፍ: - ማለት በሙዚቃ መፃፊያ ሰሌዳ ላይ ከኖታም ይሁን ከሌላ ከጊዜ ምልክት ወይም የቅኝት ቁልፍ ቀድሞ የሚጻፍ ቁልፍ ሲሆን ይህም ቁልፍ በሙዚቃ መጻፍያ ሰሌዳ ላይ በባዶ ቦታም ይሁን በመስመር ላይ የሚጻፈውን የኖታ አይነቶችን ለመለየት ይጠቅማል፡፡

ከየተኛውም የሙዚቃ ምልክቶች ቀድሞ በሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ የሚቀመጥ ቁልፍ ነው፡፡ በዚህ ክፍል ላይ ቁልፎችን በሁለት ከፍለን እናያቸዋለን ፡፡ እነሱም ቀጭንና ወፍራም ናቸው፡፡

1. ቀጭን ቁልፍ (G ቁልፍ)

ቀጭን ቁልፍ **(G ቁልፍ)** *በሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ አምስት ወደ አግድም የተሰመረ መስመር ላይ ይቀመጣል፡፡ ይህ ቁልፍ በሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ ሁለተኛ መስመር ጠምዛዛ ምልክት ይቀመጣል፡፡ እሱ ምልክት G የሚል ስም ይሰጠዋል፡፡*

ቀጭን ቁልፍ *የተባለበት ምክንያትም ቀጭን ድምፅ ያለው የሙዚቃ መሳሪያና ቀጭን ድምፅ ያለው መዝሙር በዚህ ቁልፍ ላይ ስለሚጻፍ ቀጭን ቁልፍ ይባላል፡፡ በዚህ ቁልፍ ላይ የሚጻፈው የሙዚቃ መሳሪያም መካከለኛ እና ቀጭን ድምፅ ያለው ነው፡፡ መካከለኛ የሚባልው በፒያኖ ስምንት 'C" ዎች መካከል አራተኛ ላይ ያለው 'C" ነው ፡፡*

ምስል 5 ቀጭን ቁልፍ

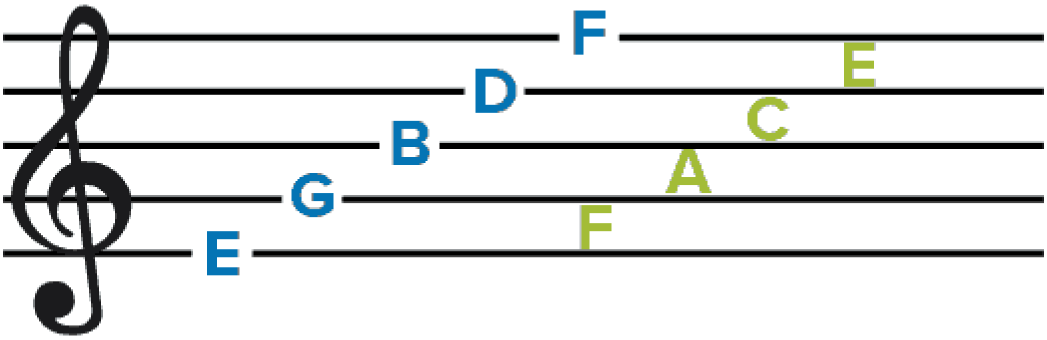

ምስል 6 ቀጭን ቁልፍ በሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ ሲቀመጥ

ከላይ በሙዚቃ መፃፊያ ሰሌዳ ላይ አምስት ፊደላት በመስመር ላይ እንደተፃፉ እንመለከታለን፡፡ እነሱም ፣ እና በቀጭን ቁልፍ ያለው የሙዚቃ መፃፊያ ላይ በመስመር ላይ ብቻ የሚፃፉት ሲሆኑ ፣ እና በባዶ ቦታ ላይ ይፃፋሉ፡፡

በሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ የቁልፍ ምልክት ከተቀመጠ የተጻፈው ኖታም ይሁን በፊደል ስማቸው እንደነበረ ይጠራል፡፡ እነሱም፡-

አንደኛ መስመር E

ሁለተኛ መስመር G

ሦሥተኛ መስመር B

አራተኛ መስመር D

አምስተኛ መስመር F ብለን እንጠራለን ይህ ስማቸው በቀጭን ቁልፍ እስካ ለድረስ መቼም ቦታቸውንም ይሁን ስማቸው ሊቀየር አይችልም ወይም አንዱ በአንዱ ቦታ አይታካም፡፡

በአንደኛ ባዶ ቦታ ላይ F

በሁለተኛ ባዶ ቦታ ላይ A

በሦስተኛ ባዶ ቦታ ላይ C እና

በአራተኛ ባዶ ቦታ ላይ E እኚህ ፊደላት በባዶ ቦታ ላይ የሚጻፉ ናቸው ፡፡

ይህን G መነሻ አድርገን ለሌሎች ፊደላትም ስማቸውን እንሰጣለን ስም ሲንሰጥም የፊደል ተራቸውን ጠብቆ (አልፋቤትካል ኦርደር) ነው፡፡

መዝሙር ለመዘመር የምንጠቀምበት ዘዴ

በዚህ ክፍል ደረጃ ላይ መዝሙርን ለመዘመር የሚንጠቀምንበት ዘዴ አጠቃላይ የአዘማመር ዘዴ ነው፡፡ የአንድን መዝሙር የአዘማመር ዘዴ የምንጠቀመው ግጥማቸውና ዜማቸው በጣም ቀላል እና እኛ የምናውቀውን መዝሙር ከመረጥን በኂላ ካልሆነ መምህሩ ወይም መምህሯ በራሱ/ሷ መዝሙር የሚመርጥ ከሆነ ስንኝ በስንኝ በመክፈል ስለሚዘምሩ ተማሪዎች ትኩረት ሰጥታችሁ ተከታተሉ የአዘማመር ዘዴዎች በዋናነት በሁለት ከፍለን እናያቸዋለን፡፡ እነሱም አጠቃላይ አዘማመር እና በስንኝ ከፋፍሎ የመዘመር ዘዴ ናቸው፡፡

በስንኝ ከፍለን የመዘመር ዘዴ ማለት አንድን መዝሙር በየስንኙ እያከፋፈለን እየተረዳን የምንዘምርንበት ሂደት ነው፡፡ ይህ ዘዴ ለአጠቃላይ አዘማመር የሚንዘጋጅበት የአጠናን ዘዴ ነው፡፡

አጠቃላይ አዘማመር ማለት አንድን መዝሙር ግጥሙን ፣ ዜማውን በሚገባ ተረድተን ሳናቋርጥ በስልተ ምት ውስጥ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ መዘመር ነው፡፡

የአዘማመር ቅድመ ተከተል

- የመዝሙሩን ግጥም በደብተራችዉ ላይ ፃፉ
- መዝሙሩን ተማሪዎች ከመዘመራችው በፊት መምህራችዉ ሲዘመሩ በደንብ መስማት አለባችሁ
- ከዛ በኂላ ተማሪዎች በጋራ ዘምሩ
- ተማሪዎችን በቡድን እየተከፋፈላችው ዘምሩ

- እጅ በማውጣት ተማሪዎች በመምርጥ ፊት ወጥተው ዘምሩ

ከላይ በሙዚቃ መፃፊያ ሰሌዳ ላይ የተጻፈውን እንመለከት

ከላይ በሙዚቃ መፃፊያ ላይ የተጻፈው መዝሙር አራት ስንኝ ያለው መዝሙር ነው። እሱንም በስንኝ ከፍለን እናየዋለን።

ወንድሜ ያዕቆብ ወንድሜ ያዕቆብ--------------ስንኝ አንድ

ተኛህ ወይ ተኛህ ወይ ----------------------------ስንኝ ሁለት

ደወል ተደወለ --------------------------------------ስንኝ ሶስት

ተነሳ ተነሳ--ስንኝ አራት

ተማሪዎች እስኪረዱ ድረስ የመጀመሪያውን ስንኝ ደጋግመን ማዘመር ይጠበቅብናል ፤ የቀረውን ስንኝም ልክ እንደዛው ስንኝ በስንኝ እያከፋፈለን ማስዘመር መቻል አለብን።

በመቀጠልም ሁሉን ስንኝ አንድ ላይ አያይዘን በስልተምት ውስጥ ሆነን ማስዘመር አለብን። ከዛ በኋላ እጃቸውን እያጨበጨቡ እንዲዘምሩ ማድረግ አለብን።

ለምሳሌ፡- በሙዚቃ መፃፊያ ሰሌዳ ላይ ቀጭን ቁልፍ አስቀምጠን በዛላይ ሙዚቃ እፅፋለን እንማራለን።

ወንድሜ ያዕቆብ

<u>የተግባር ሥራ -13</u>

1. ተማሪዎች ከቀጭን ቁልፍ ጋር ያለውን የሙዚቃ መፃፍያ ሰርተው ሁለተኛ ላይ ያለው ባዶ ቦታ ላይ ምን ፊደል እንደሚቀመጥ ወይም ምን የሚል ስም እንደሚሰጥ ጠይቋቸው፡፡
2. ተማሪዎች ቀጭን ቁልፍ ባለው የሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ ለባዶ ቦታዎች ስም በፊደል እንዲ ሰጡ እንዲጽፉ እዘዟቸው፡፡

መልስ

1/ 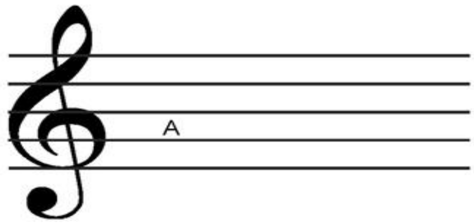

2/ F A C እና E

. ወፍራም ቁልፍ (F ቁልፍ/ በዝ ክለፍ)

ወፍራም ቁልፍ በሙዚቃ መጻፊያ ሰሌዳ ላይ እንደ ቀጭን ቁልፍ ከሁሉም ሙዚቃዊ ምልክቶች (ከጊዜ ምልክት እና የቅኝት ቁልፎች) ቀድሞ የሚቀመጥ ምልክት ሲሆን በቀጭን ቁልፍ ላይ የማይፃፍ የሙዚቃ መሳሪያ ወይም መዝሙር በዚህ ቁልፍ ውስጥ ይጻፋል፡፡ በቀጭን ቁልፍ የማይጻፍ ሲባል

ወፍራም ድምጽ ያለው የሙዚቃ መሳሪያና ወፍራም ድምጽ ያለው ዘማሪ በወፍራም ቁልፍ ስለሚፃፍ ወፍራም ቁልፍ ይባላል፡፡

ከዚህ ከአምስቱ መስመሮች ውስጥ አራተኛውን መስመር “F” የሚል ስም ስለሚሰጥና በአራተኛ መስመር ላይ ጠማማ ምልክት ተቀምጦ ከአራተኛ መሰመር ከታች በኩል አንድ ነጥብ እና ከአራተኛ መስመር ከላይ በኩል አንድ ነጥብ ባጠቃላይ በሁለት ነጥብ ታጅቦ ይቀመጣል፡፡
በቀጭን ቁልፍ እንዳየነው የሙዚቃ መፃፊያ ሰሌዳ ከታች ወደ ላይ እንደሚቆጠር መዘንጋት የለብንም፡፡

ምስል 7 የወፍራም ቁልፍ ምልክት

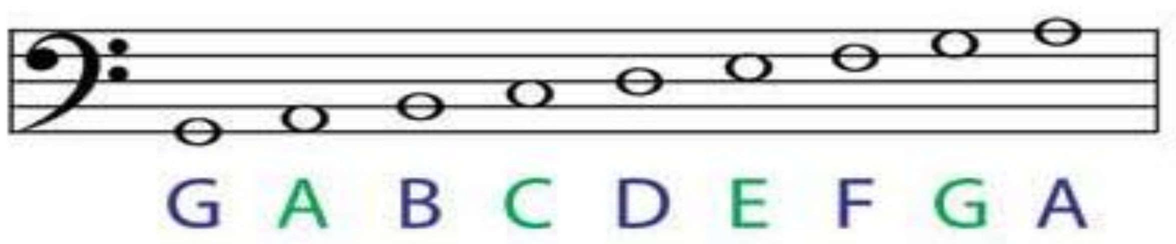

ምስል 8 የወፍራም ቁልፍ ምልክት ሙዚቃ መፃፊያ ሰሌዳ ላይ ሲቀመጥ

ከላይ በወፍራም ቁልፍ በሙዚቃ መፃፍያ ሰሌዳ ላይ በመስመሩ ላይ የተፃፉት

አንደኛ መስመር ላይ G

ሁለተኛ መስመር ላይ B

ሦስተኛ መስመር ላይ D

አራተኛ መስመር ላይ F እና

አምስተኛ መስመር A

በሙዚቃ መጻፊያ ሴለዳ ላይ በባዶ ቦታ የሚጻፉ ፊደላት ከዚህ በታች ይገኛሉ፡፡

አንደኛ ባዶ ቦታ ላይ A

ሁለተኛ ባዶ ቦታ ላይ C

ሦስተኛ ባዶ ቦታ ላይ E እና አራተኛ ባዶ ቦታ ላይ G

እነዚህ ከላይ ያየናቸው በመስመርም ይሁን በባዶ ቦታ የተጻፉት ስማቸውም ሆነ ቦታቸው ሊቀያየር አይችልም፡፡

በተማሪ መጻፊ ላይ የሚገኘውን የፒያኖ ስዕል አይታችሁ ለተማሪዎች ማብራሪያ ስጧቸው፡፡

የማነቃቂያ ጥያቄ -2

1. ወፍራም ቁልፍ ማለት ምን ማለት እንደሆነ እንዲያብራሩ አድርጓቸው፡፡
2. ድምጽ ማለት ምን ማለት እንደሆነ ማብራሪያ ጠይቋቸው፡፡

መልስ

1. ወፍራም ቁልፍ በሙዚቃ መፃፊያ ሰሌዳ ላይ እንደቀጭን ቁልፍ ሁሉም ሙዚቃዊ ምልክቶች ከጊዜ ምልክት እና ከኪ-ሲግኒቸር ቀድሞ የሚቀመጥ ምልክት ነው፡፡
2. የተማሪዎችን መልስ ሰምተው ተገቢ መልስ ይስጡ፡፡

ድምፅ

ድምፅ ምን እንደሆነ ምዕራፍ አንድ ላይ አይተነዋል በዚህ ምዕራፍ ላይ ድምፅን ለሶስት ከፍለን እናየዋለን። እነሱም፡- ወፍራም ድምፅ ፣ መካከለኛ እና ቀጭን ድምጽ ናቸው።

1. **ወፍራም ድምፅ** ፡-ማለት በሙዚቃ መሳሪያ ተጫዋችም ይሁን በዘማሪ አውርዶ ወይም አውፍሮ ሲጨዋት ወይም ሲዘምር ለጆራችን ወፍሮ ይሰማል ማለት ሲሆን ይህም በሙዚቃ ወፍራም ድምጽ ይባላል።

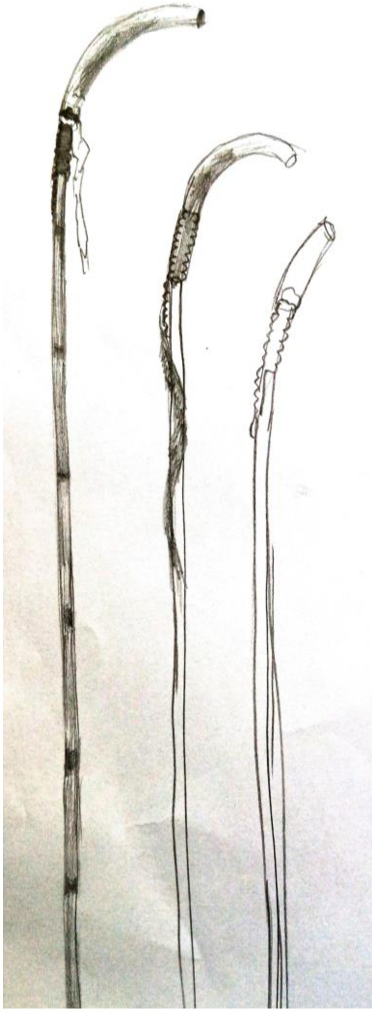

ምስል 13 ዲንኬ

2. **መካከለኛ ድምጽ፡-** ድምጽ ማለት ከወፍራም ድምጽ ቀጠን ወይም ከቀጭን ወጣ የሚል የድምጽ ክፍል ነው፡፡

ለምሳሌ፡-ዋሽንት

3. **ቀጭን ድምጽ፡-** ይህ ድምፅ የወፍራም ተቃራኒ ሆኖ ሲገኝ በሙዚቃ መሣርያ ተጫዋችም ይሁን በዘማሪ ቀጥኖ ወይም ወጥተው ለጆሮአችን የሚሰማ ከሆነ ቀጭን ድምፅ እንለዋለን፡፡

ለምሳሌ፡- ጡሩምባ እና ፍላ

<u>የተግባር ሥራ -14</u>

1. የወፍራም እና የቀጭን ድምጽ ልዩነት ግለጹ?
2. ከቡድናችሁ መሀል ቀጭን ድምጽ ያለው ተማሪ ለዩ?

2.2. **ኪነ-ንድፍ ለኪነ-ቅብ እና ለህትመት**

የክፍለ ግዜ ብዛት (24)

መግቢያ

ተማሪዎች የእይታ ጥበብን ሥራን ለመስራት ከሁሉ አስቀድሞ ኪነ-ንድፍ ለክነ-ቅብን በሚገባ መረዳት፣ ማወቅ እና መገነዘብ ይጠበቅባቸዋል፡፡ ያለ ኪነ-ንድፍ የተኛውም ዓይነት ለህትመት እና ቀለምቅብ ሥራ መስራት ስለማይቻል ተማሪዎች ኪነ-ንድፍን በሚገባ ማወቅ አለባቸሁ፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የኪነ-ንድፍ አይነቶችን እና ሥነ-ዘዴዎችን ይገልፃሉ፡፡
- የኪነ-ንድፍ አይነቶችን እና ሥነ-ዘዴዎችን በመስራት ያሳያሉ፡፡
- *የኪነ-ንድፍን ለኪነ-ቅብ እና ለሌሎች የእይታ ጥበባት በመሰረት ያዘጋጃሉ፡፡*

የመማር ማስተማር ሥነ-ዘዴዎች

- የኪነ-ንድፍ እና ባለቀለም ወረቀት በመጠቀም ባህላዊና ታርካዊ ምስሎችን በመስራት
- የኪነ-ንድፍ ምስሎችን በማሳየት

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- የመለማመጃ ክፍል
- ድምጽና ተንቀሰቃሽም ስሎች
- እርሳስ፣ ላጲስ

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የቡድን ገለጣ
- የጽሁፉ ገለጣ

<u>የማነቃቂያ ጥያቄ -3</u>

1- የኪ-ነንድፍ አሰራር ዘዴዎች ምን ምን ተወያይተው እንዲመልሱ ያድርጉ?

2- የኪነ-ንድፍ ዓይነቶች እንዲዘርዝሩ ይጠይቋቸው?

መልስ

1- የኪነ-ንድፍ አሰራር ዘዴዎች

- ➢ ቅርጽን የተከተለ የመስመር አቀባብ ዘዴ
- ➢ የተጠላለፈ መስመር አቀባብ ዘዴ
- ➢ በነጥብ አቀባብ ዘዴ
- ➢ የማሸት ዘዴ

2/ የኪነ-ንድፍ ዓይነቶች

- ➢ የቁሳቁስ ንድፍ
- ➢ የሰው ፊቱ ምስል ንድፍ
- ➢ የሙሉ ምስል ንድፍ

- የመልክዓ ምድር ንድፍ

ጠቃሚ መረጃ

<u>ኪነ-ንድፍ:</u> - ለንድፍ ሥራ ብቻ ሳይሆን ለሌሎች ዕይታዊ ጥበባት ሁሉ የጀርባ አጥንትና ዋና የባሕርያት ጉልበት ያለው መገለጫ ነው፡፡ ልምምዶች በጥረትና በትጋት እንዲሁም በጥሞና ክትትል ከተደረገበት የመስመር ባሕርይ ጥናት ተጨማሪ የሥነ-ልቦናዊ ዕውቀት ትርፍ እንዳለው ይታመናል፡፡

2.2.1. የንድፍ ምንነትና መሠረታዊ ባህሪያት

<u>ንድፍ፡-</u> ማለት መስመሮችን በዋነኛነት በመጠቀም የሚሠራ የፈጠራ ውጤት ወይም ምስል ነው፡፡ የንድፍ ጥበብ ከሌሎቹ የሥነ-ጥበብ ዘርፎች የበለጠ አንድን ሃሳብ፤ ስሜት ወይም ቁስ በፍጥነት የምናስቀምጥበት ወይም የምናንፀባርቅበት የፈጠራ ሂደት ውጤት ነው፡፡

የንድፍ ክህሎት ለሁሉም የሥነ-ጥበብ የፈጠራ ሥራዎች መሠረታዊ ነው፡፡ አንድ ሰው የንድፍ ጥበብ ክህሎቱ እየጨመረ በሄደ ቁጥር አካባቢውን በበለጠ የፈጠራና የግንዛቤ ብቃት መመልከትና መረዳት እንዲችል ያደርገዋል፡፡ የሰው ልጅ በሙሉ በተፈጥሮ ከሚያገኛቸው ክህሎቶች አንዱ ንድፍ የመንደፍ ዝንባሌና ፍላጎት ነው፡፡

ሰው ሁሉ ስለንድፍ ምንነት ከማወቁ በፊት አንድን ነገር ተጠቅሞ የመጫር፣ የማስመርና የመንደፍ እንቅስቃሴዎችን ያደርጋል፡፡ በመሆኑም የንድፍ ፅንሠ ሃሳብና እንቅስቃሴ የጀመረው የሰው ልጅ በምድር ላይ መኖር ከጀመረበት ጊዜ አንስቶ ነው ማለት ይቻላል፡፡ በታሪክ ከቀደሙና ለዘመናት ከኖሩ የሰው ልጅ የንድፍ ውጤቶች ውስጥ የሰው ልጅ በዋሻ ግድግዳዎች ላይ የሰሯቸው የንድፍ ውጤቶች ናቸው፡፡ የንድፍ ዝንባሌና ፍላጎት ምንም እንኳን ለሁሉም ሰው ከተፈጥሮ የተቸረ ቢሆንም ማንኛውም ሰው የንድፍ ክህሎቱን በትምህርት በማዳበር የበለጠ ገላጭ የሆነ የንድፍ ጥበብ መስራት ይችላል፡፡ የንድፍ ጥበብ

ችሎታ ነገሮችን በጥልቀት ማየትን የሚጠይቅ መከሆኑም በላይ በብዛትና በተከታታይ የሚደረጉ ተግባራዊ እንስቃሴዎችን ይጠይቃል።

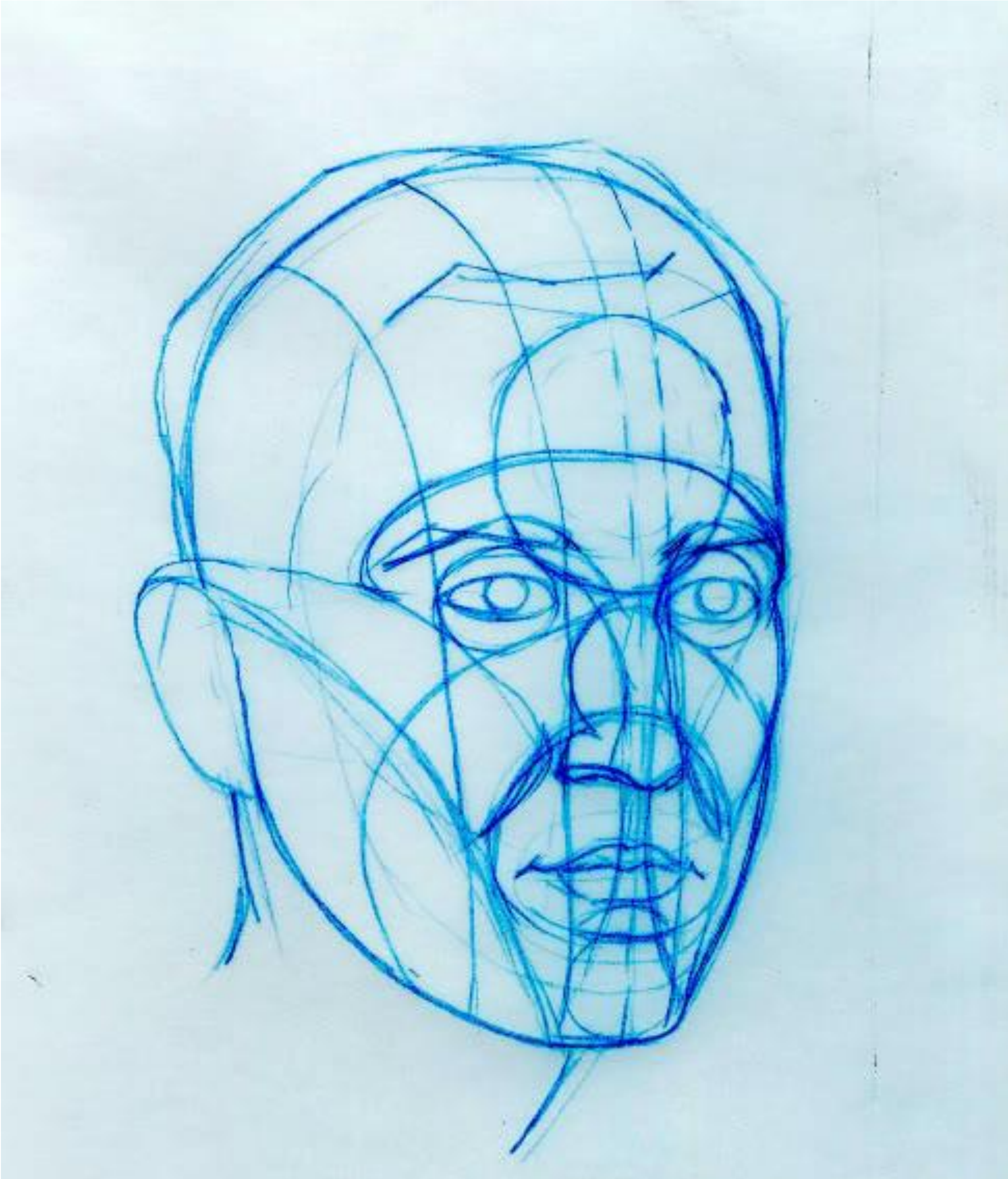

ምስል 10 የሰው ፊት

2.2.2. የኪነ-ንድፍ አሰራር ዘዴዎች

ኪነ-ንድፍ ከማንኛውም ነገር ለመስራት ፣ የመጀመሪያው እርምጃ ቅርጻችውን በማስተዋል ማየት ነው። በመቀጠል ከቅርጻቸው በመመልከት መዋቅራዊ መስመሮች በማስቀመጥ በጣም አስፈላጊ ዝርዝሮች ተጨምረው ይስተካከላሉ ፣ በመጨረሻም ጥቃቅን ዝርዝሮች እስከ መጨረሻው ይሰራሉ።

የተለያዩ የንድፍ ደረጃዎች በሚፈጽሙበት ጊዜ የመስመሮች በትክክለኛ ቦታዎች መቀመጥ ከተረጋገጠ በኃላ ማጉላት አስፈላጊ ነው።

ጥሩ የኪነ-ንድፍ ስራ በራሱ ሊታየ ወይም ለታላቅ የኪነ-ቅብ ስራ መሠረት ሊሆን ይችላል፡፡ በዋናነት ብዙ ዓይነት የእርሳስ አቀባብ ዘዴዎች አሉ ፤ ከነዚህ መካከል በዚህ የትምህርት ክፍል የምናጠናው አራት ዓይነት ዘዴዎችን ነው፡፡

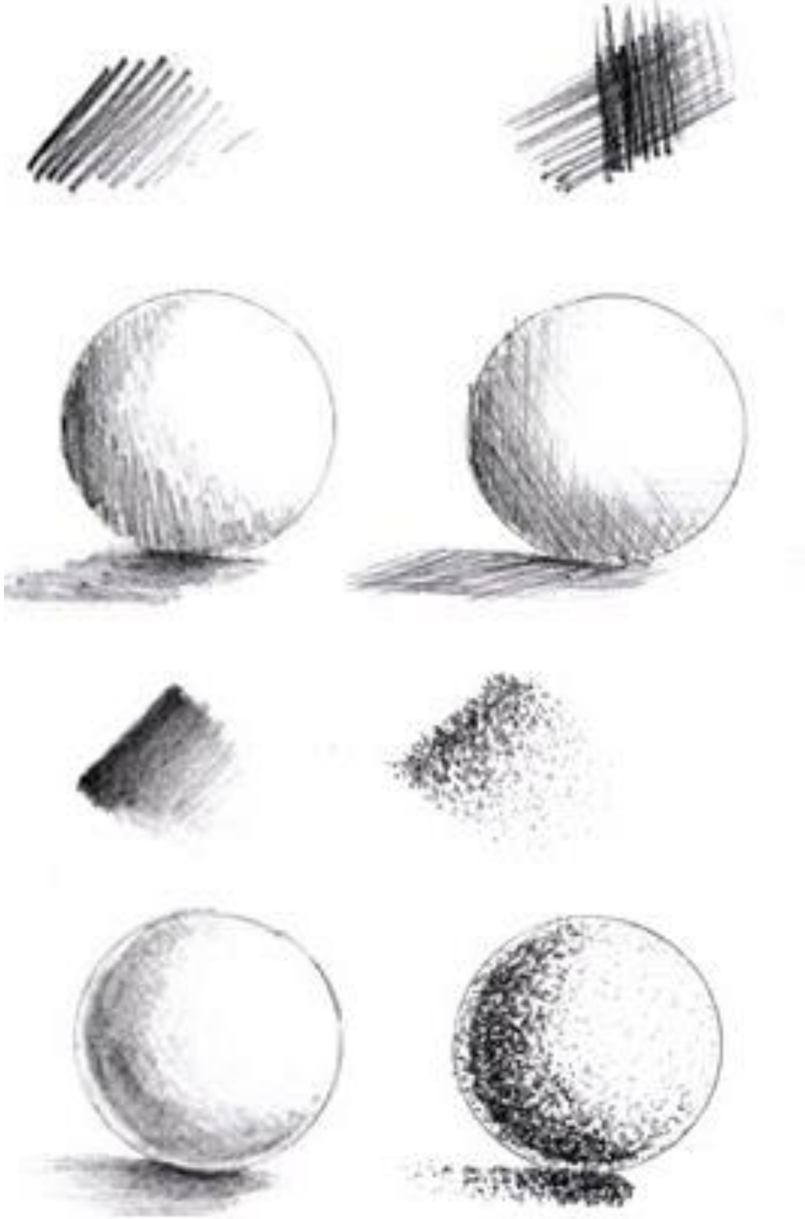

ምስል 11 የኪነንድፍ አሰራር ዘዴዎች

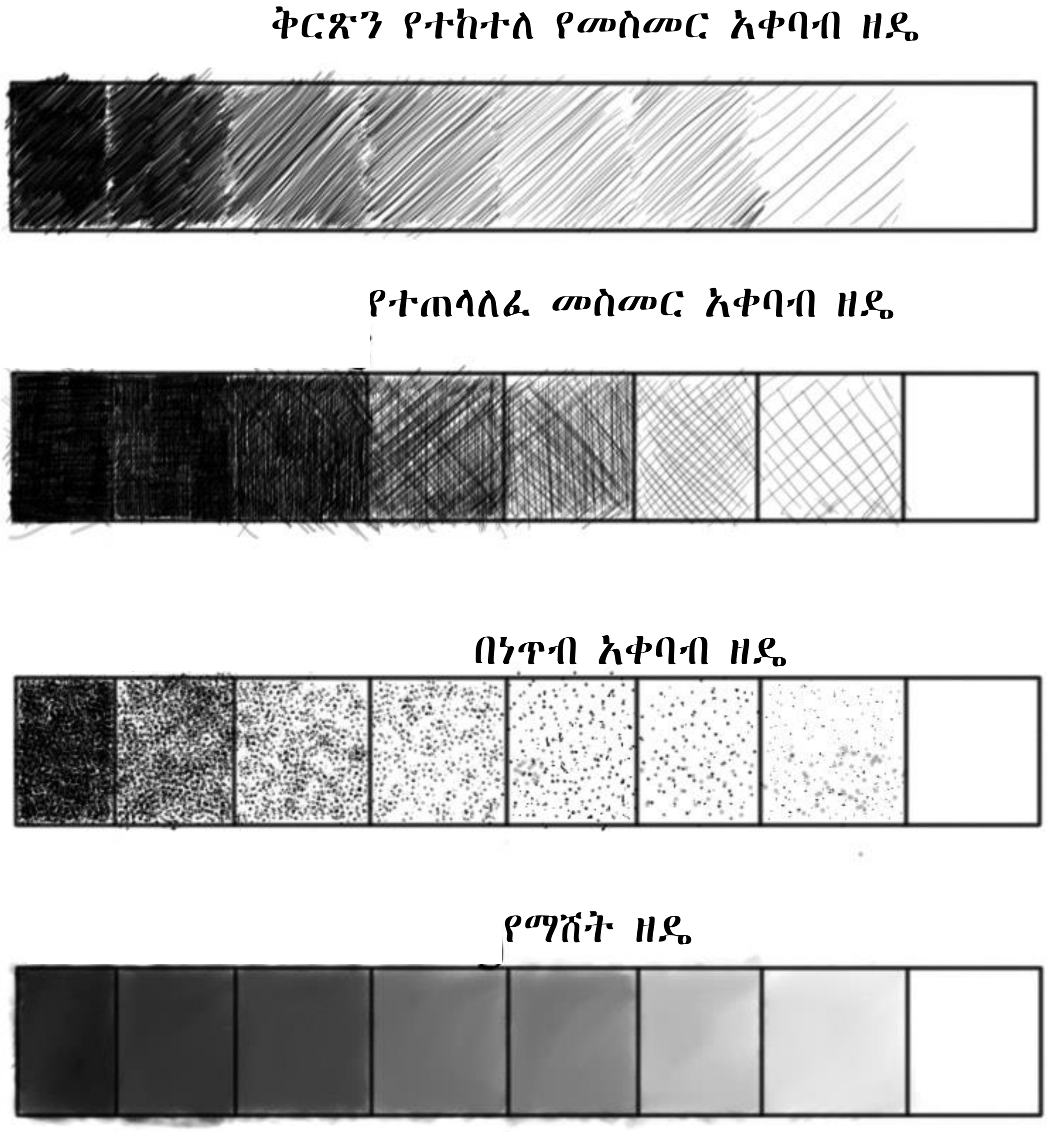

ምስል 12 የኪነንድፍ አሰራር ዘዴዎች በንጣት እና በጥቁረት

1. ቅርጽን የተከተለ የመስመር አቀባብ ዘዴ

ይህ ዘዴ በአግድም ፣ በቁም ወይም በሰያፍ እርስ በእርስ ቅርብ የሆኑ የመስመሮች አቀማመጥ ነው።

ምስል 13 ቅርጽን የተከተለ የመስመር አቀባብ ዘዴ

<u>የተግባር ሥራ -15</u>

1. ተማሪዎች በቤታቸው የሚገኙ ቁሳቁሶችን ቅርጽን የተከተለ የመስመር አቀባብ ዘዴ በመጠቀም እንዲሰሩ ሰርተው ያሳዩ?

2. የተጠላለፈ መስመር አቀባብ ዘዴ

ይህ ዘዴ መስመሮችን በማጠላለፍ በመደራረብ የንድፍ ሥራን የመስራት ሂደት ነው፡፡

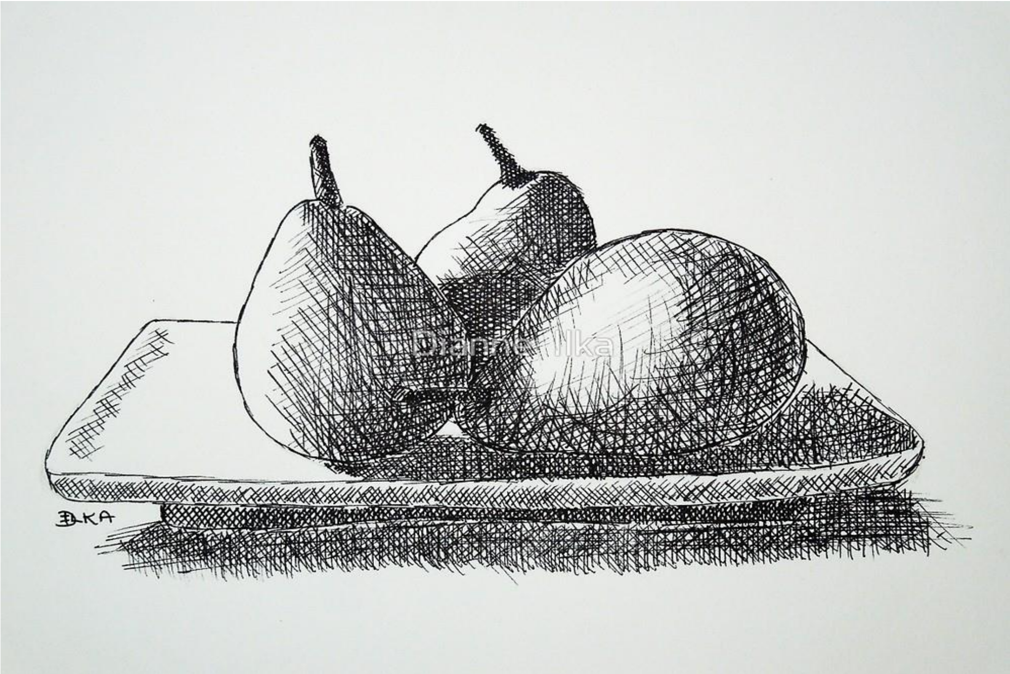

ምስል 14 በተጠላለፈ መስመር አቀባብ ዘዴ የተሰራ የቁሳቁስ ንድፍ

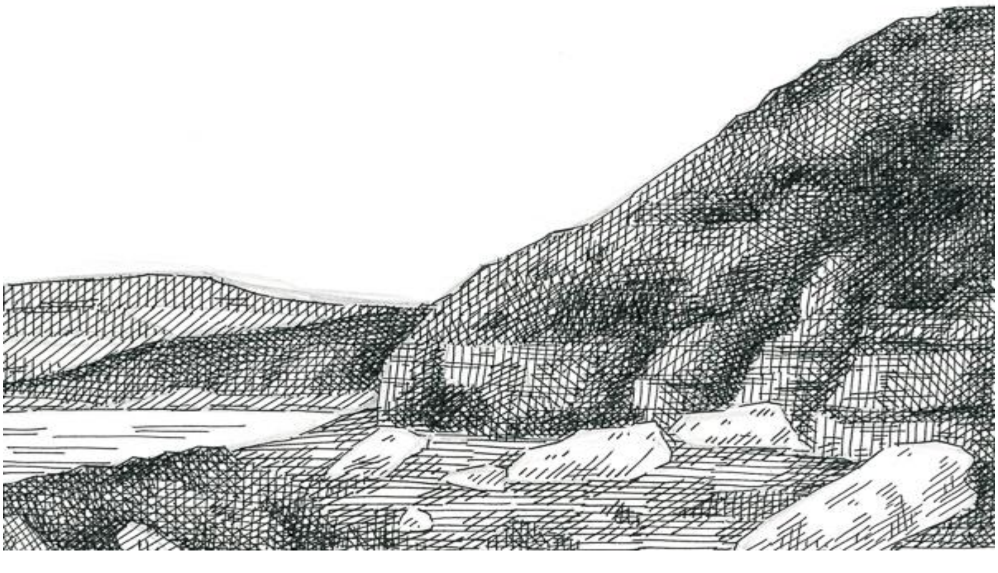

ምስል 15 በተጠላለፈ መስመር አቀባብ ዘዴ የመልካዓ ምድር ንድፍ

የተግባር ሥራ -16

1. ተማሪዎች ባከባቢያቸው የሚገኙ መልከዓ ምድርን የተጠላለፈ መስመር አቀባብ ዘዴ በመጠቀም እንዲሰሩ ይዘዙ?

3. በነጥብ አቀባብ ዘዴ

ይህ ዘዴ ነጥቦችን በመጠቀም ነጥቦችን በማቀራረብ እና በማራራቅ ጥቁረትና ንጣት በመፍጠር የሚሰራ ስነ ዘዴ ነው፡፡

ምስል 16 በነጥብ አቀባብ ዘዴ የድመት ምስል ንድፍ

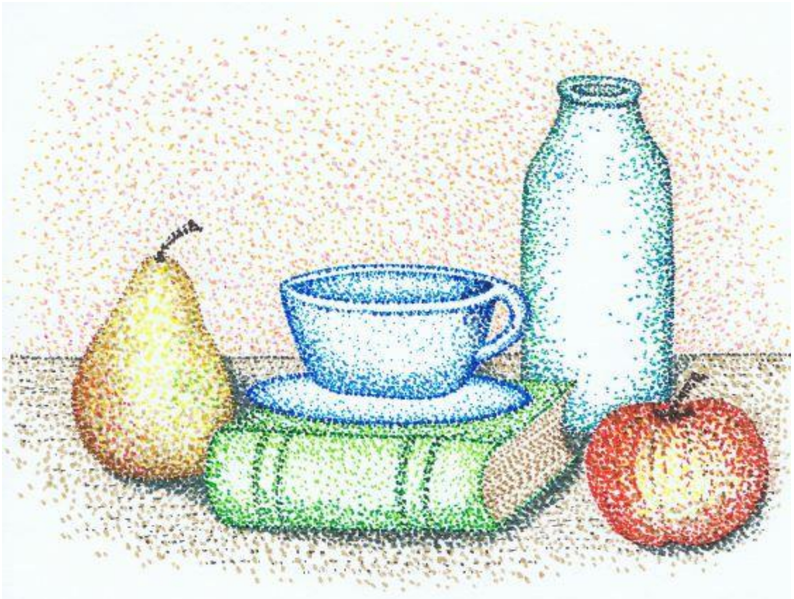

ምስል 17 በነጥብ አቀባብ ዘዴ የቁሳቁስ ንድፍ

<u>የተግባር ሥራ -17</u>

1. ተማሪዎች በአከባቢያቸው የሚገኙ የቤት እንስሳትን በነጥብ አቀባብ ዘዴ በመጠቀም እንዲሰሩ ይዘዙ?

4. የማሸት ዘዴ

ይህ ዘዴ የንድፍ መሳሪያችንን የምንስለውን ስዕል ካቀለምን በኋላ በማሸት እና በማዋሀድ የሚሰራ ስነ ዘዴ ነው፡፡

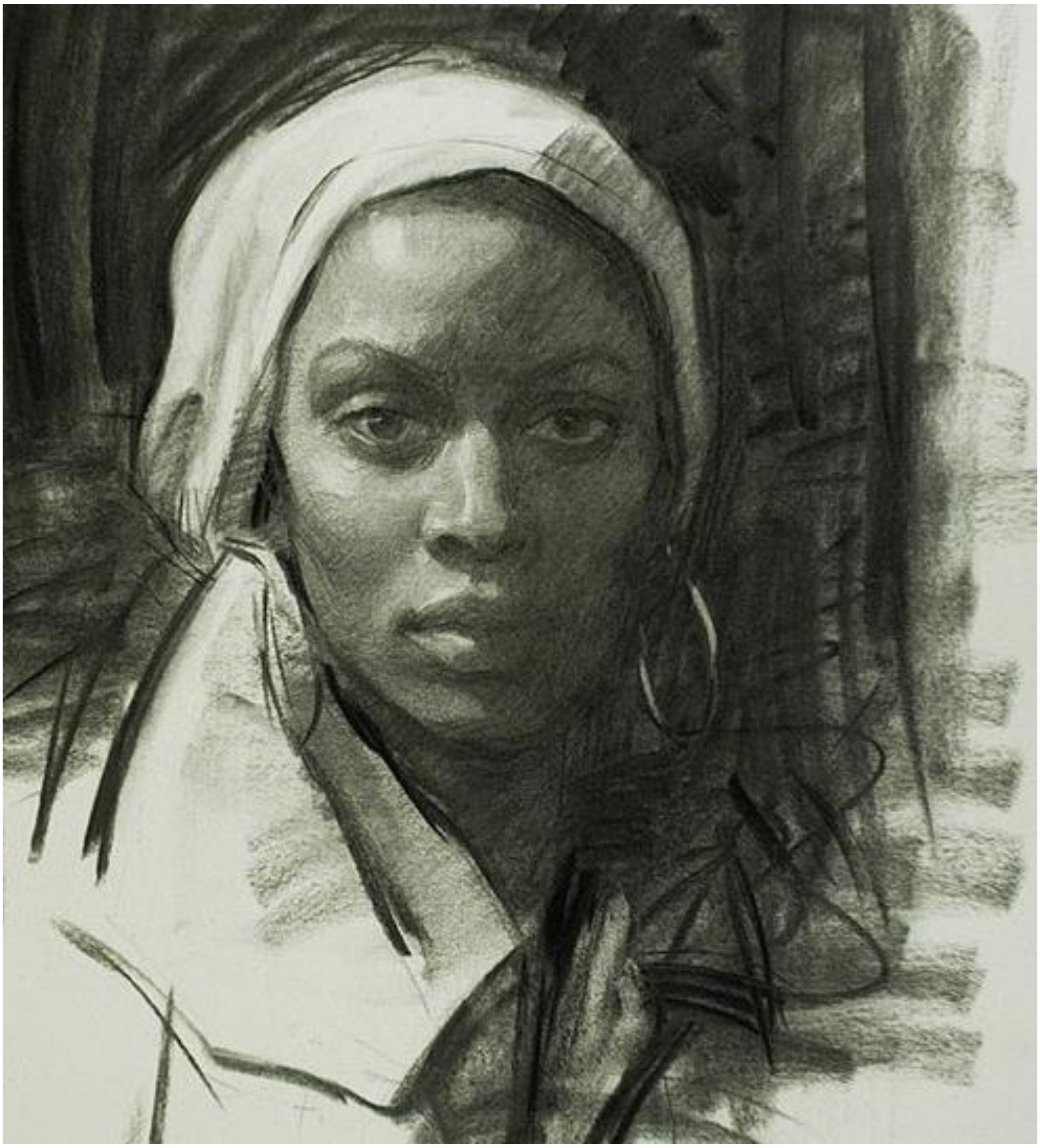

ምስል 18 በማሸት ዘዴ የተሰራ የፊት ንድፍ

የተግባር ሥራ -18

1. ተማሪዎች በክፍላችሁ ውስጥ የሚገኙ ጓደኞችሁን በማሸት ዘዴ በመጠቀም እንዲሰሩ ሰርተው ያሳዩ?

2.2.3. የኪነንድፍ አይነቶች

1. የቁሳቁስ ንድፍ

የቁሳቁስ ንድፍ (ስትሊፍ ድሮይንግ) የምንለው የማይነቃነቅ ሕይወት አልባ አብዛኛውን ጊዜ ግዑዝ የሆኑ ቁሳቁሶችን ስንሰራ፣ ለምሳሌ ተፈጥሯዊ (ምግብ ፣ አበባ ፣ የሞቱ እንስሳት ፣ ዕፅዋት ፣ አለቶች ወይም ዛጎሎች) ወይም ሰው ሰራሽ (የቤት ውስጥ ቁሳቁሶች፣ መጻሕፍት ፣ የአበባ ማስቀመጫዎች ፣ ጌጣጌጦች ፣ ሳንቲሞች ፣ ቧንቧዎች እና የመሳሰሉት) ።

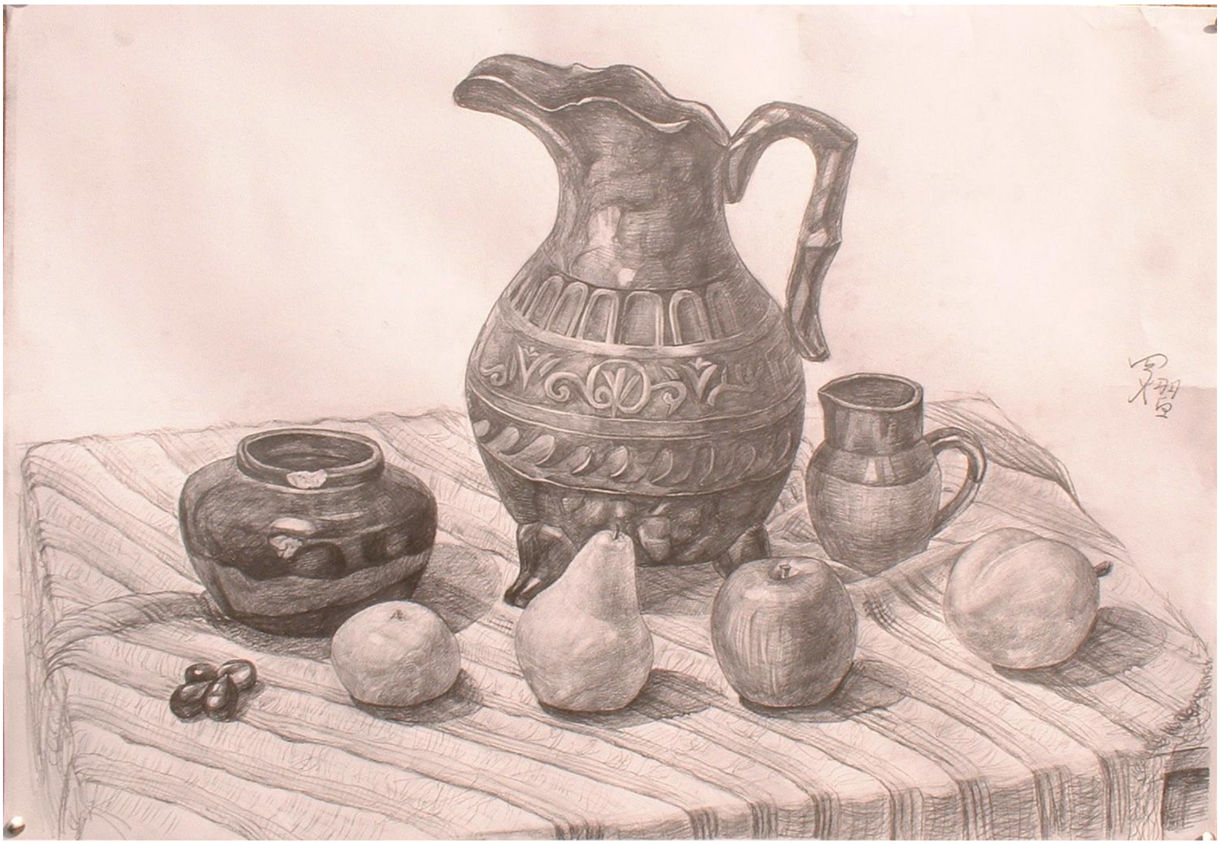

ምስል 19 የቁሳቁሶችን ንድፍ

<u>የተግባር ሥራ -19</u>

1.በአካባቢያቸው የሚገኙ ቁሳቁሶችን፣ አበባ ወይም ዕፅዋት በጥሩሁኔታ በመደርደር ተማሪዎችን በመረጡት የንድፍ ስነዘዴ በመጠቀም እንዲሰሩ ያድርጉ?

2. የሰው ፊቱ ምስል ንድፍ

የሰው ፊቱ ምስል ንድፍ የአንድ ሰው ሥዕል ፣ ፎቶግራፍ ፣ ሐውልት ወይም ሌላ ጥበባዊ ውክልና ሲሆን በዋነኝነት ፊቱ እና ትከሻው የሚገለጡበት ነው። ዓላማው የሰውን አምሳያ ፣ ስብዕና እና ስሜቱን ማሳየት ነው።

ምስል 20 የሰው ፊት ምስል ንድፍ

በሰው ፊት ላይ የሚገኙ አካላትን በተናጠል ማጥናት

በዚህ የተግባር ክፍለ ጊዜ ውስጥ ተማሪዎች ቀደም ብለው በነበሩት ክፍለ ጊዜያት የተማሯቸውን መሠረታዊ የንድፍ አሠራር ግብዓቶች በተግባር የሚሞክሩበትና በተለይም በሰው የፊት ገፅታ ላይ የሚገኙ የሰውነት አካላትን በተናጠል የሚያጠኑበት ይሆናል፡፡

ዓይን፡

የዓይንን አቀማመጥ የሚያሳይ የንድፍ አሰራር

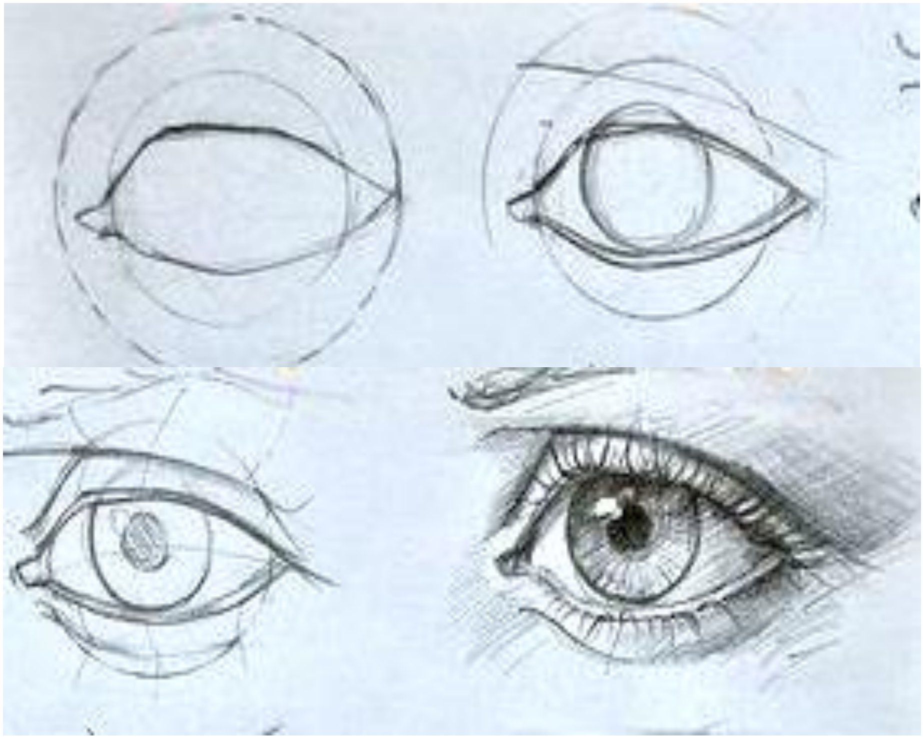

ምስል 21 የዓይንን አቀማመጥ የሚያሳይ የንድፍ አሰራር

አፍንጫ፡

የአፍንጫን አቀማመጥ የሚያሳይ የንድፍ አሰራር

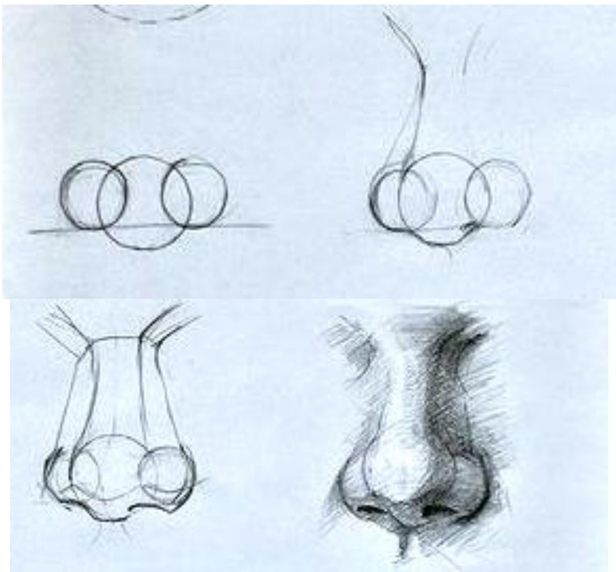

ምስል 22 የአፍንጫን አቀማመጥ የሚያሳይ የንድፍ አሰራር

ከንፈር፡

የከንፈርን አቀማመጥ የሚያሳይ የንድፍ አሰራር

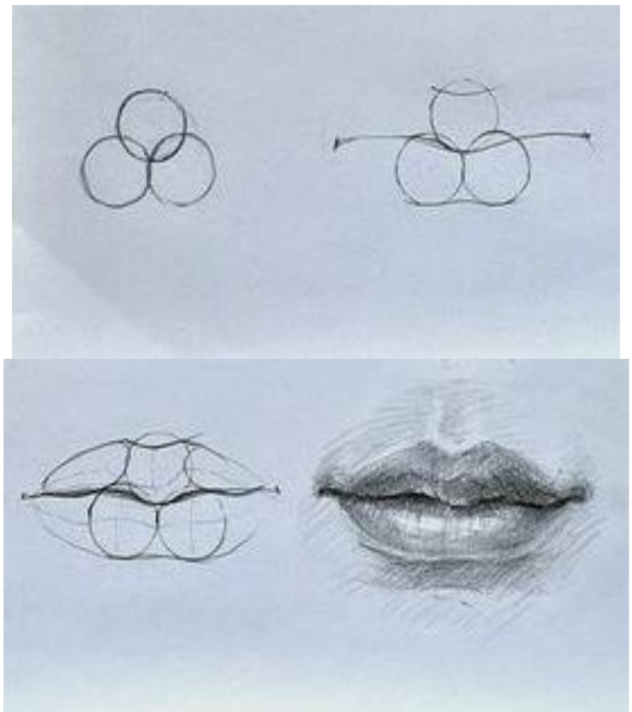

ምስል 23 የከንፈርን አቀማመጥ የሚያሳይ የንድፍ አሰራር

ጆሮ፡

የጆሮን አቀማመጥ የሚያሳይ የንድፍ አሰራር

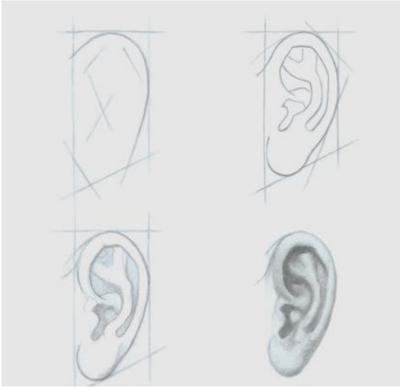

ምስል 24 የጆሮን አቀማመጥ የሚያሳይ የንድፍ አሰራር

ሙሉ የፊት ገፅታ አቀማመጥና ልኬት

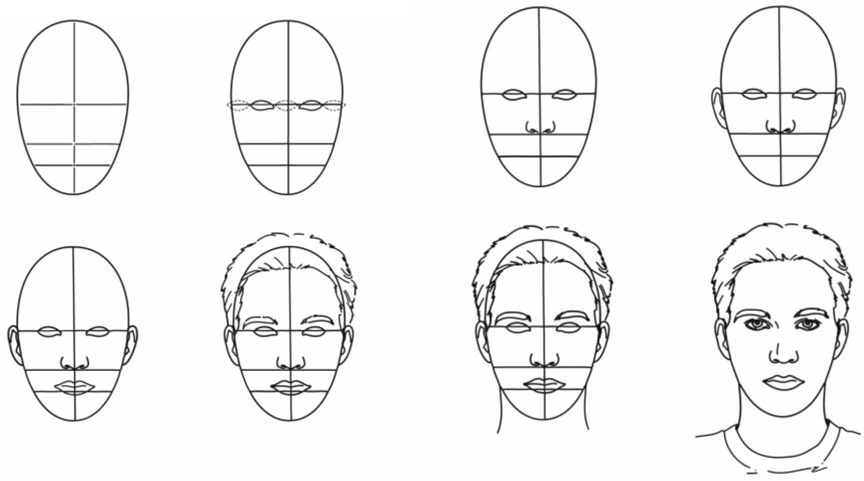

ምስል 25 የፊት ገፅታ አነዳደፍ ሂደት

የተግባር ሥራ 20

1. ተማሪዎች ዓይን፤ አፍንጫ፣ከንፈርና ጆሮ ከተለያዩ አቅጣጫዎች በንድፍ እንዲሰሩ ይዘዙ፡፡

2. ተማሪዎች በአካባቢያቸው የሚገኙ ታዋቂ ግለሰቦችን በመረጡት የንድፍ ሥነ-ዘዴ በመጠቀም እንዲሰሩ ይዘዙ፡፡

3. ተማሪዎች *የሰው ፊት ምስል* በመረጣችሁት የንድፍ ሥነ-ዘዴ በመጠቀም እንዲሰሩ ይዘዙ፡፡

3. የሙሉ ምስል ንድፍ

የሰው ምስል ንድፍ (ፊገር ድሮይንግ) በማንኛውም የእይታ ጥበባት ውስጥ ዋናው የጥበብ ሥራ አለባበስም ሆነ እርቃን ቢሆን የሰው ምስል ነው። የሰው ምስል ንድፍ የአንድ ግለሰብ ወይም ቡድን ተግባር ላይ ያተኮረ የእይታ ጥበባት ነው። የሰው ምስል ንድፍ ብዙውን ጊዜ ሊኖራቸው የሚችል ታሪካዊ ፣ አፈ ታሪክ ፣ ምሳሌያዊ ወይም ምናባዊ ሥዕሎች ናቸው።

ምስል 26 ሙሉ የሰው ምስል ንድፍ

የሙሉ የሰው ምስል ንድፍ አሰራር

ጠቃሚ መረጃ

የተመጣጠነ ሙሉ የሰው ምስል ንድፍን ለመስራት ፊቱን እንደ መለኪያ እየተጠቀምን ሌላውን የሰውነቱን ክፍሎች ቦታዎች ማግኘት እንችላለን፡፡ ይህ ልኬት እንደየ እድሜው ይለያያል፡፡

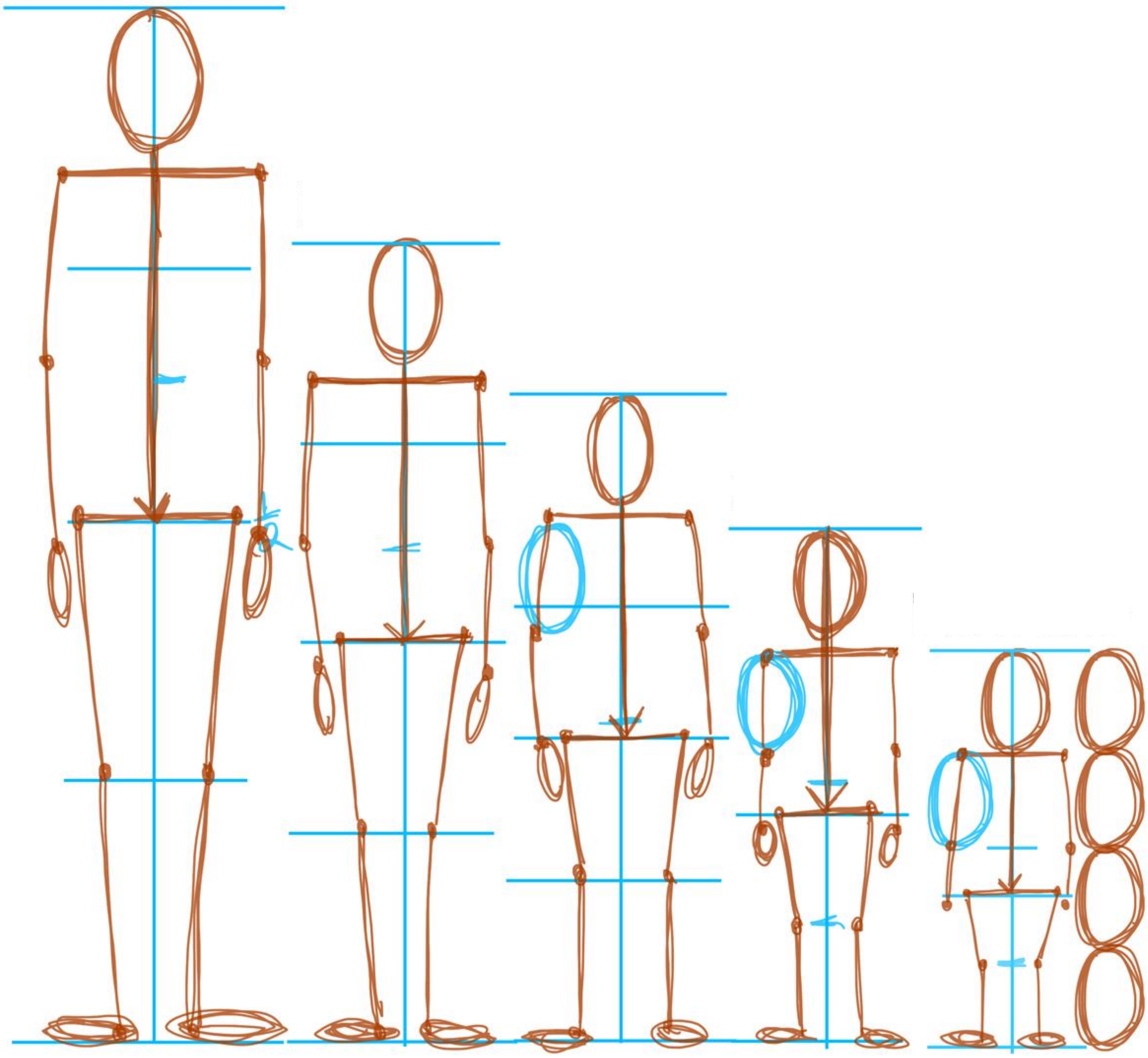

ምስል 27 **የሙሉ የሰው ምስል ንድፍ ምጣኔ አሰራር**

የሙሉ የሰው ምስል በመስመር ንድፍ

ጠቃሚ መረጃ

የሙሉ የሰው ምስል በመስመር ንድፍ የሚሰራው መስመሮችን በመጠቀም የሰውን እንቅስቃሴ በቀላሉ ለመግለፅ የሚያስችል ነው፡፡

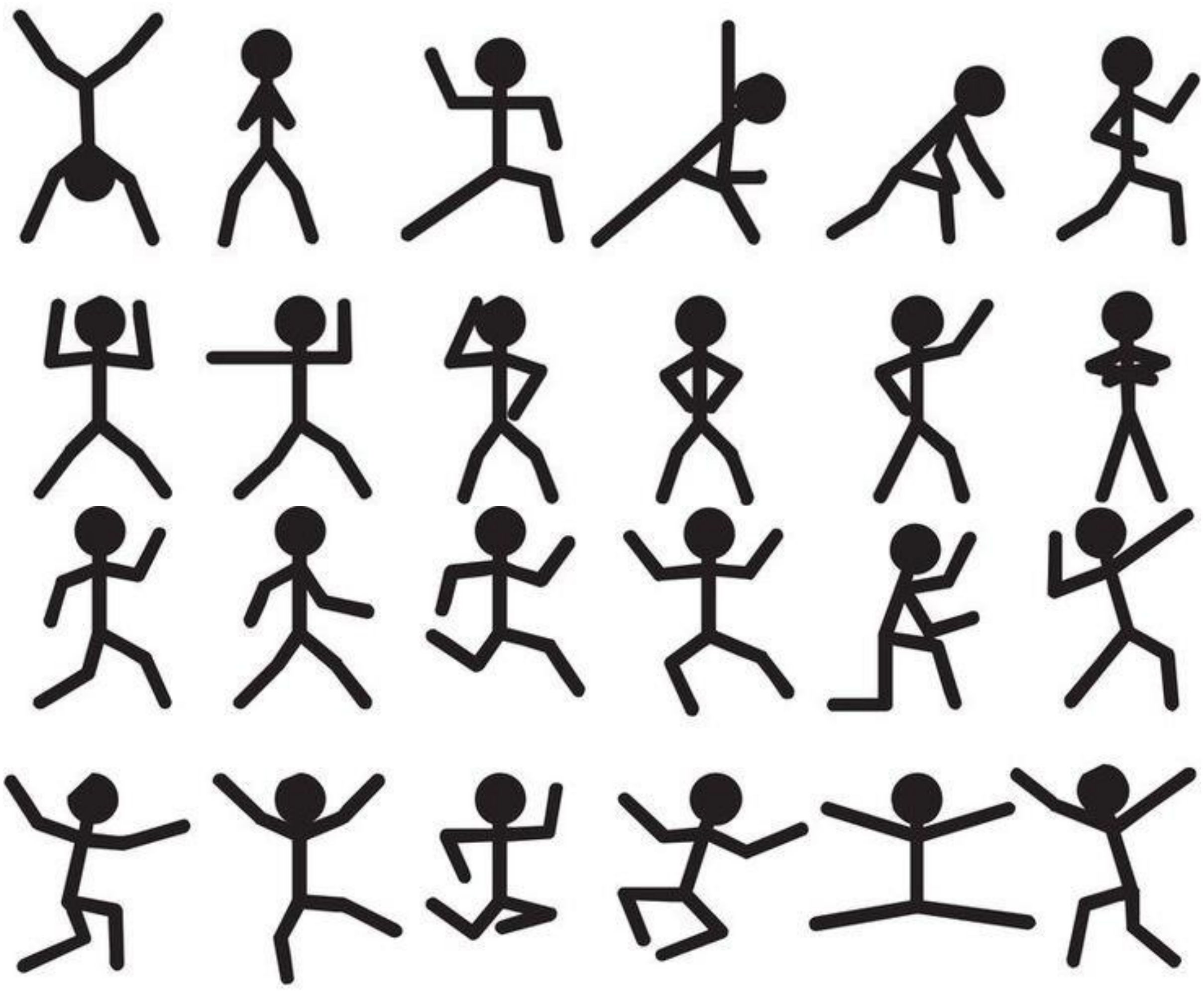

ምስል 28 ሙሉ የሰው ምስል በመስመር ንድፍ

የተግባር ሥራ -21

1. የሙሉ የሰው ምስል ሰርተው በማሳየት ተማሪዎች በመረጡት የንድፍ ሥነ-ዘዴ በመጠቀም እንዲሰሩ ይዘዙ፡፡

የሙሉ እንስሳት ምስል ንድፍ

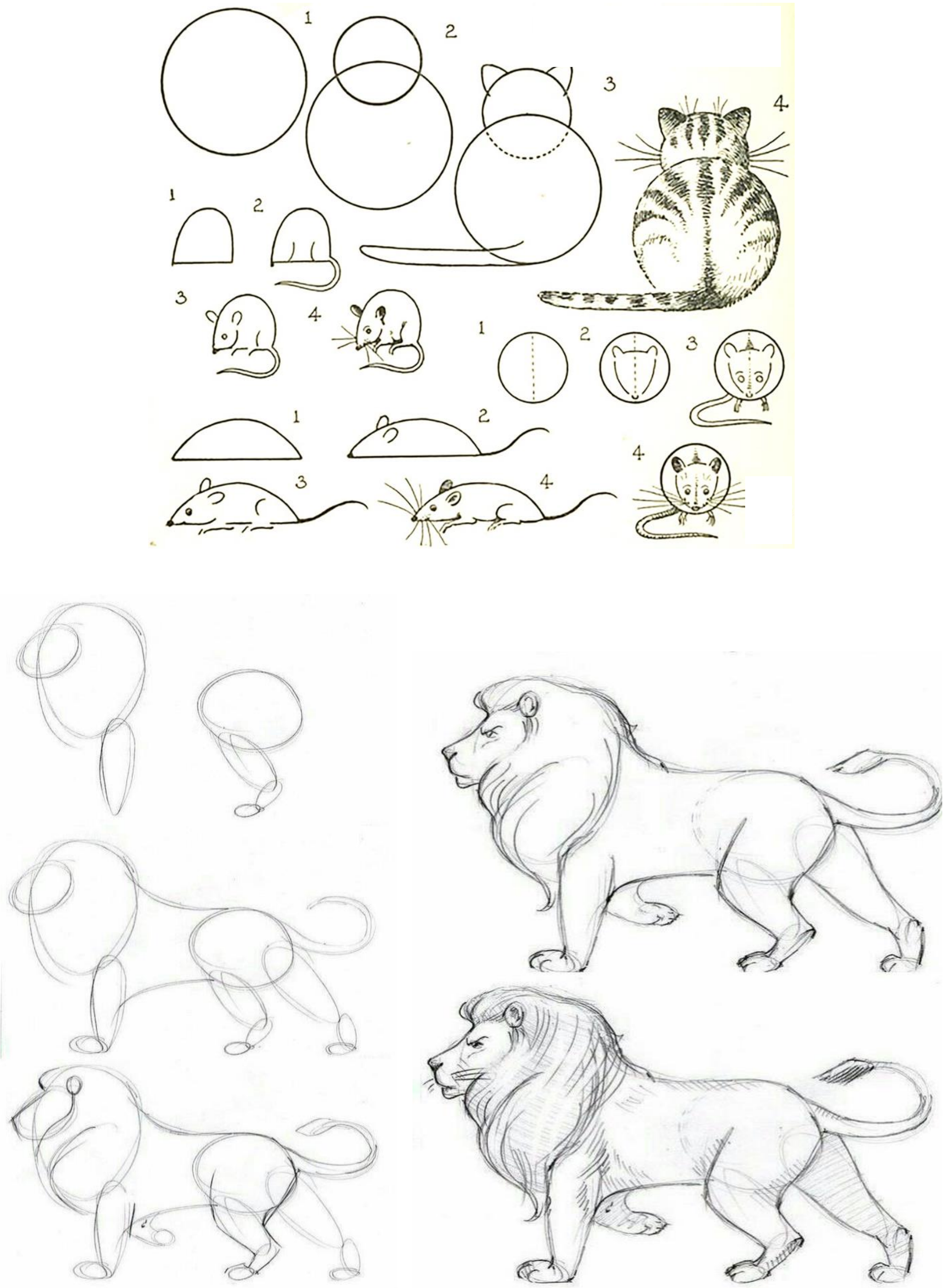

ምስል 29 የእንስሳት ንድፍ

<u>የተግባር ሥራ -22</u>

4. የሙሉ እንስሳት ምስል ንድፍ ሰርተው በማሳየት ተማሪዎች በመረጡት የንድፍ ሥነ-ዘዴ በመጠቀም እንዲሰሩ ይዘዙ፡፡

የመልክዓ ምድር ንድፍ

የመልክዓ ምድር ንድፍ ፣ ተፈጥሯዊ መልክዓ ምድሮች እንደ ተራሮች ፣ ሸለቆዎች ፣ ዛፎች ፣ ወንዞች እና ደኖች ፣ በተለይም ዋናው ርዕሰ -ጉዳይ ሰፊ እይታ ባለበት መልክዓ ምድር ነገሮች በተዋሃደ መልኩ የሚሰራ የንድፍ ሥራ ነው።

ምስል 29 የመልካምድር ንድፍ

<u>የተግባር ሥራ 23</u>

1. ተማሪዎችን በመጽሀፋቸው እና ባአከባቢያቸው ከሚገኙ የዛፍ አይነቶችን በንድፍ እንዲለማመዱ ያድርጉ?
2. ተማሪዎችን ባአከባቢያቸው ከሚገኙ ተፈጥሯዊ መልክዓ ምድሮች እንደ ተራሮች ፣ ወንዞች ፣ ዛፎች ወዳሉበት በመውሰድ እንዲስሉ ያድርጉ?

1.2.4. ንድፍ ለቀለም ቅብ እና ህትመት ስራ

1. ንድፍን ቀለም ቅብ

ንድፍን በመጀመሪያ በእርሳስም ሆነ በከሰል ከነደፍን በኋላ የተለያዩ ቀለማትን በመቀባት በቀለም ቅብ የውበት የጥልቀት ባህሪን በቀለማት ንብረት የምናፀባርቅበት ቀለም ቅብ ይባላል፡፡

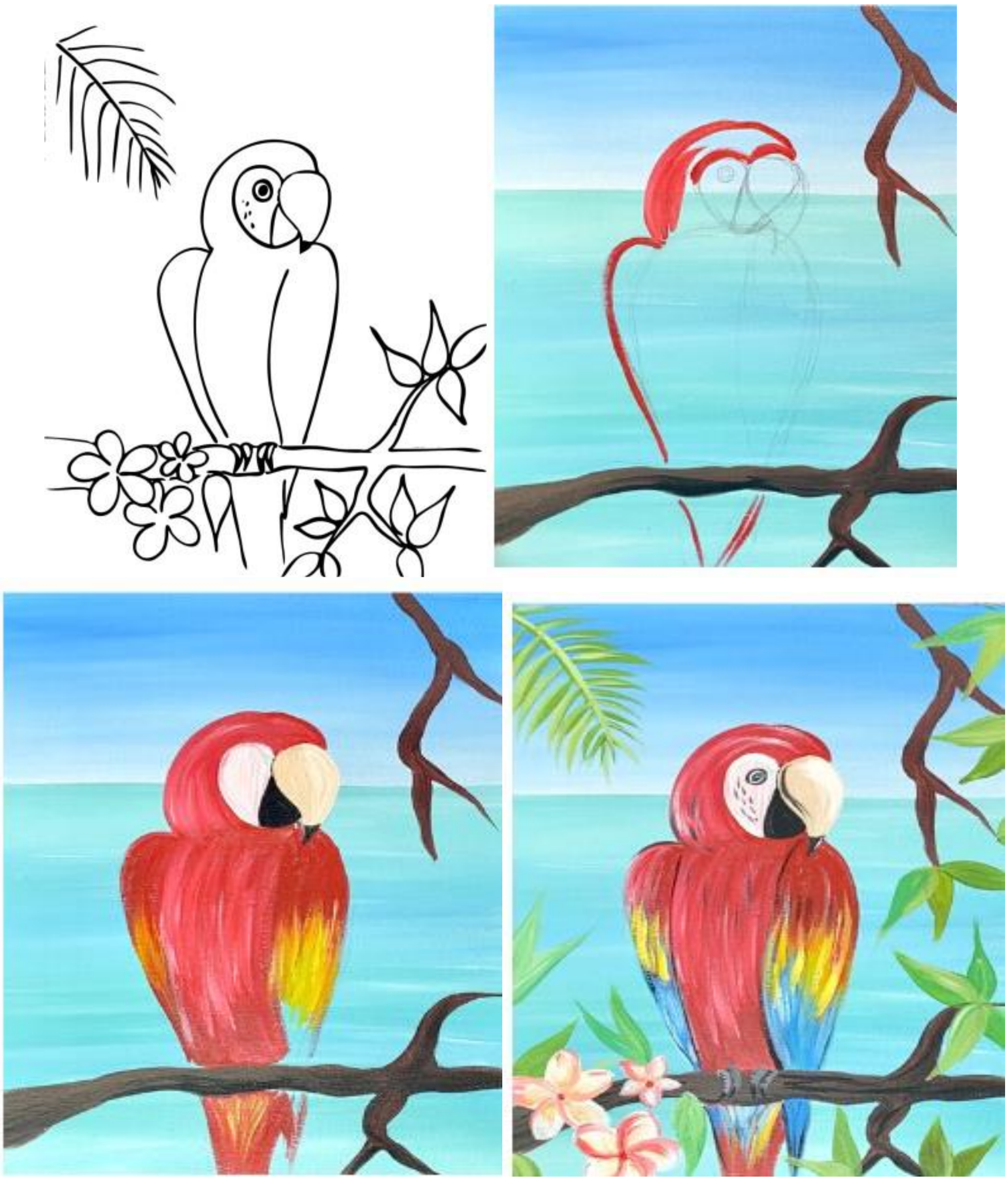

ምስል 30 የወፍ ንድፍ ለቀለም ቅብ

የተግባር ሥራ -24

1. ተማሪዎችን በአከባቢያቸው የሚገኙ አዕዋፋትን ቅድመ-ንድፍ ለቀለም ቅብ እንዲያዘጋጁ ያድርጉ፡፡
2. ተማሪዎችን የሰሩት ቅድመ-ንድፍ በቀለም ቅብ በቤታቸው ሰርተው እንዲያመጡ ይዘዙ፡፡

2. ንድፍን ህትመት ስራ

ንድፍን በመጀመሪያ በእርሳስም ወረቀት ፣ በድንች ወይም በእንጨት ላይ በመንደፍ ቀለም በመጠቀም በተለያዩ ነገሮች ላይ በማተም የሚሰራ የእይታ ጥበብ ነው፡፡

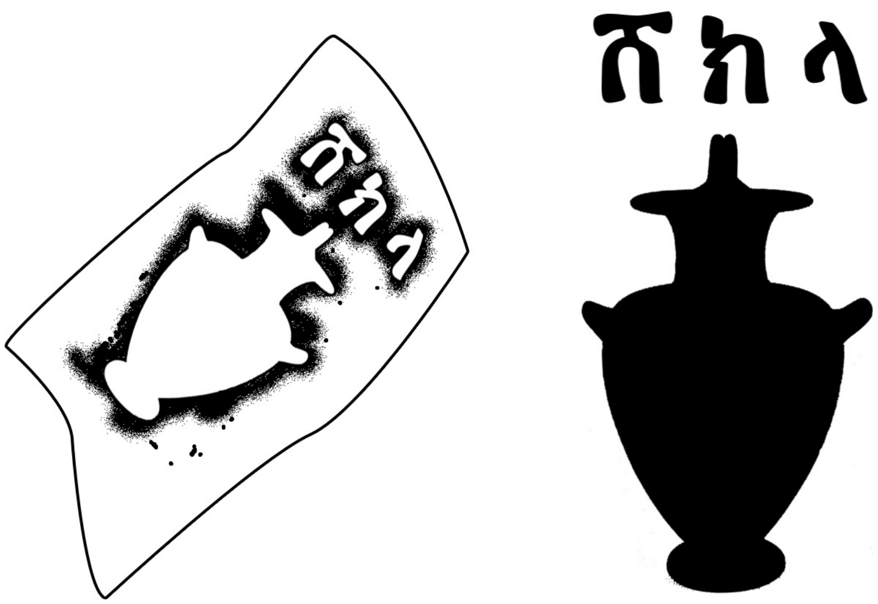

ምስል 31 ንድፍን ለህትመት ስራ

<u>*የተግባር ሥራ -25*</u>

1. ተማሪዎችን ባአከባቢያችሁ ከሚገኙ የእርሻ መሳሪያዎችን ለቅድመ-ንድፍ ለህትመት እንዲያዘጋጁ ያድርጉ፡፡
2. ተማሪዎችን የሰሩትን የእርሻ መሳሪያዎችን ቅድመ-ንድፍ በህትመት ሰርተው እንዲያመጡ ይዘዙ፡፡

2.3. በትያትር ፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ ሃሳብን መግለጽ

የክፍለ ግዜ ብዛት (12)

መግቢያ

ትያትርን ፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ በቡዙ ነገር መግለጽ ሲለምችሉ ተማሪዎች በዚህ ትምህርት ክፍል ላይ ሀሳባቸውን እንዴት መግለጽ እዳለባቸው በተገቢው መማር ይጠበቅባቸዋል፡፡ በትያትር ሊገለፅ የማይቻል ሀሳብ የለም ማለት እንችላለን፡፡ የማህበረብን እና የግለሰቢን ሀዘን ፣ ደስታ ፣ ችግር ውጣውረድ እና የተለያዩ ነገርን በተንቀስቃሽ ምስልና በፎቶ ሀሳብን መግለጽ እንደምቻል በቂ ግንዛቤ እና እውቀት መኖር ያስፈልጋል፡፡

አጥጋብ የችሎታ ደረጃ

- ትያትርን በተንቀሳቃሽ ይገልፃሉ
- በፎቶ ምስል ፈጠራዊ ሃሳብን ይዘረዝራሉ
- ትውንና በፎቶ ምስል በመተቀም ፈጠራዊ አገላለጽ ያስረዳሉ

የመማር ማስተማር ሥነ ዘዴዎች

- ትያትርን በተንቀሳቃሽ ማሳየት
- በፎቶ ምስል ፈጠራዊ ሃሳብን መዘርዘር
- ትውንና በፎቶ ምስል ፈጠራዊ መግለፅ

የትምህርት መርጃመ ሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና ተንቀሳቃሽ ምስል ማጫወት
- እርሳስ ፣ ማስመሪያ ፣ከሰል፣ ከረዮን እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች
- የተቀረጹ ድምፅ እና ምስሎች
- ጽሁፎች እና የመሳሰሉት

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር አያያዝ
- የቃል ጥያቄ

<u>የማነቃቂያ ጥያቄ -3</u>

1. የፎቶ ግራፍን ጥቅም አብራሩ?

ጠቃሚ መረጃ

ቴአትር

ቴአትር የሰው ልጆችን የእለት ተእለት ተግባራት ለመድረክ በተንቀስቃሽ ምስል እና በፎቶ መጠን መልኩ በማዘጋጀት ለማስተማር ለማዝናናት እና የተለያዩ ሃሳቦችን ለመግለፅ የምንጠቀምበት የጥበብ ዓይነት ነው፡፡

ምስል 32 ታሪካዊ ሀሳብን የሚያሳይ ቴያትር

ፎቶግራፍ

ፎቶግራፍ ማለት ሰዎች ለዕይታ በምያምር ስፍራ ለመዝነኛና ለማስታስታዎሻ ለማስቀመጥ የምነሱበት ፎቶግራፍ እና በተጨማሪ ባህልን አለባበስን ፣ ውዝዋዜን ፣ ብርቅዬ እንስሳትንና የተለያዩ የማስታዎሻ ጌጣጌጦችን በፎቶ መልክ ስያስቀምጥ ፎቶግራፍ እንላለን፡፡ ለምሳሌ፡- የሜዳ አህያ ፣ የቤተሰብ ፎቶ፣የሰርግ ፎቶ ፣ የሀዘንና የመሳሰሉትን ያካትታል፡፡

ምስል 33 የሀገራችንን መልካምድርን እና የእህል አጨዳ ሃሳብን የሚያሳይ ፎቶ

ፊልም

ፊልም ወይም ተንቀሳቃሽ ምስል ተብሎ የሚጠራው፣ በፊልም ላይ ያሉ ተከታታይ ፎቶግራፎች በስክሪኑ ላይ በፍጥነት በተከታታይ ብርሃንን ተጠቅመዋል፡፡

ፊልም ድራማን ለማስተላለፍ እና በተለይም ስሜትን ለማነሳሳት በሚያስደንቅ ሁኔታ ውጤታማ ሚዲያ ነው፡፡ የተንቀሳቃሽ ምስሎች ጥበብ እጅግ ውስብስብ ነው፣ ከሞላ ጎደል ከሌሎች ጥበቦች እና ስፍር ቁጥር የሌላቸው ቴክኒካል

ችሎታዎች (ለምሳሌ በድምጽ ቀረጻ፣ ፎቶግራፍ እና ኦፕቲክስ) አስተዋጽዖን ይፈልጋል። በ 19 ኛው ክፍለ ዘመን መገባደጃ ላይ ብቅ ማለት ይህ አዲስ የጥበብ ቅርጽ በ 20 ኛው ክፍለ ዘመን እና ከዚያም በኋላ ከነበሩት በጣም ታዋቂ እና ተደማጭነት ሚዲያዎች አንዱ ሆነ።

የፊልም ዓይነቶች

ዘጋቢ ፊልሞች፣ የሙከራዊ ፊልሞች፣ አኒሜሽን ፊልሞ፣ የጣርነት ፊልሞች እና አዝናኛ፣ አሰቃቂ እና ሙዚቃዊ እና ሌሎችም የመሳሰሉ ልብ ወለድ ዘውጎች ሊመደቡ ይችላሉ።

ምስል 34 የእርቅ ሥነ-ስርዓትን ለተንቀሳቃሽ ምስል ሲቀረፅ የሚያሣይ

__የተግባር ሥራ -26__

1. በአከባቢያቸው ከሚያዩት በርካታ እንቅስቃሴዎች እና ሀሳቦች መከከል አንዱን መርጠው በሚያስተምር እና በሚያዝናና መልኩ በአጭር ትያትር በቡድን በቡድን እየሆኑ አዘጋጅተው እንዲያቀርቡ ያግዙ።

2.4. የውዝዋዜ አላባውያን

ውዝዋዜ ከትውን ጥበባት አንዱ። ውዝዋዜ ፣ ትወና ፣ ሙዚቃ የማይለያዩ ተመጋጋቢ የጥበብ ዘርፎች ናቸው። ውዝዋዜ የስሜት ፣ ግፊት እና ክህሎት ነው። ውዝዋዜ ሀሳቦቻችንን፣ ስሜቶቻችንን እና ልማዶቻችንን ለማስተላለፍ እንቅስቃሴን የሚጠቀም የጥበብ አይነት ነው።

የውዝዋዜ አላባውያን የምንላቸው ማንኛውንም ነገር ለመስራት የሚያስፈልጉ ግብአቶች እንዳሉት ሁሉ የውዝዋዜ ጥበብ የሚያስብለው አላባውያን አሉት። ዳንስ በሚከተሉት አምስት ክፍሎች ሊከፈል ይችላል።

1) አካል
2) ድርጊት
3) ቦታ
4) ጊዜ
5) ጉልበት

1) አካል፡ ማነው የሚወዛወዘው? ተወዛዋዥ!

የሰው አካል በውዝዋዜ ሲመለከቱ ሌሎች የሚያዩት ነው። አንድ ተወዛዋዥ በሚንቀሳቀስበት ጊዜ መላውን ሰውነት ሊጠቀም ወይም የነጠላ የአካል ክፍሎችን ማጉላት ይችላል።

2) ድርጊት፡ ተወዛዋዥ ምን ያደርጋል? ይንቀሳቀሳል!

ድርጊት በውዝዋዜ ድርጊት ውስጥ የሚሳተፍ ማንኛውም የሰው እንቅስቃሴ ነው። ተወዛዋዥ ምን ያደርጋሉ? እነሱ ይንቀሳቀሳሉ - ይህ የሚያከናውኑት ተግባር ነው። እርምጃ እንደ የፊት መግለጫዎች ወይም የእጅ ምልክቶች ያሉ ትናንሽ እንቅስቃሴዎችን እንዲሁም እንደ ማንሳት፣ መሽከም ወይም ከባልደረባ ጋር ወይም በቡድን የተደረጉ ትላልቅ እንቅስቃሴዎችን ያጠቃልላል። “እርምጃ” በእንቅስቃሴዎች መካከል እንደ ቆመ ወይም ጸጥታ እንደ ተከናወነ እንቅስቃሴ ይቆጠራል።

3) ቦታ፡ ተወዛዋዥ የት ይንቀሳቀሳል? ቦታ ላይ!

ቦታ የውዝዋዜ ድርጊት የት እንደሚካሄድ ነው. ዳንስ ማለቂያ በሌለው በተለያዩ መንገዶች በማንኛው ቦታ ላይ ውስጥ ይንቀሳቀሳል፡፡

4) **ጊዜ፡-** ሰውነት ከጊዜ ጋር በተያያዘ እንዴት ይንቀሳቀሳል?

ባለሙያዎች በጊዜ ሂደት ላይ ውሳኔ ማድረግ አለባቸው. እንቅስቃሴያቸው ፈጣን ነው ወይስ እረጋያለ? በስራው ወቅት የተወሰኑ እርምጃዎች በተለያየ ፍጥነት ይደጋገማሉ? ከሆነ ለምን? ጊዜን በሚከተሉት መንገዶች ማሰብ እንችላለን፡፡ የእጆች እና በእግሮች ላይ የመርገጥ ተግባር ተመልካቾች የሚሰሙትን ውስብስብ ሪትም ይፈጥራል፡፡ ውዝዋዜ በጊዜ የተገደፈ ነው፡፡ ጊዜ የውዝዋዜ ጥለቶችን ስናገጣትማቸው ስንት ጊዜ እንደምያደጋግም ፈጥነቱንና ዝግታውን መለየትና ማወቅ ያስፈልጋል፡፡

5) **ጉልበት፡** እንዴት? ተወዛዋዥ በቦታ እና በጊዜ በኃይል ይንቀሳቀሳል!

ስለዚህ አሁን በቦታ እና በጊዜ ውስጥ የሚንቀሳቀሱ አካላት አሉን፡፡ በቂ አይደለም? በትክክል አይደለም፡፡ አምስተኛው እና የመጨረሻው የውዝዋዜ አካል - ጉልበት ያስፈልገናል.

ጉልበት ተወዛዋዥች እንዴት እንደሚንቀሳቀሱ ለመለየት ይረዳናል. ምን ዓይነት ጥረት ይጠቀማሉ? ምናልባትም እንቅስቃሴዎቻቸው ትክክል እና ጠንካራ ናቸው, ወይም ምናልባት ቀላል እና ነጻ ሊሆኑ ይችላሉ. ጉልበት የእንቅስቃሴውን ጥራት ይወክላል-ኃይሉን እና ውበቱን፡፡

ጉልበት የውዝዋዜን ውበት የሚያመጣ ወሳኝ የጥበብ ኪንውን ነው፡፡ የፈጠርናቸው ጥለቶችን ስናገጣጥም ጊዜን መሰረት አድረገን ጉልበትን በመጨመር ይራሰል፡፡

የተግባር ስራ

1. በአከባበቢያቸው ላይ ከሚገኙ ባህላዊ ውዝዋዜ መርጣችው በቡድን በመሆን የውዝዋዜ አላባዊያን መሰረት አድርገው እንዲለማመዱ ያሳዩቸው?

ማጠቃለያ

ስልተምት ማለት የጊዜ ቆይታ ሲሆን በአንድ በተወሰነ የጊዜ ቆይታ መካከል የሚከናወን የድምፅ መርዘምና ማጠር እንዲሁም ዝምታ የጊዜ ርዝማኔ ሆኖ በጣም አጭር ፣ መካከለኛ ፣ በጣም ፈጣንና የተለያዩ መረጃዎችን (የዝላይ፣ የፈረስ ግልብያና የተለያዩ ምቶችን) በሙዚቃ ምልክቶች በመተካት የሚያገለግሉ ሲሆን ወፍራም እና ቀጭን ቁልፍ ተማሪዎች የሙዚቃ መሳውያ አገልግሎትን እንዲረዱ እና በሰው ድምፅ ሆነ በሙዚቃ መሣሪያ ላይ ወፍራምና ቀጭን ድምፅን ለይቶ በመረዳት እውቀታቸውን እንዲያዳብሩ ማስተማር ያስፈልጋል፡፡

ህትመት ማለት በምስል ፣ በቅርጻቅርጽ ወይም በቀጥታ ቀለም የማተም ዘዴ ነው፡፡ በሌላ በኩል በቀለም ነክሮ ወይም ቀብቶ በተለያዩ ድዛይኖች ፈጥሮ መስራት ሲሆን በድንች ፣ በጎማ ፣ በእንጨትና በወረቀት ላይ ድዛይን ነድፎ በመቅረፅና ቀለም በመጠቀም በተለያዩ ነገሮች ላይ ማተምን ያጠቃልላል፡፡

የክለሳ ጥያቄዎች መልስ

ሀ/ የእዉነት ወይም ሐሰት ጥያቄመልስ

1.ሐሰት

2.እውነት

3.ሐሰት

4.ሐሰት

5. ሐሰት

ለ) አዛምዱ መልስ

2. ለ

3. መ

4. ሀ

5. ሐ

መልስ ለ

1.

2.ህትመት ማለት በምስል በቀረፃ ወይም በቀጥታ ቀለም የማተም ዘዴ ነው ፡፡

3. በስዕል ሰርተው ያሳያሉ፡፡

4.ዋሽንትና ፍላ፡፡

5.

ምዕራፍ ሦስት

3.የትውንና የእይታ ጥበብ ታሪካዊ እና ባህላዊ አውድ

የክፍለ ግዜ ብዛት (32)

መግቢያ

ተማሪዎች በቀድሞ የትምህርት ምዕራፍ ውስጥ ፈጠራዊ አገላለፅ ተምራችዋል። በዚህ ምዕራፍ የሥነ-ጥበባትን ታሪካዊ እና ባህላዊ አውድ የሚመለከት ነው። በዚህ ክፍል በምዕራፍ አንድ እና ሁለት ያገኙትን ሃሳባዊ እና ትግባራዊ እውቀት ከታሪክ እና ባህል አውድ አንጻር በማየት የአካባቢያቸውን እና የሃገራቸውን ባህል እና ታሪክ የሚገልጹበት ነው።

በሀገራችን ሆነ በክልላችን ውስጥ የሚገኙ የትወናን እና የእይታ ጥበብ አገለግሎታቸውን የምንማርበትና የምንለይበት ነው። በአከባብያችን ያለው ባህልንና ቅርስን በትውን እና በእይታ ጥበብ የተለያዩ አከባቢያችን በሚገኙ ነገሮች እንዴት መግለጥ እንዳለብን የምንረዳበትና ግንዛቤን የምናዳብርበት ሆኖ ቀርቧል።

የትውንና የእይታ ጥበብ የአከባብያችን ባህልና ታሪክን የሚያንፀባርቅ ሲሆን የትውንና የእይታ ጥበባት አገለግሎታቸውም በሚገባ ተረድተን የምንጠቀምበት ዘዴዎች በያንዳዱ ምሳሌዎች የተካተቱ ሲሆኑ እንደየ አከባብያችን ሁኔታ ልንጠቀም እንችላለን ።

ታሪክ ፣ ባህል እና ቅርስ የአንድ ህዝብ ወይም ማህበረሰብ የዕድገት ፣ የስልጣኔ ፣ የአኗኗር ዘይቤ ደረጃ የሚያሳይ እና መገለጫዎች ናቸው ። ይህም የአንድ ሀገር ህዝብ ወይም ማህበረሰብ የአኗኗር ፣ አለባበስ ፣ አመጋገብ ፣ የደስታ የሐዘን መገለጫ ባህላዊ እሴቶች ናቸው።

በመሆኑም የህብረተሰቡን ታሪክ፣ ባህል እና ቅርስ መንከባከብ እና መጠበቅ ያስፈልጋል፡፡

በመዝሙሮች ፣ በእይታ ጥበባት በትያትር ጥበባት፣በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ አማካኝነት የአከባቢን የኪነ -ጥበብ ታሪኮችን ይገልፃሉ፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉ ምስላዎችን እና ምልክቶችን ይዘረዝራሉ፡፡
- ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያወችን መጫወት እና አካባቢያዊ ውዝዋዜዎች መወዛወዝ ሰርተው ያሳያሉ፡፡

የመማር ማስተማር ስነ ዘዴዎች

- በመዝሙሮች ፣ በእይታ ጥበባት በትያትር ጥበባት፣በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ አማካኝነት የአከባቢን የኪነ -ጥበብ ታሪኮችን መንገር፡፡
- በማህበረሰቡ ዉስጥ ያሉ ምስላዎችን እና ምልክቶችን ማሳየት፡፡
- ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያወችን መጫወት እና አካባቢያዊ ውዝዋዜዎች መወዛወዝ፡፡

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና ተንቀሳቃሽ ምሽል ማጫወቻ
- እርሳስ ፣ከሰል፣ ከረዮን እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች
- የተቀረጹ ድምፅ እና ምሽሎች

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ

- የቡድን ገለጻ
- ማህደር ኣያያዝ
- የቃል ጥያቄ
- የጽሁፍ ጥያቄ

3.1. የትውን እና የእይታ ጥበባትን በመጠቀም ታሪክን መንገር እና ማሳየት

የክፍለ ግዜ ብዛት (18)

መግቢያ

ተማሪዎች በዚህ ክፍለ ትምህርት ላይ ታሪክ ፣ ባህል እና ቅርስ በሚገባ ተረድተውና ተገቢውን ዕውቀት በማግኘት በትወና እና በእይታ ጥበብ አስመስለው መስራት ይማሩበታል።

የትውን እና የእይታ ጥበባትን ከፍተኛ በሆነ መንገድ ታሪክ እና ባህልን የመንገር ፣ የማሳየት እና በጥበባዊ መንገድ የማስተላለፍ አቅም አላቸው። በትወና እና በእይታ ጥበባትን የሚሰሩ ባህላዊ እና ታሪካዊ ክንውኖች በቀላሉ ከትውልድ ትውልድ ይተላለፋሉ።

የእይታ ጥበባትን በመጠቀም ታሪክን እና ባህልን የሚነገሩ እና የሚያሳዩ በርካታ ሰዐሊያን ፣ ደራሲያን ፣ ገጣሚያን ፣ የሙዚቃ ባለሙያዎች አሉ። ስራዎቻቸውም ታሪክን እና ባህልን በማስተለለፍ ህያው ሆነው ይኖራሉ።

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- በእይታ ጥበባት ፣ በትያትር ጥበባት ፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ አማካኝነት የአከባቢን የኪነ-ጥበብ ታሪኮችን ይገልፃሉ።
- በማህበረሰቡ ውሰጥ ያሉ ምሰላዎችን እና ምልክቶችን ይዘረዝራሉ።
- ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎችን ተጫወተው እና አካባቢያዊ ውዝዋዜዎች ሰርተው ያሳያሉ።

የመማር ማስተማር ስነ ዘዴዎች

- በእይታ ጥበባት በትያትር ጥበባት፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ አማካኝነት የአከባቢን የኪነ-ጥበብ ታሪኮችን መንገር፡፡
- በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉ ምሰላዎችን እና ምልክቶችን ማሳየት፡፡

የትምህርት መርጃመ መሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና ተንቀሳቃሽ ምስል ማጫወቻ
- እርሳስ ፣ከሰል፣ ከረዮን እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግልገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር ኣያያዝ
- የቃል ጥያቄ
- የጽሁፍ ጥያቄ

<u>የማነቃቂያ ጥያቄ -1</u>

1. በአከባቢያቸው የሚገኙ ታሪካዊ እና ባህላዊ የእይታ ጥበብ እና ቅርሳችን እንዴት እንደተሰሩ እንዲወያዩ ማድረግ?

3.1.1 የእይታ ጥበባትን በመጠቀም ታሪክን መንገር እና ማሳየት

የእይታ ጥበባት ከሰው ልጅ የአስተሳሰብ ዕድገት ጋር ተያይዞ የመጣና በየጊዜው ከነበረው የሥልጣኔ ደረጃ ጋር እያደገ የመጣ ፈጠራዊ የሙያ ዘርፍ ነው፡፡ የእይታ ጥበባት ከጥንት ጀምሮ በየደረጃው የሰው ልጆች ማህበራዊ ፣ ኢኮኖሚያዊ ፣ ፖለተካዊ ፣ ባህላዊ ፣ ኃይማኖታዊ ፣ ታሪካዊ ፣ ተፈጥሮአዊ ፣ ምናባዊና ግላዊ የሆኑ ጉዳዮቻቸውን ይገልፁበትና የዕለት ተዕለት የኑሮ ደረጃዎቻቸውን የሚያንፀባርቁበት የጥበብ ዘርፍ ሆኖ ቆይቷል፡፡ በተጨማሪም በየዘመኑ የኖሩ የጥበቡ ባለሞያዎች የውስጥ ስሜቶቻቸውን ማለትም ደስታቸውን ፣ ብሶታቸውን ፣ አካባቢአቸውን ፣ ወዘተ የሚገልፁበት ዓለም አቀፋዊ ቋንቋ ነው፡፡

ሥነ-ጥበብ በሁኔታዎች ላይ ያለንን ግንዛቤ ከፍ በማድረግ ነገሮችን በበለጠና በተሻለ መልኩ እንድንረዳ ያደርገናል፡፡

ተማሪዎች የእይታ ጥበባትን በሚኖሩበት ማህበረሰብ ውስጥ ያላቸውን ልምድ የሚያንፀባርቁበት፣ ከአካባቢያቸው ጋር ያላቸውን መልካም ግንኙነት የሚገነቡበትና የተለያዩ ልምዶቻቸውን የሚያካትቱበት መንገድ ነው፡፡

የሰው ልጅ መኖር ከጀመረበት ጊዜ አንስቶ ሥነ-ጥበብ ነበር፡፡ ሁል ጊዜም ቢሆን የሰው ልጅ የመፍጠር ፍላጎትና ተፈጥሮ ሥነ-ጥበብን ለመሥራት ወሳኝ ምክንያት ሆኖ ቆይቷል፡፡ ሥነ-ጥበብ የሰው ልጅ ታሪኩን በፅሁፍ ማስፈር ከመጀመሩ በፊት ነበር፡፡

በዚህ ክፍለ ጊዜ የሥነ-ጥበብን አመጣጥና ቀደምት ታሪክ አጠር ባለመልኩ እንማራለን፡፡ በአውሮፓ የተገኙ የዋሻ ውስጥ ስዕሎች ከ40 ሽህ አመታት በፊት አካባቢ የተሰሩ መሆናቸው ይገመታል፡፡ በጥንት ጊዜ በዋሻ ውስጥ የሚኖሩ ሰዎች የተለያዩ አራዊቶችን ምስል በዋሻ ግድግዳዎች ላይ ያሰንደ ዘመኑ እርዝማኔና ልዩ ባሕሪ አንፃር ከፍተኛ ትኩረት ተሰጥቶት በስፋትና በጥልቀት

ያልተጠና በመሆኑ ለወደፊት የምርምር አዋቂዎች ሰፊና ድንግል የጥናት መስክ መሆኑ ይታመናል፡፡

እስካሁን ከፅሁፍ ማስረጃና አፈ-ታሪክ ገለፃ መሠረት ኢትዮጵያ የሦስት ሺ ዘመን የሥልጣኔ ባለቤትናት የሚለውን በመቀበል ታሪካችንን የምንገልፅ ቢሆንም እውነቱ ግን በአርኪዮሎጂ ማስረጃዎች በተለይም በቅድመ ታሪክ ጥናት ዘገባ የእንሰሳትና የሰው ልጅ ቅሪተ-አካሎችንና የጥንት ሰው የሥራ ማከናወኛ መሣሪያዎችን በመመርመርና ዘመናቱን በመለካት ይረጋገጣል፡፡

እንዲሁም የጥንት ሰውም የዕለት እንቅስቃሴውን፣ ተግባሩንና ስሜቱን የሚገልጽባቸው የዋሻ ሥዕሎችና ፍልፍል ሥራዎች በሐረር፣ በሰሜንና ደቡብ ኢትዮጵያ በተለያዩ የታሪክ ሥፍራዎች በብዛት መገኘታቸው የሀገራችን ታሪክ ከተጠቀሰው ሦስት ሺህ ዘመን በላይ መሆኑን ያስረዳል፡፡

ታሪካዊ እና ባህላዊ እሴቶችን የሚያሳይ የገበያ ስዕል

ገበያ ስናስብ ብዙ ነገር ሊታሰብ ይችላል፡፡ ገበያ ሀብታም፣ ድሃ ፣ የሌለው ያለው ሁሉ በአንድ ላይ የሚጠቀምበት የስራ ቦታ ነው፡፡ ገበያ ብዙ ነገሮች ከተለያዩ አከባቢዮች የሚመጡበትና የሚጠጣና የሚበላ ሁሉ የሚቀርብበት የንግድ ቦታ ነው፡፡

ለምሳሌ፡-ዶሮ ተራ ፣ በግ ተራ ፣ እህል ተራ ፣ የልብስ ተራ ፣ ቅቤ ተራ ወዘተ በማለት ስያሜ ተሰተው የሚሰራበት ቦታ ነው፡፡

አለው፡፡

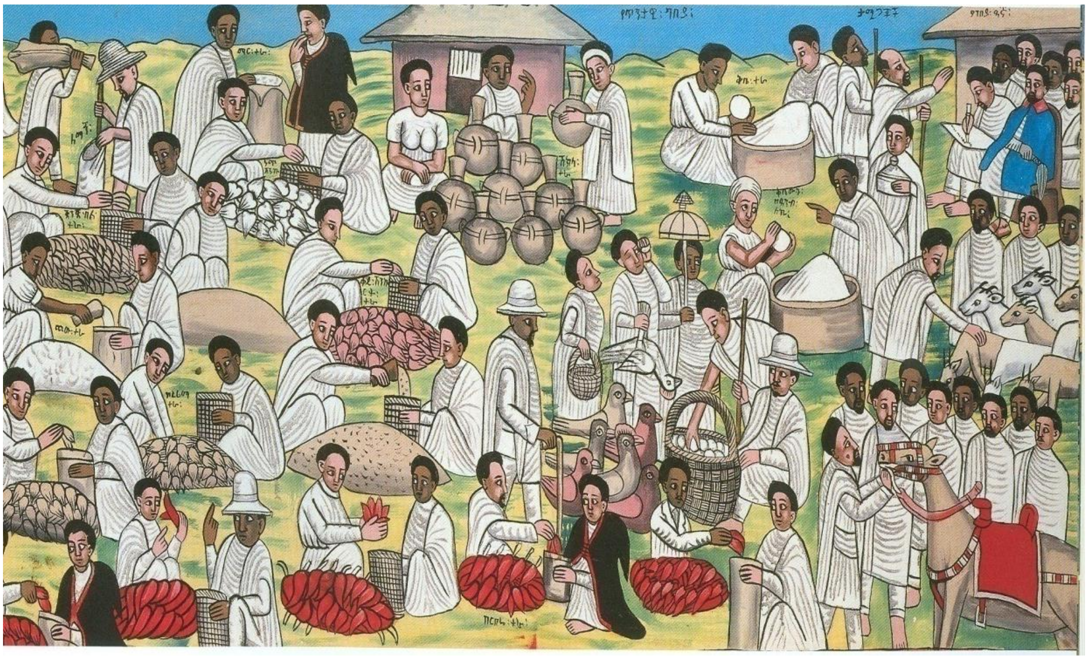

ምስል 35 ታሪካዊ እና ባህላዊ እሴቶችን የሚያሳይ የገበያ ስዕል

የተግባር ሥራ -1

1. ተማሪዎች ከላይ የተመለከታችሁትን የገብያ ስዕል በቡድን በመሆን በደንብ ተመልክታችሁ ታሪካዊ እና ባህላዊ እሴቶችን እንዴት እንደያዘና እንደተሰሩ ተወያዩ ለሌሎች ቡድን ጓደኞቻችሁ እንዲነግሩ ማድረግ?
2. ተማሪዎች አካባቢያቹ ላይ ያለውን ገበያ በደንብ በመመለከት ከላይ በተመለከታችሁትን የገብያ ስዕል መሰረት ባህላዊ እሴቶችን በያዘ መልኩ በራሳችሁ አገላለፅ በንድፍ ስዕል ሰርታችሁ አሳዩ?

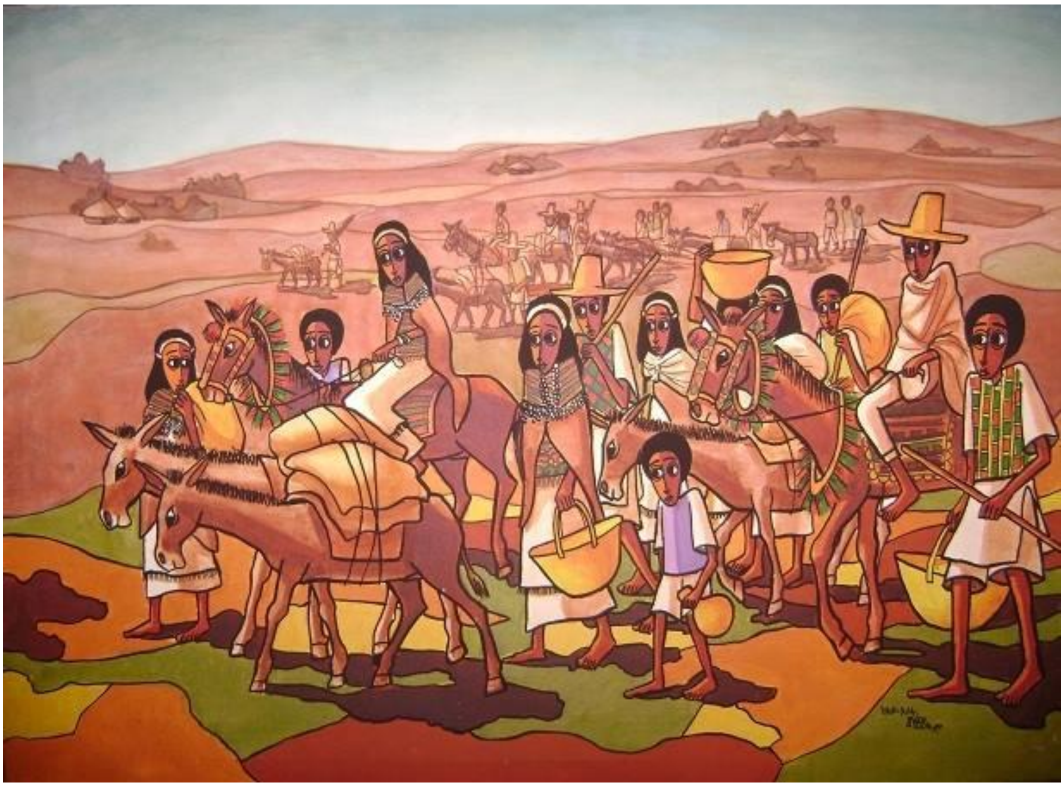

ምስል 36 ወደ ገበያ ሲሄዱ

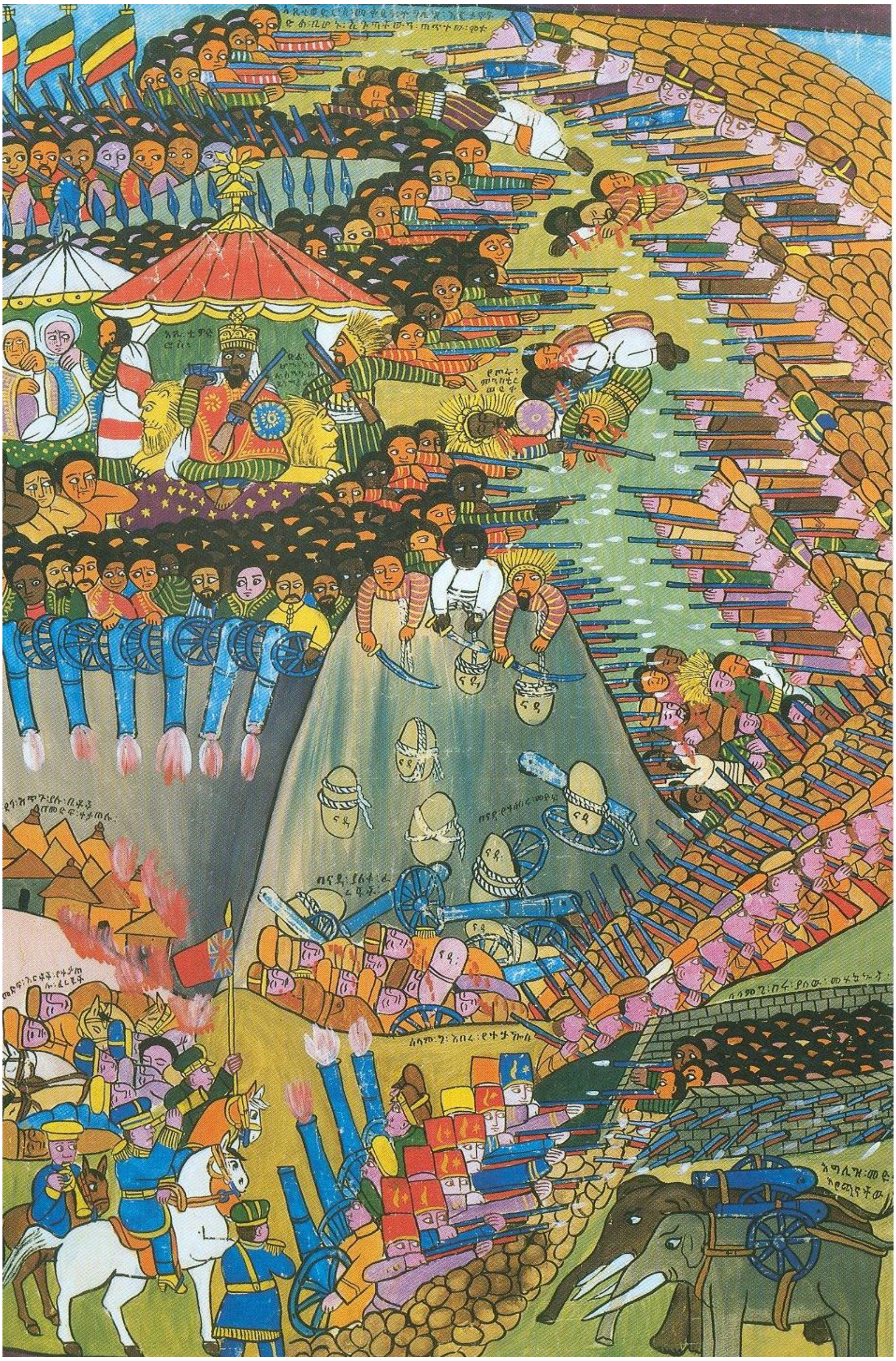

ምስል 37 የአፄ ቴድሮስ በመቅደላ ከእንግሊዞች ጋር ያደረጉትን ጦርነት ታሪክ የሚያሳይ ስዕል።

<u>የተግባር ሥራ -2</u>

1. ተማሪዎች ከላይ የተመለከታችሁትን የአፄ ቴድሮስ በመቅደላ ከእንግሊዞች ጋር ያደረጉትን ጦርነት ታሪክ ስዕል በቡድን በመሆን በደንብ ተመልክታችሁ ታሪካዊ እና ባህላዊ እሴቶችን እንዴት እንደያዘና እንደተሰሩ ተወያዩ እና ሌሎች ቡድን ጓደኞቻችሁ እንዲነግሩ ማድረግ?
2. ተማሪዎች አከባቢያችሁ ያሉ ታሪክ አዋቂ ሰዎችን በደንብ በመጠየቅ ከላይ በተመለከታችሁት ስዕል አሳሳል መሰረት ታሪካዊ እና ባህላዊ እሴቶችን በራሳችሁ አገላለፅ በንድፍ ሰርታችሁ አሳዩ?
3. ተማሪዎች አባቶችን በአደዋ ጦርነት ጣልያንን ያሸፍንበት ታሪክ አከባቢያችሁ ያሉ ታሪክ አዋቂዎችን ሰዎችን በደንብ በመጠየቅ ከላይ በተመለከታችሁትን ስዕል መሰረት ታሪካዊ እና ባህላዊ እሴቶችን በያዘ መልኩ በራሳችሁ አገላለፅ በትወና ጥበብ ሰርታችሁ አሳዩ?

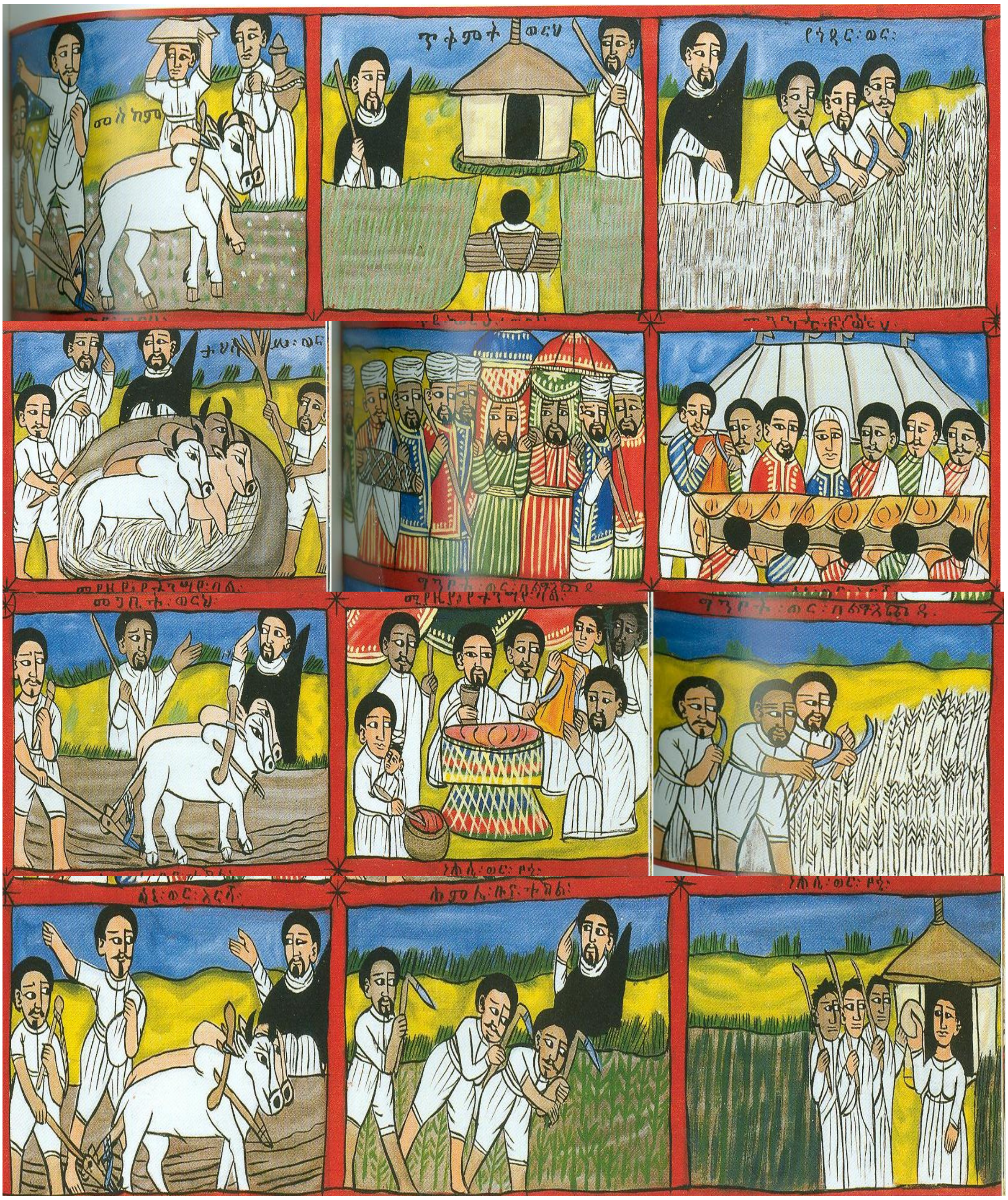

ምስል 38 ወራቶችን እና በየወራቶቹ የሚከናወኑ ሥራዎችን የሚያሳይ ተከታታይ ስዕል

3.2. ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎችና የአካባቢያዊ ውዝዋዜዎች

የክፍለ ግዜ ብዛት (14)

መግቢያ

ተማሪዎች በዚህ ምዕራፍ ትምህርት ላይ ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪዎችንና የአካባቢያዊ ውዚዋዜዎችን በተገቢው መማሪ አለባቸው፡፡ በሁሉም አከባቢ እንደየ አከባቢያቸው ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪዎችንና የአካባቢያዊ ውዚዋዜዎችን ያለ ሲሆን ተማሪዎች ይህን በተገቢው መንገድ ተምረው በማወቅ ፣ በመረዳት እና በመገናዘብ ክህሎታቸውን ፣ እውቀታቸው እና ጥበባቸውን ማዳበር ይጠብቅባቸዋል፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የባህላዊ ሙዚቃ መሣሳሪያ ምንነት ይገልፃሉ፡፡
- ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ አይነቶችን ይዘረዝራሉ፡፡
- ከአከባቢያቸው ከሚገኙ ቁሳቁስ ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ ሰርተው ያሳያሉ፡፡

የማስተማር ስነ-ዘዴዎች

- የባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ አጨዋወት
- ተጫዉተው የማሳየት ዘዴ
- ተማሪዉ እንድጫዎቱ እድል መስጠት
- በቡድን ማሰራት

የትምህርት መርጃ መሳሪዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ባህላዊ የሙዚቃ መሣሪያ
- ስዕል

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- የቃል ጥያቄ

<u>የማነቃቂያ ጥያቄ -2</u>

1. በአከባቢያቸውን የሚገኝ ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች ተወያይተው እንድዘረዝሩ ያድርጉ፡፡

3.2.1-ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች

ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ ማለት ሰዎች በአከባቢያቸው በተለምዶ ወይም የራሳቸውን እውቀት መሰረት አድርገው ወይም ሌሎች የሚሰሩትን በማየትና በማገናዘብ የተለያዩ የተፈጥሮ ወይም አንዳንድ ሰው ሰራሽ ቁሳቁሶችን በመጠቀም የሚሰሩት የሙዚቃ መሳሪያ ነው፡፡

የሀገራችን ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ በአብዛኛው እንደ ሌላው ዓለም የሙዚቃ መሣሪያ በፋብሪካ የሚመረት አይደለም፡፡

ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ በሀገራችን ከጥንት እየተወራረሰ የመጣውን እውቀት ሰዎች ተጠቅመው የራሳቸውን ባህል እና ወግ የሚገልጹበት ዘዴ ነው፡፡ በየአከባብያቸው የተለያየ የሙዚቃ መሳሪያዎች ፣ ዜማዎችን ፣ ውዝዋዜን በማሰማት የአንድን አከባቢ ባህል ሊገልጹ ይችላሉ፡፡ ባህል ማለት አንድ ሰው የራሱን ወግና ታሪክን አውቆ የሌላውንም የሚረዳበት መንገድ ሲሆን ይህ መንገድም በአልባሳት ፣ በአመጋገብ ፣ በሰርግ እና በመሳሰሉ ነገሮች ሰዎች የራሳቸውን ባህል የሚገልጹበት መንገድ ነው፡፡

ከነኝህ መገለጫዎች ሙዚቃ እና የሙዚቃ መሳሪያዎችን ከፍተኛ ቦታ የሚይዝ ነው፡፡ ሙዚቃ በምድር ላይ ያሉ ሁሉ የሰው ልጆች የሚጠቀሙት የጥበብ

ሥራ ነው። ለሰው ልጆች በተለየ ሁኔታ የአዕምሮ ማነቃቅያና መዝናኛ ሆኖ ያገለግላል። ሀገራችን ብዙ ብሔር ብሔረሰቦች እና ህዝቦች ያሉባት በመሆኑ በየአከባብያቸው የተለያዩ የሙዚቃ መሳሪዎች በዜማ በመደገፍ ባህላቸውን ይገልፃሉ።

ባህላዊ የሙዚቃ መሣሪያ የተባለበት ምክንያት ሰዎች የራሳቸውን ባህል ለመግለጽ በራሳቸው እውቀት ስለሚሰሩና የራሳቸውን ማንነት ይገልጻሉ ብለው ስለሚያስቡ ያወጡት ስያሜ ነው።

ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ አይነቶች

በሀገራችን የተለያዩ ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ አይነቶች አሉ። ከእነሱ መካከልም ጥቂቶቹን እንመለከታለን። ይህ ያሀገራችን የሙዚቃ መሳሪያ በአራት ጎራ ይከፈላል። እነሱም የምት ፣ የክር ፣ የትንፋሽ እና እርስ በርስ በመጋጨት ድምጽ የሚፈጥሩ ናቸው።

<u>የማነቃቂያ ጥያቄ -2</u>

6. ምት ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች ከምን እንደምሰሩ እንድያብራሩ ያድርጉ።

መልስ ፡- ከእንጨት ፣ ከቆዳ ፣ ከጨርቅ ፣ ከሸክላ እና ከመሳሰሉት።

የምት የሙዚቃ መሳሪያዎች

የተለያዩ የምት የሙዚቃ መሳሪያዎች በየአከባቢያችን ሲኖሩ ከእነሱ መካከል ጥቂቶቹን እንመለክታለን።

ሀ. ከበሮ፡- ከበሮ የምት የሙዚቃ መሳሪያ ሲሆን የመንፍሳዊ አገለልሎትም ይሁን ለሰርግ ፣ ለለቅሶ እና የተለያዩ በዓላት ጊዜ የሚያገለል የምት ሙዚቃ መሳሪያ ነው። ከበሮ ሲመታ ሽብሸባ ወይም ውዝዋዜ እንዲኖር ስለሚያደርግ ለመዝሙሩ ድምቀት ይሆናል ።

ይህ ሙዚቃ መሳሪያ አንድን መዝሙር ከስልተ ምቱ እንዳይወጣ አድርጎ የሚመራ መሳሪያ ነው። ይህ መሳሪያ የሚሰራውም ከጨርቅ ፣ ከእንጨት እና ከከብት ቆዳ ነው።

የከበሮ አይነቶች የተለያዩ ሲሆኑ ፤ ለመንፈሳዊ አገልግሎት የሚሆነው በአሰራሩ ሁለት በኩል መምቻ ያለው ሲሆን በግራ እጅ የሚመታበት ጠባብ ሲሆን በቀኝ እጅ የሚመታበት ሰፊ ነው።

ይህም በአብዛኛው በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስትያን ላይ መዝሙርን ለማጀብ ዋነኛ ድርሻ አለው።

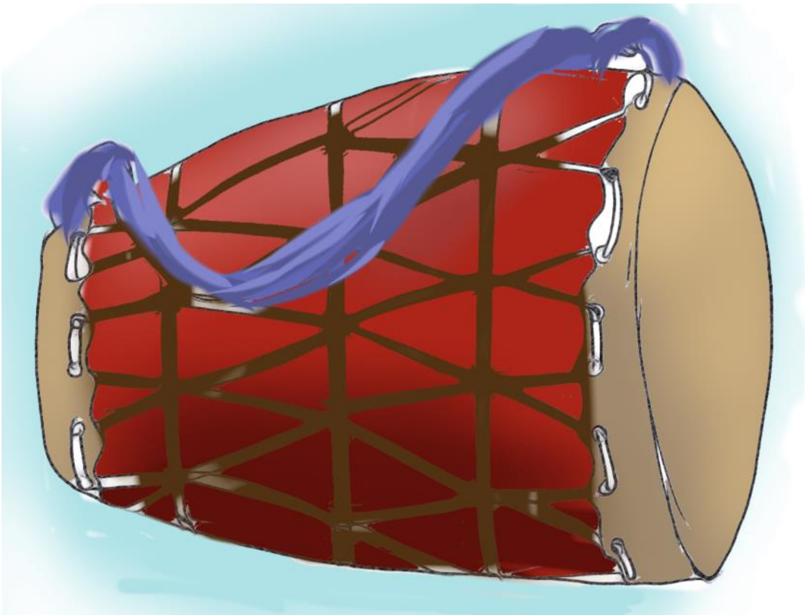

ምስል 39 ከበሮ

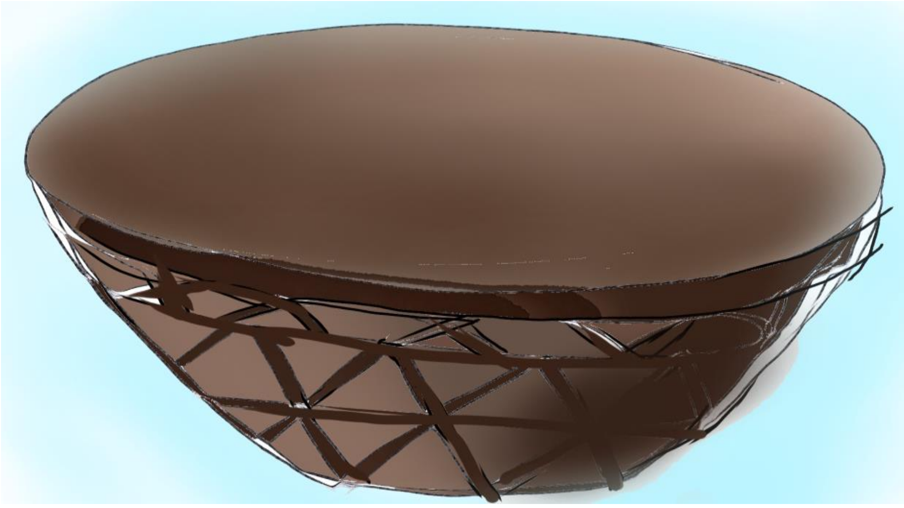

ምስል 40 ለጋብቻ እና ለበዓላት የሚያገለግል ከበሮ (ካራቤ)

ይህ በምስል ላይ የሚታየው የሙዚቃ መሳርያ ከሽክላና ከተለያዩ ከእንስሳት ቆዳዎች የምሰራ መሳርያ ሲሆን ለሰርግና ለአንዳንድ አስደሳች ነገር ሲኖር ይጠቀማሉ፡፡

ምስል 41 ሁለቱም በኩል እኩል የሆነ ከበሮ

ይህ ከላይ በምስል የሚታየው ሁለቱም በኩል እኩል የሆነ ምት የሙዚቃ መሳሪያ ነው፡፡ ይህ ከበሮ የሚሰራውም በተለያዩ ከእንስሳት ቆዳና ከእንጨት ነው፡፡ በአብዞኛው የሚጠቀመውም ለመንፈሳዊ አገለግሎት የሚያገለግል የምት መሳሪያ ነው፡፡

<u>መልመጃ -1</u>

1. በአከባብያችው የሚገኝ የምት የሙዚቃ መሳርዎችን በጹሁፍ እንዲገለጡ ያደርጉ፡፡

መልስ፡- ከበሮ

- **የትንፋሽ የሙዚቃ መሳሪያዎች**

የትንፋሽ የሙዚቃ መሳያሪዎች ብዙ አይነቶች ናቸው፡፡ ከእነሱ መካከል ጥቅቶችን እናየዋለን፡፡

- ✓ **ዋሽንት(ሱሱሌ)**

ይህ የሙዚቃ መሳሪያ በሀገራችን በኢትዮጵያ ይሁን በክልላችን በተለያዩ በታዎች የሚጠቀሙበት የሙዚቃ መሳርያ ሲሆን ውስጡም ከላይ እስከ ታች ክፍት ይሆናል፡፡ የሚሰራውም ከቀረከሀ ፣ ከሸምቦቆ ፣ ከቱቦ ወይም ውስጡ ክፍት ከሆነ ከማነኛውም ቀጭን ብረት ይሰራል፡፡

የዋሽንት ርዝማነውም ከ35-40 ሰንት መትር ርዝመት ልኖረው ይችላል፡፡ ለዋሽንት አራትና ከዛ በላይ ቀዳዳዎች ሲኖሩ የሚሰሩት በእኩል ርቀት ላይ ነው፡፡ ይህ የሙዚቃ መሳሪያ ሲጫዎቱ በጣም የሚያምርና የሚያሳዝን ድምፅ ያለው ሲሆን በአለማዊ ሙዚቃም ሆነ በመንፈሳዊ መዝሙር የሚንጠቀመው የሙዚቃ መሳሪያ ነው፡፡

ምስል 48 ዋሽንት ሲጫወት

- ✓ **ማይራ**

ማይራ ከላይ ክፍት በታች ድፍን በሆኑ ስድስት ቀጫጭን ሰምበቆ(መቃ) የሚዘጋጅ ሲሆን የእያንዳዱ ቁመትና ቀዳዳዎቹ ስፋት የተለያየ ነው፡፡ ቀመቱ በአማከይ ከ14 ሳ.ሜ እስከ 4 ሳ.ሜ የሚያልቁ ሲሆን ከትልቅ ወደ ትንሽ ተደርድረው በቃጫ ገመድ ጎን ለጎን ከታሰረ በኃላ በቁልቁል ቅንችብ ወይም መሰል ማጣበቅያ ባህር ባላቸው ፈሳሶች እንድጣበቁ ይደረጋል፡፡ አደራደሩም

በድምጽ አወራረድ መሠረት ተዝቅተኛ ወደ ከፍተኛ ወይም ከተፍተኛ ወደ ዝቅተኛ በጥነቃቀ እቦታቀኝ የድምጽ ፍጥነት ሳያዛባ የሚከናወን ይሆናል፡፡ ማይራ በዋናነት የሚጨዋቱት ወጣት ወንዶች ሲሆኑ እጨዋወቱም በከንፈር ላይ አስቀምጠው ከግራ ወደ ቀኝ ወይም ከቀኝ ወደ ግራ በማመላለስ በትንፈሽ በመንፋት ነው፡፡

- ✓ **ካሳ**

ይህ ከትንፋሽ የሙዚቃ መሳርያዎች አንዱ ነው፡፡ ካሳ ከጎሽ ከንድ የሚበጅ የደራሽ የሙዚቃ መሳሪያ ነው፡፡ቀንድ በሾለ በኩል ጫፍ አከባብ በጎን ተበስተዉ አገለግልሎት ላይ ይውላል፡፡ ባህሉን ጠንቅቀዉ የሚያቁ ሰዎች ልዩ ክብር ያለው የትንፋሽ መሳሪያ ነው፡፡ የመንፋት ስርዓት በራሱ በባህላዊ አገባብ በክብር ማሰማት (ከካሳፖኑሲሳ) መንፋት አይባልም፡፡ ካሳ በደራሽ ባህል በተላይ የእናብ አባት (ዳማ)ሲሞት በተለየሁነታ ጠቅም ላይ እንደምውል ይናገራሉ፡፡

- ✓ **ሎላታ**

ይህ የሙዚቃ መሳርያ በክልላችን ውስጥ በደራሽ አከባብ የምገኝ የሙዚቃ መሳርያ ሲሆን በአከባብያቸውም ታዋቅ የሆነ የሙዚቃ መሳርያ ነው፡፡ የሚሰራዉም ከተለያዩ ከእንስሳ ቀንድና ከጠንካራ እንጨት የሚዘጋጅ የትንፋሽ የሙዚቃ መሳርያ ነው፡፡ ከላይ እስከ ታች ውስጡ ሙሉ ክፍት የሆነና በአፉ በኩል ጠበብ ያለእና ታች በኩል ሰፋ ብሎ የሚሰራ ነዉ፡፡ የላኛው ስፋቱ 7 ሰንት መትር የታቸኛው ስፋት 5 ሰንት መትር እና ቁመቱ 40 ሰንት መትር ርዝመት አለው፡፡ ይህን መሳርያ በመጠቀም በበዓላት ጊዜ በውዝዋዜ ያደምቃሉ፡፡ ውጫዊ በኩል የሚገጠዉ የሚያበለጭልጨው ብረትና ቆዳ የተሰራ ሲሆን የሚጫወቱትም ወንዶች ብቻ ናቸው፡፡

✓ **ዛዬ**

ይህ የሙዚቃ መሳርያ በክልላችን በተለያዩ አከባብዎች ሲጠቀሙበት የቆዩ የትንፋሽ የሙዚቃ መሳርያ ነው፡፡ የሚሰራውም ከቀርከሀ ፣ ከእንጨት ፣ ከከብት ቀንድና ከቆዳ የሚዘጋጅ ሲሆን ድምፁም እንደ ጡሩመባ ከፍና ዝቅ ያለ ድምፅ ሲኖረው አጨዋዎቱም የሀዘንና የደስታ ጊዜ የተለያየ ነው፡፡በደስታ ጊዜ ሲሆን በውዝዋዜና በዜማ ያደምቃሉ፡፡

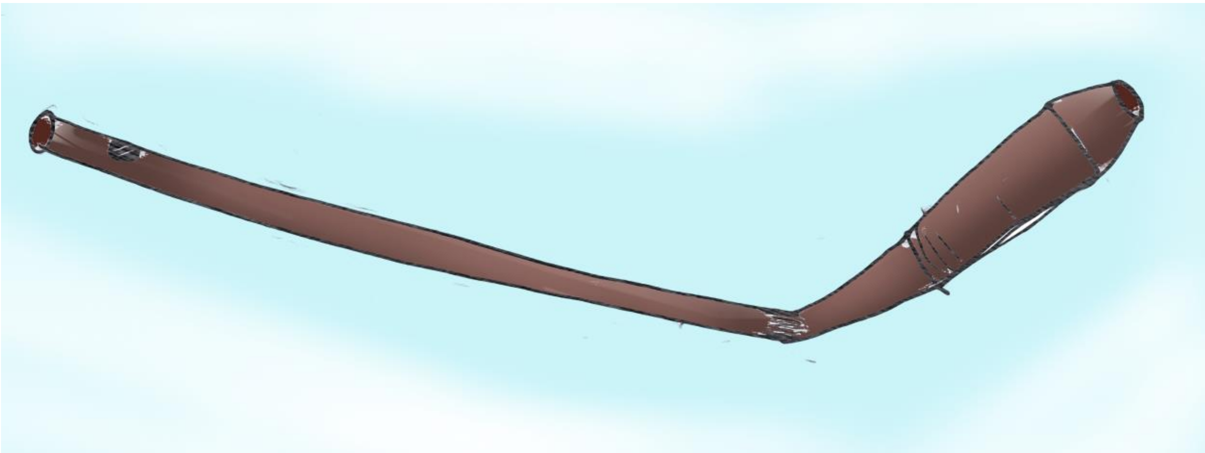

ምስል 43 ዛዬ

✓ **ዲንኬ**

ዲንኬ የሚባል የሙዚቃ መሳርያ በክልላችን በዳውሮ አከባቢ በከፍተኛ ሁኔታ የሚጠቀሙበትና ከብዙ አመታት ጀምሮ የአካባቢውን ባህል ሲያስተዋውቅ የቆየ የትንፋሽ የሙዚቃ መሳሪያ ነው፡፡ ዲንኬ የሙዚቃ መሳሪያ በአለማችን ረጅሙ የሙዚቃ መሳሪያ ነው፡፡ በሀገራችን ውስጥ በብዙ አከባቢ ለለቅሶ ለበዓላት የአካባቢያቸውን ጨዋታ ሲጫወቱበ እና ሲገለግሉበት ቆይተዋል፡፡ ይህ መሳርያ የሚሰራው ከቀርካሀ ፣ ገመድ ፣ ቀንድ እና ከቆዳ ዙርያውን አገጦ የተሰራ የሙዚቃ መሳርያ ነው፡፡ ዲንኬ ሰባት የአጨዋዎትና የውዝዋዜ አይነቶች አሉ፡፡ እነሱም ታታ ፣ ኮናሽያ ፣ ካርጭያ ፣ የዳ ፣ ጋድልያ ፣ ኤቃና ሎማቶ በመባል ይታወቃሉ፡፡

ምስል 44 ዲንኬ

መልመጃ -2

1.የትንፋሽ የሙዚቃ መሳርዎችን አይነቶችን እንዲዘረዝሩ ያዲርጉ፡፡

2.በአከባቢያችው የሚገኝ የትንፋሽ የሙዚቃ መሳሪዎችን በጹሁፍ እንዲያቀርቡ ያዲርጉ፡፡

መልስ

1.ማይራ ፣ ዲንከ ፣ ዛዬ ፣ ሎላታ እና የመሳሰሉት ናቸው

2.ተማሪ ሲመልስ ያብረታቱ

የክር የሙዚቃ መሳሪያዎች

ሀ. ክራር

ይህ የሙዚቃ መሳርያ ከክር የሚሰራ የሙዚቃ መሳሪያ ሲሆን የሚሰራውም ከእንጨት ፣ ከክር ፣ ከቆዳ የሚዘጋጅ የሙዚቃ መሳርያ ነው፡፡ ለዚህ ለሙዚቃ መሳሪያም አምስት ወይም ስድስት ክሮች ይኖራሉ፡፡ አጠቃቀሙም በመዝሙርም ይሁን በባህላዊ ጫዋታ ያጅባል፡፡ በውስጡም አምስት የተለያዩ ድምፃች ይኖራሉ ፡፡

ምስል 45 ክራር

<u>መልመጃ -3</u>

1. ክራር ከምን እንደሚሰራ እንዲያበራሩ ይዘዙ?

መልስ፡- ከእንጨት ፣ ከክር ፣ ከቆዳ እና ከመሳሰሉት ነገር

እርስ በርስ በመጋጨት ድምፅ የሚፈጥሩ የሙዚቃ መሳሪዎች

ሀ. ጽናጽል፡ - ይህ የሙዚቃ መሳሪያ በሀገራችን በተለይ በሀይማኖት ተቋማት የሚጠቀሙበት የሙዚቃ መሳሪያ ነው፡፡ በተለይ በኦርቶድክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስትያን መዝሙር ሲዘምሩ ከሌሎች ሙዚቃ መሳሪዎች ጋር በመሆን ለመዝሙሩና ለውዝዋዜው ድምቀት እንድኖር የሚያደርግ የሙዚቃ መሳሪያ ነው፡፡

መልመጃ 4

1. የጽናጽል ተግባራትን ምን እንደሆን ተወያይተው እንድያብራሩ ያድርጉ፡፡

መልስ

መዝሙር ሲዘመር ድምቀት እንድኖረዉ ያደርጋል፡፡

ውዝዋዜ

በሰዎች እንቅስቃሴ እንዲታይ ወይም ለመደሰት የሚደረግ የክነት ስነጥበብ ነው፡፡ ውዝዋዜ እንዴየ ባህሉ የሚለያዩ ሲሆኑ በአንድ ባህል ውስጥ በርካታ ልዩ ልዩ የዉዝዋዜ አይነቶች ሊኖሩ ይችላሉ፡፡ ውዚዋዜ በተለያዩ አከባቢዎች ባህልን ለማስተዋወቅ በሰርግና በሀይማኖት በዓላት ሙዚቃ እና የሙዚቃ መሳሪያዎችን ተጠቅሞ ስመታቸውን የሚገልጡበት መንገድ ነው፡፡

ለምሳሌ፡- ከዚህ በታች ያለው ምስል ተመልከቱ፡፡

ምስል 46 የጋሞ ውዝዋዜ

ምስል 47 የወላይታ ውዝዋዜ

ምስል 48 የደራሽ ውዝዋዜ

<u>መልመጃ -4</u>

1. ተማሪዎች በቡድን እየሆኑ የአከባቢያቸውን ውዚዋዜ እንዲያቀርቡ አድርጉ፡፡

2 .4 የውዝዋዜ አላባዊያን

ውዝዋዜ ከትውን ጥበባት አንዱ ነው፡፡ ውዝዋዜ ፣ ትወና ፣ ሙዚቃ የማይለያዩ ተመጋጋቢ የጥበብ ዘርፎች ናቸው፡፡ ውዝዋዜ የስሜት ፣ ግፊት እና ክህሎት ነው፡፡ ውዝዋዜ ሀሳቦቻችንን፣ ስሜቶቻችንን እና ልማዶቻችንን ለማስተላለፍ እንቅስቃሴን የሚጠቀም የጥበብ አይነት ነው፡፡

የውዝዋዜ አላባውያን

የውዝዋዜ አላባውያን የምንላቸው ማንኛውንም ነገር ለመስራት የሚያስፈልጉ ግብአቶች እንዳሉት ሁሉ የውዝዋዜ ጥበብ የሚያስብለው አላባውያን አሉት፡፡ ዳንስ በሚከተሉት አምስት ክፍሎች ሊከፈል ይችላል፡፡

አካል

ድርጊት

ቦታ

ጊዜ

ጉልበት

አካል፡ ማነው የሚወዛወዘው? ተወዛዋዥ!

የሰው አካል በውዝዋዜ ሲመለከቱ ሌሎች የሚያዩት ነው፡፡ አንድ ተወዛዋዥ በሚንቀሳቀስበት ጊዜ መላውን ሰውነት ሊጠቀም ወይም የነጠላ የአካል ክፍሎችን ማጉላት ይችላል፡፡

ድርጊት፡ ተወዛዋዥ ምን ያደርጋል? ይንቀሳቀሳል!

ድርጊት በውዝዋዜ ድርጊት ውስጥ የሚሳተፍ ማንኛውም የሰው እንቅስቃሴ ነው፡፡ ተወዛዋዥ ምን ያደርጋሉ? እነሱ ይንቀሳቀሳሉ - ይህ የሚያከናውኑት ተግባር ነው፡፡ እርምጃ እንደ የፊት መግለጫዎች ወይም የእጅ ምልክቶች ያሉ ትናንሽ እንቅስቃሴዎችን እንዲሁም እንደ ማንሳት፣ መሽከም ወይም ከባልደረባ ጋር ወይም በቡድን የተደረጉ ትላልቅ እንቅስቃሴዎችን ያጠቃልላል፡፡ “እርምጃ” በእንቅስቃሴዎች መካከል እንደ ቆመ ወይም ጸጥታ እንደ ተከናወነ እንቅስቃሴ ይቆጠራል፡፡

ቦታ፡ ተወዛዋዥ የት ይንቀሳቀሳል? ቦታ ላይ!

ቦታ የውዝዋዜ ድርጊት የት እንደሚካሄድ ነው. ዳንስ ማለቂያ በሌለው በተለያዩ መንገዶች በማንኛው ቦታ ላይ ውስጥ ይንቀሳቀሳል፡፡

ጊዜ፡- ሰውነት ከጊዜ ጋር በተያያዘ እንዴት ይንቀሳቀሳል?

ባለሙያዎች በጊዜ ሂደት ላይ ውሳኔ ማድረግ አለባቸው. እንቅስቃሴያቸው ፈጣን ነው ወይስ እረጋያለ? በስራው ወቅት የተወሰኑ እርምጃዎች በተለያየ ፍጥነት ይደጋገማሉ? ከሆነ ለምን? ጊዜን በሚከተሉት መንገዶች ማሰብ

እንችላለን። የእጆች እና በእግሮች ላይ የመርገጥ ተግባር ተመልካቾች የሚሰሙትን ውስብስብ ሪትም ይፈጥራል።

ጉልበት፡- እንዴት? ተወዛዋዥ በቦታ እና በጊዜ በኃይል ይንቀሳቀሳል!

ስለዚህ አሁን በቦታ እና በጊዜ ውስጥ የሚንቀሳቀሱ አካላት አሉን። በቂ አይደለም? በትክክል አይደለም። አምስተኛው እና የመጨረሻው የውዝዋዜ አካል - ጉልበት ያስፈልገናል.

ጉልበት ተወዛዋዥች እንዴት እንደሚንቀሳቀሱ ለመለየት ይረዳናል. ምን ዓይነት ጥረት ይጠቀማሉ? ምናልባትም እንቅስቃሴዎቻቸው ትክክል እና ጠንካራ ናቸው, ወይም ምናልባት ቀላል እና ነጻ ሊሆኑ ይችላሉ. ጉልበት የእንቅስቃሴውን ጥራት ይወክላል-ኃይሉን እና ውበቱን።

የተግባር ስራ

1. **በአከባበቢያቸው ላይ ከሚገኙ ባህላዊ ውዝዋዜ መርጣችው በቡድን በመሆን የውዝዋዜ አላባዊያን መሰረት አድርጋችሁ ተለማመዱ**

የምዕራፍ ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ተማሪዎች ለእይታ ጥበብ የሚጠቀሙበት ፎቶግራፍ ፣ ቅርፃቅርፅ ፣ እና የተለያዩ ሙያ በመጠቀም በአካባቢያችን የሚገኙ ባህልንና ቅርስን በስዕል መልክ ቀለምን ፣ እርሳስን ፣ ከሰልንና የመሳሰሉትን በመጠቀም ለዕይታ ማስቻል ሲሆን በአከባቢያችን የሚገኙ ቅርሶች ግንዛቤ እንዲኖር ተደርጓል። የሙዚቃ መሣሪያዎች ዓይነታቸውና አገልግሎታቸው በሰፊው በማወቅና በአከባቢያችን ያለውን ውዝዋዜን በመጠቀም ባህልን ለማሳደግ እና አመታዊ ክብረ በዓላትን ለማክበር ለተማሪዎች በሚስማማ መልክ በማዘጋጀት ትምህርቱን ተግባራዊ በማድረግ ለተማሪዎች ማስገንዘብ ተችሏል። በተጨማሪ ተማሪዎች ባህላዊ ጨዋታዎችን እና ውዝዋዜዎችን በሚገባ ተረድተዋል። በትምህርት ወቅት ያገኙትን እውቀት በመጠቀም ባህላቸውን እንዲጠብቁ በተንቀስቃሽ ምስል ፣ በፎቶ በመዝሙር እና የተለያዩ የትውን እና የእይታ ጥበብን በመጠቀም ማህበረሰቡን እንዲያገለግሉ ግንዛቤ ተሰቷቸዋል።

ክለሳ ጥያቄዎች መልስ

ሀ. እውነት ወይም ሀሰት ጥያቄ መልስ

1.እውነት

2.ሐሰት

3.ሐሰት

4.ሐሰት

5.ሐሰት

ለ) የምርጫ ጥያቄ መልስ

2. ለ

3. ሐ

4. መ

ሐ) የፅሁፍ ጥያቄ መልስ

1.ሸማ ስራና ሸክላ ስራ

2.ኮነሶ ዋካ ፣ ፅያ ተክል ድንጋይ ፣ ዳዉሮ ንጉስ ሀላላ ካብ

3.ዋሸንት ፣ ዲንኬ ፣ ማይራ

ምዕራፍ አራት

4. የትውን እና የእይታ ጥበባትን በመጠቀም አገር በቀል እውቀቶችን ማድነቅ እና መግለጽ

የክፍለ ግዜ ብዛት (20)

መግቢያ

ይህ ምዕራፍ የሚያተኩረው ሀገር በቀል እውቀቶች ላይ ሲሆን በዚህ ክፍል በአካባቢያችን የሚገኙ በማህበረሰቡ ትልቅ ቦታ ይዘው የሚገኙ እሴቶችን ማጉላት ማሳየት እና ማድነቅ ነው፡፡ በዚህ ዙሪያ የጥበባት ሚና ላቅ ያለ በመሆኑ ተማሪዎች በሚሰሯቸው ስራዎች የራሳቸውን ግንዛቤ ከማሳደግ አልፈው ለሌላው የህብረተሰብ ክፍል ማሳየት እና እውቅና መስጠት ይችሉበታል፡፡

ኢትዮጵያ ለሰው ልጅ መገኛ ብቻ ሳይሆን ለሙዚቃ ፣ ለትውን ፣ ለእይታ ጥበባትን ፣ ለባህል እና ለበርካታ አገር በቀል እውቀቶች ባለቤትነት፡፡

አገር በቀል እውቀቶችን የምንላቸው የአንድ አከባቢ ማህበረሰብ ከሌላ ማህበረሰብ በተለየ መንገድ ባህሉን የሚከውንበት መንገድ እና ለዛ ማህበረሰብ መለያ ሲሆኑ አገር በቀል እውቀቶች እንላቸዋለን፡፡ ለምሳሌ የእጅ ስራ አመራረት ፣ የቤት አሰራር እና ቤት የማስዋብ ፣ የምግብ ስርዓቱ፣ በዓል አከባበሩ ፣ ህክምና ፣ ግጫት አፈታት ፣ የደስታና የሀዘን ስርዓቶች ወ.ዘ.ተ.... ናቸው፡፡ በተጨማሪ በአከባቢያቸው የሚገኘውን ነገር ወይም ቁሳቁስ በመጠቀም ለበዓላት ወቅት ጅራፍ ፣ ገመድ ፣ ገና ፣ ኳስ እና የተለየዩ ነገሮችን ተጠቅመው ባህላዊ ጨዋታዎችንና ውዝዋዜዎችን በመረዳት እንዲሁም የአከባብን ባህል የሚያንፀባርቁ ሃሳቦችን በስነ ውበት በመግለጥና በማስተዋወቅ መሆን ይጠበቅባቸዋል፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- አካባቢያዊ የትወና እና የእይታ ጥበባትን በመዝሙር በትያትር ጥበባት፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ አማካኝነት ሰርተው ያቀርባሉ፡፡
- ኪነንድፍ እና ባለቀለም የወረቀት ሞዛይክ በመጠቀም ባህላዊ እና ታሪካዊ ምስሎችን ሰርተው ያሳያሉ፡፡
- በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉ ምሰላዎችን እና ምልክቶችን ሰርተው ያሳያሉ፡፡
- ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎችን መጫወት እና አካባቢያዊ ውዝዋዜዎች ያሳያሉ፡፡

የመማር ማስተማር ስነ ዘዴዎች

- አካባቢያዊ የትወና እና የእይታ ጥበባትን በመዝሙር በትያትር ጥበባት፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ አማካኝነት እንዲሰሩ ማድረግ፡፡
- ኪነንድፍ እና ባለቀለም የወረቀት ሞዛይክ በመጠቀም ባህላዊ እና ታሪካዊ ምስሎችን እንዲሰሩ መንገድ ማሳየት፡፡
- በማህበረሰቡ ዉስጥ ያሉ ምሰላዎችን እና ምልክቶችን እንዲሰሩ ማበረታታት፡፡
- ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያወችን መጫወት እና አካባቢያዊ ውዝዋዜዎች እነዲለማመዱ ማድረግ፡፡

የትምህርት መርጃመ ሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና ተንቀሳቃሽ ምሽል ማጫወቻ
- እርሳስ ፣ ከሰል ፣ ከረዮን እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች
- የተቀረጹ ድምፅ እና ምስሎች

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ

- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር ኣያያዝ
- የቃል ጥያቄ
- የጽሑፍ ጥያቄ

4.1. የትውን ጥበባትን በመጠቀም አገር በቀል እውቀቶችን ማድነቅ እና መግለጽ

የክፍለ ግዜ ብዛት (11)

መግቢያ

ተማሪዎች በዚህ ክፍለ ትምህርት ላይ አገር በቀል እውቀቶችን በሚገባ ተረድተውና ተገቢውን ዕውቀት በማግኘት በትወና እና በእይታ ጥበብ ማድነቅ እና መግለጽ ይማሩበታል፡፡

አገር በቀል እውቀቶችን ማለት አንድ ሰዉ በአከባቢያቸው የምገኝ ባህልና ቅርስ በእደ ጥበብ ፣ በቅርፃቅርፅ ፣ ከሌላ ማህበረሰብ በተለየ መንገደ ሲተገቢረ እና መለያው ሲሆን አገር በቀል እውቀት እንለዋለን፡፡ ሀገር በቀል ስነ-ጥበባት ሲባል ጥበብ የራሱ የሆነ ቅርፅ ፣ እድገት ፣ ለውጥ እና መሻሻል ሲኖረው ቀደም ባለው ጊዜ ይሰሩ የነበሩ ስዕሎችን ቅርፃቅርፆችን ብንመለከት የማህበረሰቡን የተለያዩ ክንዋኔዎችን ለማሳየት ከሚጠቀሙባቸው ቦታዎች የሃይማኖት ስፍራዎች ትልቁን ድረሻ ይወስዳሉ፡፡ ምንም እንኳን መንፈሳዊ ይዘት ቢኖራቸውም ክብ ፊት ፣ ትላልቅ አይኖች ያለሏቸው እና ቀለም አተቃቀማቸው ኢተዮጵያዊ መልክ መያዛቸው ሃገረሰባዊ የጥበብ አገላለፅ ዘይቤ ስላላቸው ከሌሎች የአሳሳል ዜቤዎች የተለዩ ናቸው፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- አካባቢያዊ የትወና እና የእይታ ጥበባትን በመዝሙር በትያትር ጥበባት ፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ አማካኝነት ሰርተው ያቀርባሉ፡፡
- ኪነንድፍ እና ባለቀለም የወረቀት ሞዛይክ በመጠቀም ባህላዊ እና ታሪካዊ ምስሎችን ሰርተው ያሳያሉ፡፡

የመማር ማስተማር ስነ ዘዴዎች

- አካባቢያዊ አገረር በቀል እውቀቶችን በትወና እና በእይታ ጥበባትን በመዝሙር በትያትር ጥበባት ፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ አማካኝነት መስራት ይችላሉ፡፡
- ኪነንድፍ እና ባለቀለም የወረቀት ሞዛይክ በመጠቀም አገረር በቀል እውቀት ምስሎችን መስራት፡፡

የትምህርት መርጃመ ሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና ተንቀሳቃሽ ምስል ማጫወቻ
- እርሳስ ፣ከሰል፣ ወረቀት ፣ ማጣበቂያ (ኮላ ፣ ሙጫ ወይም ሙቅ) እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር ኣያያዝ
- የቃል ጥያቄ
- የጽሑፍ ጥያቄ

<u>የማነቃቂያ ጥያቄ -1</u>

1. አከባቢያቸው የሚገኙ ታሪካዊ እና ባህላዊ የእይታ ጥበብ እና ቅርሶችን እንደት እንደተሰሩ አወያዩ?

4.1.1-ሀገር በቀል የእደ ጥበብ ስራዎች

እደ ጥበብ፡- ሰዎች በተለያዩ ማህበረሰብ ዉስጥ የእጅ ሙያዉን ተጠቅሞ የቤት ቁሳቁሶችን፣ ጌጣጌጦችን ሰርቶ ካቀረቡ እደ ጥበብ እንላለን፡፡ ለምሳሌ ሻማ ስራ፣ የሸክላ ስራ ፣ የእንጨት ስራ እና የመሳሰሉትን ይዛል፡፡ የዕደ -ጥበብ ባህሪላዊ መሳሪያዎችን እና ዘዴዎችን በመጠቀም በእጅ የሚሰራ የእቃ ዓይነት ናቸው፡፡ እደ ጥበብ ባህላዊ እና ታሪካዊ መቼት ላይ በመመርኮዝ ከአካባቢ አከባቢ ሊለያይ ይችላል፡፡ እነዚህ የእጅ ሥራ ዕቃዎቹ ብዙውን ጊዜ በእጅ የተሠሩ እና የተሸመኑ እና ብዙውን ጊዜ እንደ አስፈላጊ የቤት ዕቃዎች ተደርገው ይታያሉ፡፡ በእጅ የተሰሩ የጥጥ ጨርቃ ጨርቆች እና አልባሳት የጥበብ ባሕላዊ የዕደ ጥበባት አንድ የተለመደ ምሳሌ ናቸው፡፡

ሽመና፡- ኢትዮጵያ ከሚትታወቅባቸው በርካታ ባህላዊ አና ታሪካዊ እሴቶች መካከል የሕዝቦች ባህላዊ አለባበስ አንዱ ነው፡፡ ይህ ባህላዊ አለባበስ ደግሞ በአመዛኙ የሽመና ሥራ ውጤት ነው፡፡ የሽመና ሥራ በሀገራችን መቼና እንዴት እንደተጀመረ በትክክል የሚገልጽ የጽሑፍ መረጃ ባይኖርም ከሺ ዓመታት በላይ ዕድሜ እንዳለው አንዳንድ ጽሑፎች ይጠቁማሉ፡፡

አሁን ባለንበት ዘመን በሀገራችን የሺ ዓመታት በላይ ዕድሜ ያስቆጠረው የሽመና ሥራ በስፋት የተዋወቀው ከጋሞ ተራራማ ቦታዎች የሚኖሩ ማሕበረሰብ አባላት አማካይነት ነው፡፡

ከእነዚህ ውስጥ በጣም አስደናቂ ከሆኑት ሽማኔዎች መካከል በደቡብ ኢትዮጵያ ምዕራብ ደጋማ አካባቢዎች (በተለይም በዶርዜ) ውስጥ በሚገኘው የጋሞ ማኅበረሰብ ውስጥ ይገኛሉ፡፡ የእጅ ሥራ ምርት የአከባቢን ፣ ባህላዊ ወግ ፣ እና አገር በቀል ዕውቀትን የሚወክል መስህብ ነው፡፡ በእርግጥ ኢትዮጵያ እጅግ በጣም ብዙ የባህላዊ የእጅ ሥራዎችን በማምረት ረጅም ታሪክ አላት፡፡

የጋሞ ብሄር የአገሪቱ ዋና የዕደ ጥበብ ማዕከላት አንዱ ነው፡፡ በኢትዮጵያ የእጅ ሽመና ከትውልድ ወደ ትውልድ የተሸጋገረ ወሳኝ የአገር በቀል ዕውቀት ነው፡፡ የጋሞ ሰዎች በሀገሪቱ ውስጥ ዋና የሽመና ባህል ማዕከል ተደርገው ይወሰዳሉ፡፡ ጋሞ በኢትዮጵያ ውስጥ ከሽመና ልምምዶች አንዱ ጥንታዊ ታሪክ አላቸው፡፡

የተግባር ሥራ-1

1. በተማሪው መጽሐፍ ላይ ያለውን ባህላዊ ልብሳችን በመመለከት ተማሪዎች እንዲያደንቁ ያብረታቱ፡፡
2. ኪነንድፍ በመጠቀም ባህላዊ ልብሳትን ሥነ-ውበታዊ ዕሴት በጠበቀ ተማሪዎች እንዲስል ይደግፉ፡፡

ቅርጫት

ቅርጫት ስራ በተፈጥሮ ያደጉ ቁሳቁሶችን እንደ ቀርከሀ፣ ሸንበቆ እና ሌሎች በጣም ጥቂት ቀላል መሳሪያዎችን የሚጠቀም ጥንታዊ የእጅ ሥራ ነው፡፡ ቀርከሀ፣ ሸንበቆ በርካታ የቤት ቁሳቁሳች ለመስራት ያገለግላል እነደ ወንበር፣ ጠረጴዛ ለቁሳቁስ መያዣ የሚያገለግሉ ቅርጫቶች ለማዘጋጀት ይውላሉ፡፡ የቅርጫት ስራ በሚሰሩና በሚጠቀሙበት ጊዜ ለቤትዎ ውበት ሊጨምር እና ለራስዎ የግል ትልቅ የትርፍ ጊዜ ማሳለፊያ ሊሆን የሚችል ነው፡፡

ተማሪዎች የቀርከሀ ቅርጫት እና ሽመና አንፃር አካባቦ ዐቸውን በዝርዝር እንዲለዩ እንዲያውቁና እንዲንከባከቡ እንዲሁም ውበቱን ፣ በንድፍና ቀለም ቅብ በቅርጻቅርፅ አማካኝነት እንዲገልፁ በማድረግ ላይ ያተኮረ ይሆናል፡፡

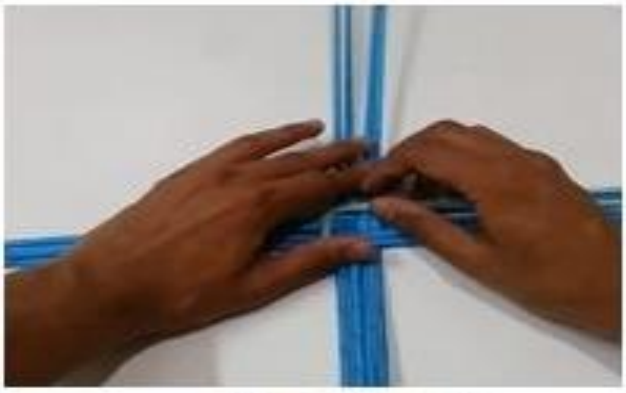

ምስል 49 የቅርጫት ስራ አጀማመር

<u>**ሸክላ፡-**</u>የአፈር ውጤት ነው፡፡ የሸክላ ውጤቶች ፥ የቤት ቁሳቁሶችን እንደ ድስት ፣ ገንቦ ፣ ማሰሮ ፣ሰሀን ፣ኩባያ ወዘተ እንዲሁም ለግንባታ፥ ቤት ፣ግቢ አጥር የመሬት ምንጣፍ ወለሎችን ወዘተ ፤ የተለያዩ ጌጣጌጦችን ቅርፃቅርፆችን ወዘተ የሚሰራበትና የሰዉ ልጅ ሥልጣኔ ከጀመረበት ጊዜ ጀምሮ እስከአሁን ያልተለየው የዕደ ጥበብ መሠረት ነው፡፡ ዋና ዋና የሸክላ ዕቃዎችን ዓይነቶች ፣ የድንጋይ ንጣፎችን እና ገንቦን ያካትታሉ፡፡ … የሸክላ አካል ከመቃጠሉ በፊት ወይም በኋላ ማስጌጥ ይችላል፡፡

<u>**ጀበና፡-**</u> ኢትዮጵያ ውስጥ ለቡና ማፍያ የሚያገለግል ከሸክላ የሚሰራ አንገት ያለው ከስሩ ክብ የሆነ፣ ከጎኑ ደግሞ ሹል የሆን ማንቆርቆሪያ አፍ ያለው፣ በአብዛኛው ጠቆር ያለ መልክ ያለው እቃ ነው፡፡

ይህ የሚሰራውም በሸክላ ሰሪዎች ነው ፤ በመጀመሪያ በጭቃ ተሰርቶ ይደርቃል፤ ከዚያ ይወለወላል፤ ከዚያ ይተኮሳል ፤ ተተኩሶ ወይም በዕሳት ነዶ አፈር ይመስላል፡፡ በሸክላ ሰሪዎች ለገበያ ይቀርባል፡፡ከዚያ ተጠቃሚዎች በእሳት ለብልበው ጥቁር ቀለም ይይዛል፡፡ በመጨረሻ በስራ ላይ ይውላል፡፡ለምሳሌ በተማሪ መጽሐፍ ምስል አይተው አሰራሩን ያስረዱ፡፡

ባህላዊ የልጆች ጨዋታ

በሀገራችን የተለያዩ ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያ አይነቶች እንዳሉ ባለፈው ምዕራፍ እንደተማሩ ይታወቃል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ትምህርት ላይ ባህላዊ

የሙዚቃ መሳሪያዎችን በመጫወት እና አከባቢያዊ ውዝዋዜዎች በመወዛወዝ ባህላችን ለሌሎች እንዲታወቅና እንድያድግ በመጫዎት እንገልጻለን፡፡ የጋሞ ባህላዊ የልጆች ጨዋታ በተለያዩ ማህበረሰብ ውስጥ እንደ አከባቢያቸውና የተለያዩ የልጆች ባህላዊ ጨዋታ ሲኖር በቴፕ ፣ በፊልም ፣ በቴሌቭዥንና በሚድያዎች እንደምትመለከቱት የልጆች ጨዋታ እንደየአከባቢው የተለያዩ በመሆኑ በባዓላት ሆነ በማነኛው ጊዜ ስሜታቸውን ለመግለጽ እና ለመዝናናት የባህላቸው ጨዋታ ከውዝዋዜ ጋር በማቀናጀት ያሳያሉ፡፡

ለምሳሌ፡-የመስቀል መቀበያ/ማስቃላ ጫቻ

❖ ለምሳሌ፡- **የጋሞ ባህል የመስቀል በዓል /ጋዜ ካሳ አዘማመር**

ጋዜ ካሳ/ጫቻ ፡-

አጨዋቹ የተቀባዮችን ስም እየጠራ መዝሙርን ያወጣል

አጫዋች **ተቃባዮች**

ሀ ማሳቃላ ሞኮስ---------------ሀ ማስቃላ ሞኮስ

አሳና ጎባ አባ---------------------ሀ ማስቃላ ሞኮስ

ገምበሮና ገታ አሻ--------------ሀ ማስቃላ ሞኮስ

ሳናና ገቦ አራ---------------------ሀ ማስቃላ ሞኮስ

አጨዋች **ተቃባዮች**

ሀ ማሳቃላ ሞኮስ--------------ሀ ማስቃላ ሞይዞስ

አሳና ጎባ አባ--------------------ሀ ማስቃላ ሞይዞስ

አሳና ጎባ አባ--------------------ሀ ማስቃላ ሞይዞስ

ገምበሮና ገታ አሻ--------------ሀ ማስቃላ ሞይዞስ

ባህላዊ የሕዝብ መሰብሰቢያ ቦታ

ባህላዊ አደባባይ ለአብዛኛው የደቡብ ህዝቦች የተለያዩ ማኅበራዊ እና ባህላዊ ገጽታዎቻቸውን ለመሰብሰብ እና ለማካፈል የሚገለገሉባቸው ትልቅ ቦታዎች ናቸው። ባህላዊ አደባባዮች የመንደሩ ልዩ የባህል እና አገር በቀል እውቀት አቅም አንዱ ነው።

ምስል 50 ዱቡሻ

በዋናነት የአንድ መንደር ነዋሪዎች ግጭቶችን በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት የሀገር ሽማግሌዎች የሕዝብ መሰብሰቢያ ቦታ ሆኖ ያገለግላል። እንዲሁም ለማህበራዊ ፣ ባህላዊ ክብረ በዓላት ፣ ለቅሶ ልምዶች እና ሃይማኖታዊ በዓላት ለማክበር የሚውል ቦታዎች ናቸው።

ከዚህ አንፃር በማህበረሰቦች መካከል ግጭቶች ከተነሱ ባህላዊ የግጭት አፈታት ወይም ድርድር የሚከናወነው በዚህ ቦታ በመንደሩ ሽማግሌዎች ነው። እነዚህ ቦታ ለመንደሩ ነዋሪዎች አንድነትን ፣ ደስታን ፣ ሰላምን እና ደህንነትን ለረዥም ጊዜ እንዲጠብቁ ትልቅ ትርጉም አለው። በተጨማሪም በዚያ ቦታ የተከናወነው ባህላዊ እንቅስቃሴ የመንደሩን ነዋሪዎች የቆዩ ባህሎችን ፣ ደንቦችን እና ወጎችን ለቀጣይ ትውልድ በዘላቂነት ለመጠበቅ እና ለማስተላለፍ የበኩላቸውን ሚና ይጫወታሉ።

ለምሳሌ፤- በጋሞ አካባቢ ዱቡሻ ይባላል፤ ጉራጌ አካባቢ ጆፎር ፤ በሀድያ ሀፋ አካባቢ ፤ ከንባታ ጠንባሮ አካባቢ ሀሌቾ ይባላል በየአካባቢያችሁ የተለያየ ስያሜ ሊኖረው ይችላል።

ለምሳሌ፡- የግጭት አፈታት ስነ-ዘዴ

ጋላታ እና ቤተቤሰቦቹ በእርሻ ስራ የሚተዳደሩ ናቸው። በአንድ ወቅት አሻና ታላቅ ልጁ ዳራ ድንበራቸው ወደ ጋላታ እርሻ ቢያልፉ የጋላታ ልጅ የሆነው ዶሳ ይመለክትና ለቤተሰባቹ ይናገራል።

ጋላታና የጋላታ ቤተሰቦች በጋራ በመሆን የተለያየ ቁሳቁሶችን በመያዝ ለጸብ ሲሄዱ ሽማግሎዎች ከዱቡሻ ሲመለሱ አይተው ለግጭት እንደምሄዱ አውቀው እርጥብ ሳር በመያዝ ከፊታቸው ይንበረከካሉ። በባህላቸው ታንፀው ያደጉ ስለሆኑ የያዙትን የጦር መሳሪያዎች በመጣል በሽማግሌ እንዲ ጠየቁ ያደርጋሉ። ወደ ጉታ በመሄድ ጉዳዩም በሽማግሎች ያመላልሳሉ ያጠያይቃሉ ከዛም ያሳምናሉ። አሻና ቤተሰቦቹ እንዳጠፉ ይደረሳል ጥፋተኛ እንደሆኑ ተናግረው በማመን ይቅርታ ተጠያይቀው ተቃቅፈው ይታረቃሉ።

<u>የተግባር ሥራ -2</u>

1.ተማሪዎች ከላይ የተመለከቱትን ባህላዊ ሕዝብ መሰብሰቢያ ቦታን ሥነ-ውበታዊ ዕሴቱን እና ለማህበረሰቡ የሚሰጠውን ፋይዳ እንዲወያዩ ማድረግ።

2. ኪነንድፍ እና የወረቀት ኮላጅን በመጠቀም ባህላዊ ሕዝብ መሰብሰቢያ ቦታን በጥሩ መልኩ እንዲሰሩ መከታተል፡፡

3. ከላይ የተመለከታችሁት ባህላዊ ሕዝብ መሰብሰቢያ ቦታን የሚመስል ቦታን በትምህርት ቤታችሁ ቅጥር ጊቢ ውስጥ በመምረጥ የግጫት አፈታት ወይም የእርቅ ስርዓት በትወና ጥበብ እንዲሰሩ የሚያስፈልጉ ነገሮችን ማመቻቸት፡፡

4.2. የእይታ ጥበባትን በመጠቀም አገር በቀል እውቀቶችን ማድነቅ እና መግለጽ

የክፍለ ግዜ ብዛት (9)

መግቢያ

ተማሪዎች በዚህ ክፍለ ትምህርት ውስጥ የእይታ ጥበባትን በመጠቀም አገር በቀል እውቀቶችን ሥነ-ውበታዊ ዕሴት ማድነቅ እና መግለጽ እንዲችሉ ይማራሉ፡፡ በዚህ ዙሪያ የጥበባት ሚና ላቅ ያለ በመሆኑ ተማሪዎች በሚሰሯቸው ስራዎች የራሳቸውን ግንዛቤ ከማሳደግ አልፈው ለሌላው የህብረተሰብ ክፍል ማሳየት እና እውቅና መስጠት ይችሉበታል፡፡ ኪነ-ንድፍ እና ባለቀለም የወረቀት ሞዛይክ በመጠቀም ባህላዊ እና ታሪካዊ ምስሎችን ሰርተው ያሳያሉ፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- አካባቢያዊ የእይታ ጥበባትን እና በፎቶ አማካኝነት ሰርተው ያቀርባሉ፡፡
- ኪነ-ንድፍ እና ባለቀለም የወረቀት ሞዛይክ በመጠቀም ባህላዊ እና ታሪካዊ ምስሎችን ሰርተው ያሳያሉ፡፡

- በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉ ምሳሌዎችን እና ምልክቶችን ሰርተው ያሳያሉ፡፡
- አካባቢያዊ የትወና እና የእይታ ጥበባትን በመዝሙር በትያትር ጥበባት፣ በተንቀሳቃሽ ምስል እና በፎቶ አማካኝነት ሰርተው ያቀርባሉ፡፡

የመማር ማስተማር ስነ ዘዴዎች

- አካባቢያዊ የእይታ ጥበባትን እና በፎቶ አማካኝነት እንዲሰሩ ማድረግ፡፡
- ኪነንድፍ እና ባለቀለም የወረቀት ሞዛይክ በመጠቀም ባህላዊ እና ታሪካዊ ምስሎችን እንዲሰሩ መንገድ ማሳየት፡፡
- በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉ ምሰላዎችን እና ምልክቶችን እንዲሰሩ ማበረታታት፡፡

የትምህርት መርጃመ ሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች እና ተንቀሳቃሽ ምስል ማጫወቻ
- እርሳስ ፣ከሰል፣ ከረዮን እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር ኣያያዝ
- የቃል ጥያቄ
- የጽሑፍ ጥያቄ

<u>የማነቃቂያ ጥያቄ -3</u>

1. በአከባቢያችው የሚገኝ የቤት አሰራር ሁኔታ እንዲያብራሩ ያመቻቹ፡፡

የዝሆን ቅርፅ ያለው የቀርከሀ ቤት ግንባታ በዶርዜ

ልክ እንደ ሽመናው ሁሉ ፣ የዶርዜ ሰዎች የዝሆን ቅርፅ ያላቸው ቤቶች ለመገንባታ የቀርከሃውን ዛፍ አንድ ላይ ይሽምናሉ፣ ያጣምራሉ፡፡

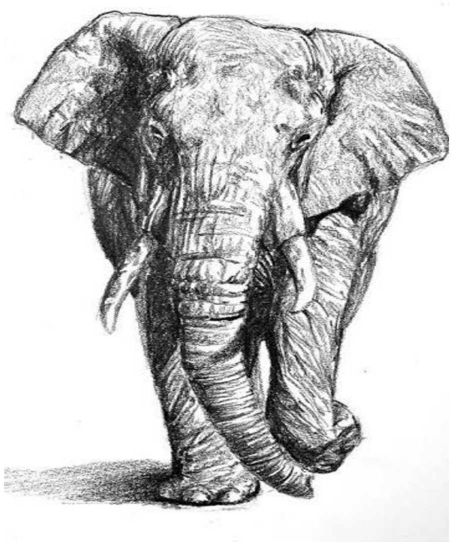

ምስል 76 የዝሆን ቅርፅ ያለው የቀርከሀ ቤት ግንባታ አሰራር

በዚህ ደረጃ ፣ ቤቱ ከላይ ወደታች የተቀመጠ ቅርጫት ይመስላል፡፡ ከዚያ ፣ በቤቱ ፊት ለፊት በኩል ዞኖ (zono) ተብሎ የሚጠራው የአፍንጫ ቅርጽ ያለው ክፍል ያደርጉ እና ፣ በግራና በቀኝ በኩል ለጭስ ማውጫ የሚያገለግሉ ሁለት ዓይኖችን ያደርጋሉ፡፡ በመጨረሻ ፣ የጣሪያውን ክዳን በቀርከሃ ግንዶች ቅርፊት (ቃዳ) ያስጌጡታል፡፡ በዚህ መንገድ መጨረሻ ላይ የዝሆን ቅርፅ ያለው ቤት ይገነባሉ፡፡የአፍንጫ ቅርፅ ያለው ክፍል እንግዶች መቀበያ ክፍል እንደ ሆኖ ያገለግላል፡፡ በቤቱ መሃል ላይ ምግብ ለማብሰል ክፍት አለ፡፡ በተጨማሪም በዚህ ዋና ቤት ውስጥ የከብት ማቆያ ፣ የመኝታ ቦታ እና የእህል ማከማቻ ክፍሎች ለብቻቸው ይገኛሉ፡፡

ከአፈር የተሠሩ ተፈጥሯዊ ሕንፃዎች።

ተማሪዎች ከአሸዋማ አፈር ተጠቅጥቀው የተሠሩ ተፈጥሯዊ ሕንፃዎች ተመልክታችሁ ታውቃላችሁ። ጨሃጣ ወይም ኒው ዮርክ ይህ ተፈጥሯዊ መልክዓ ምድር የሚገኝበት ሥፍራ ኮንሶ ይባላል። ቢነኳቸው ፍርክስክስ የሚሉ የሚመስሉ ነገር ግን ዘመናትን የተሻገሩ መልክዓ-ምድራዊ ስጦታዎች። ኒው ዮርክ የሚለውን ስያሜ የሰጡት ጎብኚዎች ናቸው። ልክ እንደ ቤት መስኮት እና በር ያላቸው ዋሻዎች አሉት። ይህንን ያዩ ጎብኚዎች እኛ ሃገር ያለውን ኒው ዮርክ ይመስላል ብለው በዚያ ሰየሙት።» ጎብኚዎች የሕንፃ ቅርፅ ያላቸው እኒህን የአሸዋ ክምሮችን ሲያዩ 'ይህማ ላሊባላን ይመስላል'፤ ይህኛው ደግሞ ፔንታጎንን በማለት ስያሜ ይሰጧቸዋል።

ምስል 77 ጨሃጣ እና ኒው ዮርክ

777 የደረጃ መንገድ በተራራ ላይ

ተማሪዎች የደረጃ መንገድ በተራራ ላይ ተመልክታችሁ ታውቃላችሁ፡፡ ሀምባሪቾ 777 የደረጃ መንገድ በተራራ ላይ የታነፀ የእኛ ዘመን ትውልዶች የፈጠራ ውጤት ነው፡፡ ይህ ስፍራ ከባህር ወለል በላይ 3 ሺህ 58 ሜትር ከፍታ ላይ የታነፀ ነው፡፡ እነዚህ ደረጃዎች ወደ ተራራው ጫፍ የሚያደርሱ መንገድ ናቸው፡፡ ይህ መልክዓ ምድር የሚገኝበት ሥፍራ ከምባታ ጠንባሮ ይባላል፡፡

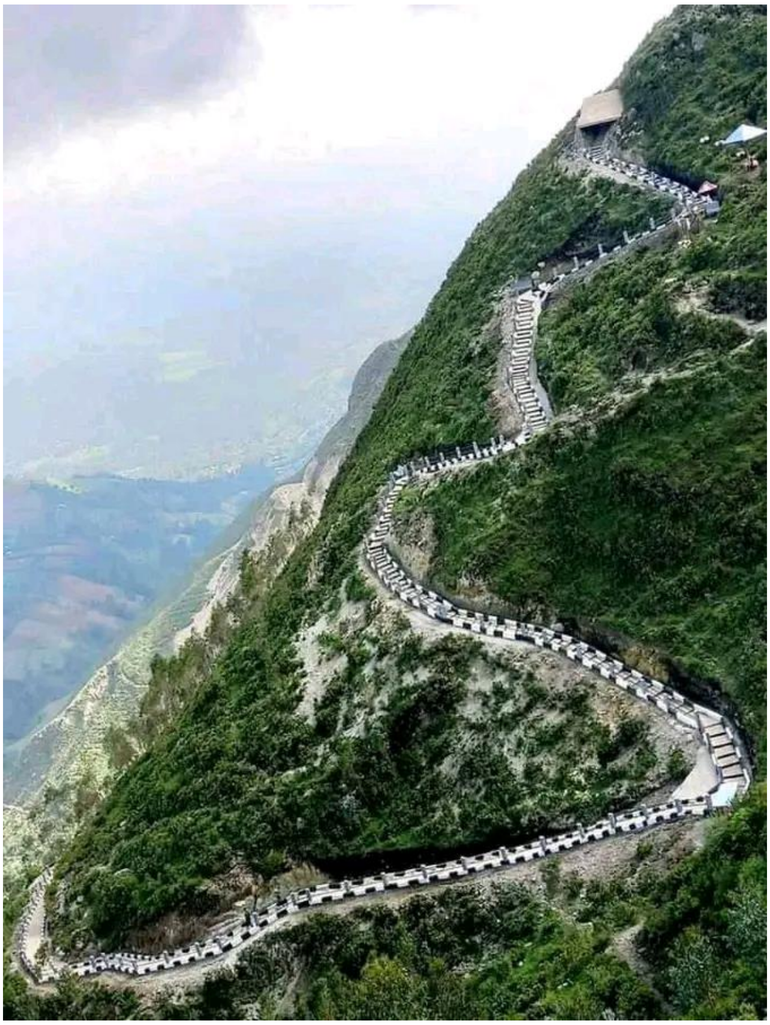

ምስል 78 ሀምባሪቾ

የተግባር ሥራ -4

1. ይህ ከአሸዋማ አፈር የተሠሩ ተፈጥሯዊ መልክዓ ምድር ሕንፃዎች ያስገርማሉ አይደል፡፡ ተማሪዎች አከባቢያችሁን በትኩረት በመመልከት አካባቢየችሁ ያሉ ተፈጥሯዊ ቦታዎችን ከሌላ ነገርጋ ለማመሳሰል እድል ስጧቸው፡፡

2. የዝሆን ቅርፅ ያለው የቀርከሀ ቤት ሥነ-ውበታዊ ዕሴት በጠበቀ መልኩ አከባቢያችሁ በሚገኙ ቁሳቁሶችን በመጠቀም ሲሰሩ ይከታተሉ?

ከእንሰት ምግብን የማዘጋጀት ሂደት

ኢትዮጵያ ለተለያዩ ሰብሎች መነሻ ከሆኑ አገራት ማዕከላት አንዷ ናት።

ዕንሰት በደቡብ እና በደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ ደጋማ አካባቢዎች ከሚገኙት ሥር የሰደደ ወይም ተወላጅ የእፅዋት ዝርያዎች አንዱ ነው። ይህ እንጨት አልባ ተክል ከሙዝ ተክል ጋር ይመሳሰላል ፣ ግን ከሙዝ ዛፍ ይልቅ ረጅምና ወፍራም ነው። እንደ ሙዝ ፍሬዎችን የማይሰጥ ሥር ሰብል ነው ፣ በዚህም ምክንያት "ሐሰተኛ ሙዝ" ይባላል።

የዚህ ተክል ምርቶች በተለያዩ የአገሪቱ ክፍሎች ከፍተኛ የአመጋገብ ጠቀሜታ እና እንደ ጣፋጭ ምግብ ይቆጠራል። በዚህም በደቡብ እና በደቡብ ምዕራብ ኢትዮጵያ ሰዎች በትልልቅ የእርሻ መሬት ወይም በአነስተኛ ጓሮ ቦታቸው ላይ ይተክሉታል።

<u>የተግባር ሥራ -5</u>

1. ከላይ በተመለከታችሁት መሰረት በአከባቢያችሁ ያሉትን ሀገር በቀል ምግብን የማዘጋጀት ሂደት ሥነ-ውበታዊ ዕሴቱን እንዲያደንቁ ማበረታታ?

2. በአከባቢያችሁ ያሉትን ሀገር በቀል ምግብን የማዘጋጀት ሂደት በኪነንድፍ እና በወረቀት ኮላጅን በመጠቀም በጥሩ ሁኔታ ሲሰሩ ይከታተሉ?

የምዕራፉ ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ተማሪዎች የትውን እና የዕይታ ጥበብትን በመጠቀም በአከባቢቸው የሚገኙ አገር በቀል እወቀቶችን በመዝሙር ፣ በውዝዋዜ ፣ በትወና እና በእይታ ጥበባት ቀለምን ፣ እርሳስን ፣ ከሰልንና የመሳሰሉትን በመጠቀም ለዕይታ ማስቻል ሲሆን በአከባቢያችን የሚገኙ ቅርሶች መንከባከብ ይጠበቅባቸዋል፡፡ ተማሪዎች ስለ ባህልና ቅርስ የተለያዩ ቁሳቁስ ፣ የልጆች ጨዋታዎች   ፣ ባህላዊ አልባሳት እንዲሁም የመዝሙሮችንና የውዝዋዜዎች ግንዛቤ ተሰቷል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ዉስጥ ተማሪዎች ለዕይታ ጥበብ የሚጠቀሙበት ፎቶግራፍ ፣ ቅርፃቅርፅ እና የተለያዩ ሙያ በመጠቀም በአከባቢያችን የሚገኙ ባህልንና ቅርስን በስዕል መልክ ቀለምን ፣ እርሳስን፣ ከሰልንና የመሳሰሉትን በመጠቀም ለዕይታ ማስቻል ሲሆን በአከባቢያችን የሚገኙ ቅርሶች ግንዛቤ እንድኖር ተደርጓል፡፡ አገር በቀል የባህለዊ ክብረ ባለት ፣ የእርቅ ስርዓትን ፣ የቤት አሰራርን እና በህለዊ መዝሙሮችን ፣ ውዝዋዜዎችን አይነታቸውና አገልግሎታቸው በሰፍው ማስገንዘብ ተችሏል፡፡

የክለሳ ጥያቄዎች መልስ

ሀ. እውነት ወይም ሀሰት መልስ

1. ሀሰት
2. እውነት
3. ሀሰት
4. ሀሰት
5. እውነት

ለ. ምርጫ ጥያቄ መልስ

1. መ
2. መ
3. ሐ

ሐ. የፅሁፍ ጥያቄ መልስ

1. የቤት አሰራር፣ የእርቅ ስርአት፣ የእጅ ስራውጤት፣ የምግብ አዘገጃጀት እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡
2. እንደየ አከባቢያቸው ይገለፁት፡፡
3. ቆጮ ፣ ገንፎ ፣ ቡላ ፣ እና ሌሎችም፡፡
4. ሸማ ስራ ፣የቀርካሃ ስራ ፣የሸክላ ስራ እና ወዘተ

ምዕራፍ አምስት

4. የትውን እና የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለው መስተጋብር

የክፍለ ግዜ ብዛት (20)

መግቢያ

በዚህ በመጨረሻው ክፍል ምዕራፍ አምስት የስነጥበባት መስተጋብር ዝምድና እና ትግበራ ላይ የሚያተኩር ነው፡፡ በዚህ ክፍል የእይታ እና የትወና ጥበባት እርስ በእርስ እና ከሌሎች ሙያዎች ጋር ያላቸውን መስተጋብር ዝምድና እና ጠቀሜታ የሚታይበት ነው፡፡

በዚህ ምዕራፍ የትውን እና የእይታ ጥበባትን በመጠቀም ጠቃሚ እና ውድ ሀብቶቻችን ከመጠበቅ እና ከመንከባከብ ጋር ያለው መስተጋብር ፣ ዝምድና እና ጠቀሜታ የሚታይበት ነው፡፡ በዚህም ክፍል የጥበባት ሚና በሁሉም ዘርፍ ጠቃሚ መሆኑ የሚፈተሸበት ነው፡፡

ተማሪዎች በለፈው ከአንደኛ እስከ አምስተኛ ክፍል ድረስ የትወና እና የእይታ ጥበባትን በተለያዩ ምዕራፍ እየተከፋፈለ በተግባር ተምራችሁዋል፡፡ በዚህ ክፍል ትምህርት ምዕራፍ ላይ የትወናና የእይታ ጥበብን ከሌሎች ትምህርት አይነቶች ጋር ያለው መስተጋብራዊ፣ ዝምድናና ትግበራ ተምረዉ በማወቅ መሠረታዊ ክሎታቸውን ፣ እውቀታቸውንና ግንዛቤን ያዳብራሉ፡፡ በዚህ ምዕራፍ የሚያተኩረው ስለ ጥንቃቄ፣ ደንነት ፣ አየር ንብረት እና ስርዓተ ፆታ ሲሆን ተማሪዎች የሚኖሩበትን ማህበረሰብ እና አከባቢያቸውን በመገነዘብ ራሱን ሆነ ሌላውን ማህበረሰብ ከተለያዩ በሽታዎች እና ከአደጋ ለመጠበቅ ነው፡፡

ተማሪዎች ቤታቸውንና የትምህርት እና የአከባቢያቸውን ፅዳትና ዉበትን በመጠበቅ ማህበረሰቡን ማገልገል ይችላሉ፡፡

የትራፊክ ምልክቶችን ጠቀሜታን በመገንዘብ የትራፊክ አደጋ መንሴኤዎችንና መከላከያ ዘዴዎችን መተግበር ተገቢ ነው፡፡ የአየር ንብረት በአለማችን በከፍተኛ ሁኔታ ሙቀት እንድጨምር እያደረገ በመሆኑ በዚህ ምክንያት የሚከሰቱ ድርቅና ርሃብ ስለሚከሰት ይህን ችግር ለመቀነስ እያንዳዱ ማህበረሰብ አረንጓደ ልማትን በማሳደር በመንከባከብ አስፈላጊ ነው፡፡ በተጨማሪ ከኮሮና ቫይረስ ራሱንና ማህበረሰቡን መጠበቅና መከላከያ ዘዴዎችን በአግባቡ በመጠቀም ራሳቸውን እንድከላከሉ ያስፈልጋል፡፡ የኮሮና ህሙማንና እንክብካቤ ማድረግ እንዳለባቸው በመገንዘብ ስለ ኮሮና ገላጭ የሆኑ መዝሙሮችን በመዘመር ለማህበረሰሰቡ ግንዛቤ ትምህርት እንድሰጡ የሚያስችል እውቀት እንድኖራቸው ያደርጋል፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የትወን እና የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለውን እንዲሁም ከወቅቱ አንገብጋቢ ጉዳዮች ጋር መስተጋብራዊ ስራዎችን ሰርቶ ማሳየት፡፡
- ሰርቶ ማሳየት እና ጉብኝት ማከናወን፡፡

የመማር ማስተማር ስነ ዘዴዎች

- የትወን እና የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለውን እንዲሁም ከወቅቱ አንገብጋቢ ጉዳዮች ጋር መስተጋብራዊ ስራዎችን እንዲ
- ሰርቶ ማሳየት እና ጉብኝት

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና ተንቀሳቃሽ ምሽል ማጫወቻ

- እርሳስ ፣ከሰል፣ ከረዮን
- የተቀረጹ ድምፅ እና ምሽሎች
- አርማ፣ የማስታወቂያ ምስሎች እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር ኣያያዝ
- የቃል ጥያቄ

<u>የማነቃቂያ ጥያቄ -1</u>

1. የትውን እና የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለው መስተጋብር እንዲያብራሩ ማድረግ?

2. ጥንድ ጥንድ በመሆን «የአየር ንብረት ለውጥ» ሀሳብ ላይ እየተነጋገራችሁ ዘርዝረው እንድያብራሩ ማድረግ?

መልስ

1. ተማሪዎች ተራ በተራ እየጠየቁ ትክክለኛ መልስ የመለሰውን መደገፍ
2. ተማሪዎች ጥንድ ጥንድ እንድወያዩ ማመቻቸት

4.1. የትውን እና የእይታ ጥበባትን በመጠቀም ጠቃሚ ሀብቶችን ከመጠበቅ እና ከመንከባከብ ጋር ያለው መስተጋብር

የክፍለ ግዜ ብዛት (10)

መግቢያ

በዚህ ክፍለ ትምህርት ውስጥ የተውንና የእይታ ጥበብን በመጠቀም በአከባቢያቸው ያለው ጠቃሚ ሀብቶችን በአገባቡ እንደት መጠበቅና መንከባከብ እንዳለብን ያስረዳል። በመሆኑ ማህበረሰቡ ሀብቶቻቸውን እንክብካቤና ጥበቃ

በማድረግ ከትውልድ ወደ ትዉልድ እንዲተላለፍ ማድረግ ያስፈልጋል፡፡ ተማሪዎች በአከባቢያቸው የሚገኙ የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ሀብቶቻቸውን በአግባቡ በመጠበቅና በመንከባከብ ለማህበረሰቡ ግንዛቤ እንዲኖራቸው በማድረግ በመዝሙር እና በውዝዋዜ በመጠቀም ጠቃሚ ሀብቶችን ማህበረሰቡ እንዲጠብቅ ማስተላለፍ እንዳለባቸው ይታመናል፡፡ ስለሆነም በአከባቢያቸው የሚገኙ ማናቸውም ጠቃሚ ሀብቶችን በአግባቡ መጠበቅና መከባከብ አስፈላጊ ስለሆነ ለሀብቶች ልዩ ጥበቃ ማድረግ ትልቅ ሀላፍነት በመሆኑ ሁላችንም ጠቃሚ ሀብቶችን መጠበቅ ይኖርበታል፡፡ በዚህ መሠረት ተማሪዎች ከላይ የተዘረዘሩትን ጠቃሚ ሀብቶችን ለመጠበቅ ለመንከባከብ በመዝሙር ፣ በስዕል በተንቀሳቃሽ ምስሎች አማካይነት የራሳቸውን ተሳትፎ በማድረግ ሌሎችንም ማስተማር ይጠበቅባቸዋል፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የትውን እና የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለውን እንዲሁም ከወቅቱ አንገብጋቢ ጉዳዮች ጋር መስተጋብራዊ ስራዎችን መስራት ይችላሉ፡፡
- ሰርቶ ማሳየት እና ጉብኝት ያከናውናሉ፡፡

የመማር ማስተማር ስነ ዘዴዎች

- የትውን እና የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለውን እንዲሁም ከወቅቱ አንገብጋቢ ጉዳዮች ጋር መስተጋብራዊ ስራዎችን መስራት
- ሰርቶ ማሳየት እና ጉብኝት

የትምህርት መርጃ መሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና ተንቀሳቃሽ ምስል ማጫወቻ

- የተቀረጹ ድምፅ እና ምስሎች
- አርማ ፣ የማስታወቂያ ምስሎች እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር ኣያያዝ
- የቃል ጥያቄ

ጠቃሚ መረጃ

ጠቃሚና ውድ ሀብቶች የሚንላቸው የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ልሆኑ ይችላሉ፡፡ የተፈጥሮ ሀብቶች የምንላቸው ውሃ ፣ አየር፣ እጥዋት ፣ ማዕድናትና ሌሎች ሲሆኑ ሰው ሰራሽ ሀብቶች የሚንላቸው መሰረተ ልማቶች ፣ ኤሌትሪክ ፣ የመንገድ ልማት ፣ ትምህርት ቤቶች ፣ ጤና ተቋማት እና ሌሎች ህዝብ የሚገለግሉባቸው ናቸው፡፡ እነዚህ ጠቃሚ ሀብቶች እርስ በእርስ የተጣመሩና የተያያዙ ናቸው፡፡ አንዱን ስንከባከብ እና ስንጠብቅ ሌላውን ከመጥፋት እንጠብቃለን፡፡ እንዲሁም አንዱን መጠበቅና መንከባከብ ካልቻልን በተዘዋዋሪ ሌሎችን እንጎዳለን፡፡

በትውን እና እይታ ጥበባት ከሳይንስ ትምህርት ጋር ዝምድና

የትውን እና እይታ ጥበባት ከምናስበው በላይ በትክክለኛው መንገድ ጥቅም ላይ ሲውል, አንዳንድ ከባድ እና ጠቃሚ የሳይንስ ሀሳቦችን በደንብ ያስተላልፋል፡፡ በመደበኛነት ሊታዩ የማይችሉ ረቂቅ ሀሳቦችን ለመቅረጽ እና ተማሪዎች ትርጉም እንዲፈጥሩ ያግዛሉ፡፡ ተማሪዎች በሳይንሳዊ ሀሳቦች እንዲወያዩ እና እንዲያመዛዝኑ እድል ይስጡ፡፡

መምህራንን ተማሪዎችን ያሳትፉ እና ያበረታቱ በማስተማር ውስጥ ፈጠራ!

መምህራን ተማሪዎች ምን እንደሚያስቡ እንዲያዩ መርዳት

በሳይንስ ክፍሎች ውስጥ በትክክል ሊሰሩ የሚችሉ አንዳንድ ምሳሌዎችን ከዚህ በታች እንመልከት፡፡

የተግባር ሥራ -1

1) **ካርድ ላይ ያለሁት ገጸባህሪ - እኔ ማን ነኝ?**

ተማሪዎች ካርድ ላይ ገጸባህሪ ተሰጥቷቸዋል እና ከክፍል ፊት ለፊት እንደ ገጸባሪውን ተገባራቶች ተላብሰው የገጸባህሪውን ስም ሳይገልጹ ይተውናሉ፡፡

የክፍል ጓደኞች የገጸባህሪውን ስም ምን እንደሆነ ይገምታሉ፡፡

ምሳሌ፡- ገጸባህሪ - ኮንፒውተር

መረጃ አስቀምጣለሁ ፣ ያስቀመጣችሁትን መረጃ ማየት ስትፈልጉ አሳያለሁ ፣ በበይነህ መበረብ ዓለምን ከዓለም አገናኛለሁ፡፡

የገጸባህሪ ጥራትን ለማሻሻል ለተማሪዎች የዝግጅት ጊዜዎችን አስቀድመው መስጠት የተሻለ ነው፡፡

2) **ታሪካዊ ተውኔቶች**

ተማሪዎች በአንድ የሳይንስ ሊቃውንት ፣ ትሌቶች ፣ የጥበብ ባለ ሙያዎች ፣ ተጽእኖ ፈጣሪ ግለሰቦች ህይወት ገጽታ ዙሪያ የተመሰረተ አጭር ተውኔት ይፈጥራሉ ይህም ለክፍሉ አቅርቡ፡፡

ምሳሌ፡ ተማሪዎች ስለ ዶክተር አክሊሉ ለማ ፣ አበበ ቢቂላ ፣ አይሌ ገብረ ሥላሴ ፣ አፈወርቅ ተክሌ ፣ ጥላሁን ገሰሰ ፣ ፕሬዝዳንት ሳህለወርቅ ዘውዴ ሌሎችንም ግለሰባች ታሪክ ያቅርቡ፡፡

የአየር ንብረት

የአየር ንብረት ለውጥ ሙሉ በሙሉ ሰው ሠራሽ ነው ባይባልም ለለውጡ የሰዎች ተግባራዊ እንቅስቃሴዎች ከፍተኛ አስተዋጽኦ አላቸው፡፡ የሕዝብ ቁጥር ሲጨምርና ኢንዲስትሪዎች ሲስፋፉ የኃይል ምንጭ አጠቃቀምና የጥሬ እቃዎች ፍጆታ ይጨምራል፡፡ ይህም በበኩሉ ጎጂ ኬሚካላዊ ነገሮች እንዲመረቱና በአካባቢ አየር ውስጥ እንዲገቡ ምክንያት ይሆናል፡፡ የአየር

ንብረት ለውጥን መቀነስ የአየር ንብረት ለውጥ፣ ባልተለመደ መልኩ ምድራችንን እየተፈታተናት የመጣ የዘመናችን የተፈጥሮ አደጋ ነው። ለውጡ የተፈጥሮ ሚዛንን በማዛባት ፣ የምድራችንን የውኃ ትነት መጠን በከፍተኛ ደረጃ እንዲባባስ አድርጓል።

ተማሪዎች እነዚህ መነሻ ሀሳቦችን በመንተራስ እና በሌሎች ትምህርት አይነቶች ላይ የተማራችሁትን ሀሳቦች በመከለስ በትወና እና በእይታ ጥበባት ለመገለፅ መስራት ትማራላችሁ።

ምስል 70 አየር ንብረቱ የተጎዳ ቦታ የተጠበቀ ቦታ የሚያሳይ

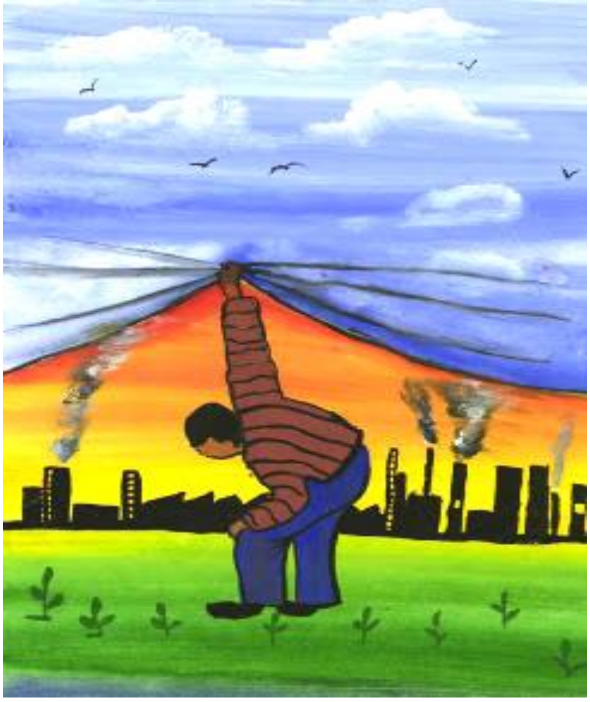

ምስል 72 የአየር ብክለት ስዕል

<u>የተግባር ሥራ -1</u>

የተውኔት ድርሰት አላባውያንን ያሟላ ድርሰት መጻፍ

በምክንያትና ውጤት ስልት ድርሰት መጻፍ

ሀ. የሚከተለውን ሠንጠረዥ መሠረት በማድረግ «ሰው ሠራሽ የአየር ንብረት ለውጥ ምክንያቶችና ውጤቶች» በሚል ርዕስ የተውኔት ድርሰት አላባውያንን ያሟላ ድርሰት ጻፉ ይከታተሏቸው?

• የደኖች መጨፍጨፍ • የኢንድስትሪዎችና የተሽከርካሪዎች ልቀት…	• በከባቢ አየር የካርቦንዳይኦክሳይድ መጠን መጨመር • የጋዞች ይዘት ምጥጥን መዛባት	• ሙቀት መጨመር	•የበረዶ መቅለጥ •የውቅያ ሶች ከፍታ መጨመር •የውኃ ትነት መጠን መጨመር	•የአየር ንብረት ለውጥ •ያልተጠበቀ ዝናብና ጎርፍ •የመሬት መጥለቅለቅ

<u>የተግባር ሥራ -2</u>

ለ. «ሰው ሠራሽ የአየር ንብረት ለውጥ ምክንያቶችና ውጤቶች» የጻፋችሁት የተውኔት ድርሰት አዘጋጅታችሁ በቡድን በመሆን በትውና እንዲያቀርቡ ይደግፉ፡፡

ምስል 73

ጠቃሚ መረጃ

ተማሪዎች ከላይ በምትመለከቱት የንድፍ ስራ ከኢንዱስቲሪ የሚወጡ ጭሳች እንዴት ምድራችንን እንደ ሚበከለው እና የሙቀት መጠኗ እየጨመረ እንዳለ በፈጠራዊ በሆነ መልኩ በተለየ አገላለጽ ተስሏል፡፡

የተግባር ሥራ -3

1) *ያለምንም ማመንታት, መደጋገም ወይም ማፈንገጥ ንግግር ማቅረብ!*

አንድ ተማሪ ወደ ክፍሉ ፊት ለፊት መጥቶ ስለ አንድ ርዕስ ጉዳይ ያለምንም ማመንታት፣ መደጋገም እና ማፈንገጥ ይናገራል፡፡

ለምሳሌ. ስለ እይታ እና ትወና ጥበባት ፣ ስለ ፎቶሲንተሲስ ፣ ስለ ጤና ፣ ስለ መንገድ ደህንነት ፣ ስለ አካባቢ ጥበቃ በሚናገሩበት ጊዜ ትኩረት ይኑርዎት፡፡

የክፍል ጓደኞች ማመንታት፣ መደጋገም ወይም ልዩነት ካዩ እጃቸውን ወደ ላይ ማድረግ ይችላሉ፡፡

ይህ በትምህርቱ ወይም በርዕስ መጀመሪያ ላይ የቀደመ እውቀትን ለመገምገም ጥሩ መንገድ ነው፡፡

2) ሰው ሠራሽ የአየር ንብረት ለውጥ ጉዳትን እና ከአየር ብክለት ነፃ የሆነን ቦታ የሚያሳይ የራሳችሁን ሀሳብ እና ፈጠራ የሚያሳይ የንድፍ ስዕል እንዲሰሩ ያድርጉ?

ደን ማለት ሰው ሰራሽ ወይም በተፈጥሮ በእፅዋት የተሸፈነ ቦታ ነው፡፡ ደን ለሰው ልጆች ከፍተኛ ጠቀሜታ ያለው ሀብት በመሆኑ ሁሉም ሰው ደንን መጠበቅና መንከባከብ ይኖርበታል፡፡ ደን ከሌለ የተለያዩ ችግሮች ይከሰታል፡፡ ከነእዚህ መካከልም የአየር ንብረት መዛባት ፣ የመሬት መሸርሸር ፣ ዝናብና ውሃ ማጣት እና በአጠቃላይ ደንን በማጣት ምክንያት በአከባቢያችን ድርቅ ስለሚከሰት ለደን በቂ እንክብካቤ እና ጥበቃ መደረግ አለበት፡፡ ተማሪዎች ይህን በማወቅ የተማራችዉትን እውቀትና ግንዛቤን በመጠቀም ለማህበረሰቡ ለደን ያለዉ ጠቀሜታ መግለፅ እና እንክብካቤ እንዲያደርጉ በመዝሙር ፣ በውዝዋዜ ፣ በእይታ ጥበብ እና በተለያዩ መንገድ ደንን እንዲጠብቁ ግንዛቤ መስጠት ይጠበቅባቸዋል፡፡

ምስል 74 ደን

መዝሙር፡- ደኑ ለሕይወቴ

አለሁኝ እኔው ለኔ ደኑ ለሕይወቴ
ብሎም ለወገኔ ለረሃብ መድሐኒቴ
ለህንፃው ለጎጆው ዋልታና ማገሩ
ለእርሻ መሳርያችን ለሞፈር ቀንበሩ
ለሸማኔው እቃ ለቅሉ ለእንዝርቱ
ደንነው መሰረት ደንነው ሕይወቱ
አዝማች
ባህርዛፍ ቀረሮ ዝግባውና ጥዱ
ለአፈር ጥበቃ ይብዛ በመንገዱ
ይሁን ባሕላችን ችግኝን በማፍላት
አፈር መንከባከብ ውሃማ

የተግባር ሥራ -4

ተማሪዎች ከላይ ያለውን መዝሙር ተለማምደው በጋራ እንዲዘምሩ ያድርጉ፡፡

ጠቃሚ መረጃ

አባይ፡- የአገራችን ትልቁና ጠቃሚ ሀብት የሆነ ወንዝ ቢሆንም ብዙ አመት ያለ ጥቅም ወደ ሌላ አገር ሲፈስ የቆየ መሆኑን ታሪኮች ይገልፃሉ፡፡ አባይ አገራችን ብቻ ሳይሆን በአህጉራችን ከፍተኛ ዋጋ ያለው ወንዝ ሲሆን በአሁኑ ሰዓት ለአገራችን ጥቅም ላይ ለመዋል እየተገነባ አብዛኛው አልቆ በይገኛል፡፡ ግድቡ ሲጠናቀቅ ለብዙ ሰው የስራ እድል እንደሚፈጥር ፣ የኤሌክትሪክ ጥቅም ፣ ለመስኖ ፣ ለአሳ እርባታ እና ገቢ ማስገኛ እንደሚሆን ይታመናል፡፡

አባይ የሀገራችን ሀብት በመሆኑ ግድቡ ለወደፊት የሚሰጠውን ጥቅም በማመን ሁላችንም በመረዳት ማህበረሰቡም ተረድተው በአንድነት እንዲሰሩ እና ግንዛቤ እንዲኖራቸው በመዝሙርና በእይታ ጥበባት በመጠቀም ማስተማር ይገባናል፡፡

ምስል 75 ዓባይ

ምስል 76 የዓባይ ግድብ

ለሥርዓተ-ጾታና ትምህርት

የትውና እና የእይታ ጥበባት ማህበራዊ ጉዳዮቻችን ፣ በማህበረሰባችን ውስጥ ያሉትን መልካም ነገሮችን ለማስተላለፍ እና ለማሳየት እንጠቀምበታለን፡፡

ሁሉም ማህበረሰብ ውስጥ ያሉትን ጎጂ ባህሎች እና የተዛቡ አመለካከቶችን ለመተቸት እና በጥበብ መንገድ አዲስ አስተሳሰቦችን ማዳበር እንዲችል የማድረግ አቅም አለው፡፡ ተማሪዎች ስለ ሥርዓተ-ጾታና በሌላ ትምህርት ዓይነቶች ላይ እንደተማራችሁ እና ግንዛቤ እንዳላችሁ ይታመናል፡፡ በዚህ ክፍለ ጊዜ ስለ ሥርዓተ-ጾታ   በስዕል ፣ በትወና ትማማራለችሁ፡፡

ምስል 77 ወንድና እና ሴት ልጆች ለሁለት ዓለም ይዘው ያሳያል

ሥርዓተ-ጾታና ጾታ የተለያዩ እሳቤዎች ናቸው፡፡ ጾታ በወንድና በሴት መካከል ያለን የተፈጥሮ ልዩነት የሚያሳይ ነው፡፡ ሥርዓተ-ጾታ ደግሞ በሰዎች የመኖር ሂደት በማህበረሰቡ አማካይነት ተፈጥሮ ያደገ ብሎም የማኅበረሰቡ ምጣኔ ሀብታዊ ፣ ማኅበራዊና ፖለቲካዊ ለውጥ ሲኖር አብሮ ሊቀየር የሚችል አስተሳሰብ ነው፡፡ ስለሆነም የሥርዓተ-ጾታ ጽንሰ ሀሳብ በወንዶችና በሴቶች መካከል ያለውን ያልተመጣጠነ ተሳትፎና ተጠቃሚነት ለመግለጽ ያገለግላል፡፡

ምስል 78 ወንድና እና ሴት ልጆች ቤታቸውን ስራ ተከፋፍለው ሲያጸዱ ያሳያል

<u>የተግባር ሥራ -5</u>

1. «የሴቶች ቀን» በሚል ርዕስ የትወና ድርሰት ለመጻፍ የሚያስችሉ ሀሳቦችን በሚከተለው ሥዕል አደራጅተው እንዲጽፉ ያድርጉ፡፡
2. «የሴቶች ቀን» በሚል ርዕስ የትወና ድርሰት የፃፉትን ድርሰት ለትወና አዘጋጅተው ገጸባህርያትን ተከፋፍለው በትወና ሲያቀርቡ ይከታተሉ?

4.2. የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለው መስተጋብር

የክፍለ ግዜ ብዛት (10)

መግቢያ

በዚህ በመጨረሻው ክፍል ምዕራፍ አምስት የስነ-ጥበባት መስተጋብር ዝምድና እና ትግበራ ላይ የሚያተኩር ነው፡፡ በዚህ ክፍል የእይታ እና የትወና ጥበባት እርስ በእርስ እና ከሌሎች ሙያዎች ጋር ያላቸውን መስተጋብር ዝምድና እና ጠቀሜታ የሚታይበት ነው፡፡

በዚህም ክፍል የጥበባት ሚና በሁሉም ዘርፍ ጠቃሚ መሆኑ የሚፈተሽበት ነው፡፡ ትወና ጥበባት የተለያዩ የትምህርት አይነቶችን በትወና ፣ በመዝሙር ፣ በውዝዋዜ ፣ እና በተለያዩ የትወና ጥበባት በማዋዛት ለማስተማር እንጠቀምበታለን፡፡ በዚህ ምዕራፍ የማህበራዊ ሳይንስ ትምህርትን ለማሳየት እና ከትውን ጥበባት ጋር ያለው መስተጋብር እንመለከታለን፡፡ ተማሪዎች ባለፈው ክፍለ ትምህርት ላይ በብዙ ምዕራፍ ተከፋፍለው የትውን እና የእይታ ጥበብን በሚገባ ተምራችዋል፡፡

በዚህ ክፍለ ትምህርት ላይ ሙዚቃ ከሌሎች ትምህርት አይነቶች ጋር ያለዉ መስተጋብራዊ ዝምድናና ትግበራ በሚገባ መማር ፣ መገንዘብ ፣ መረዳት እና ማወቅ ይገባቸዋል፡፡ ተማሪዎች ሙዚቃ ለሌላው ትምህርት ያለው ጠቀሜታ እና ግንኙነቱንም መረዳት አለባቸሁ፡፡

አጥጋቢ የችሎታ ደረጃ

- የትውን እና የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለውን እንዲሁም ከወቅቱ አንገብጋቢ ጉዳዮች ጋር መስተጋብራዊ ስራዎችን መስራት፡፡
- ሰርቶ ማሳየት እና ጉብኝት ፡፡
- ሙዚቃ ከሌሎች ትምህርት አይነት ጋር ያለው ዝምድናና ትግበራ ይገልፃሉ፡፡

የመማር ማስተማር ስነ ዘዴዎች

- የትውን እና የእይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለውን እንዲሁም ከወቅቱ አንገብጋቢ ጉዳዮች ጋር መስተጋብራዊ ስራዎችን መስራት
- ሰርቶ ማሳየት እና ጉብኝት

የትምህርት መርጃመ ሳሪያዎች

- መለማመጃ ክፍል
- ምስሎች የድምጽ እና ተንቀሳቃሽ ምሽል ማጫወቻ
- እርሳስ ፣ከሰል፣ ከረዮን
- የተቀረጹ ድምፅ እና ምሽሎች
- አርማ፣ የማስታወቂያ ምስሎች እና በአካባቢው የሚገኙ ቁሳቁሶች

የግምገማና ክትትል ስልት

- ምልከታ
- የግል ገለጻ
- የቡድን ገለጻ
- ማህደር ኣያያዝ
- የቃል ጥያቄ

<u>የማነቃቂያ ጥያቄ -2</u>

1. ተማሪዎች በአከባብያችዉ ለአካል ጉዳተኝነት ሊያጋልጡ የሚችሉ ነገሮችን ተወያይተዉ እንድገልጹ አድግጓቸዉ?

<u>መልስ</u>

1. ተፈጥሯዊ እና ሰውሠራሽ

ጠቃሚ መረጃ

አካል ጉዳተኝነት ማንኛውም ሰው ሊያጋጥመው የሚችል ተፈጥሮአዊም ሆነ ሰው ሠራሽ አደጋ ውጤት ነው። እንደምናውቀው አካል ጉዳተኝነት የሰው ልጆች አኗኗር አንዱ ገጽታ ነው። አካል ጉዳተኝነት ስላልፈለግነው የሚቀር ሳይሆን፣ ባጋጣሚ የሚመጣ መሆኑን መረዳት ይኖርብናል።

መረጃዎች እንደሚያስረዱት አንድ ቢሊዮን የሚሆኑት ሰዎች አካል ጉዳተኞች ናቸው፡፡ አካል ጉዳተኛ የሆኑት የማኅበረሰብ ክፍሎች አካል ጉዳተኛ ካልሆኑት የበለጠ ማኅበራዊና ምጣኔ ሀብትያዊ ችግሮች ያጋጥማቸዋል፡፡ በተለያዩ ማኅበራዊ አመለካከቶች የተነሳ የትምህርት ዕድል የሚያገኙት የተወሰኑት ናቸው፡፡

የሥራ ተሳትፏቸውም አናሳ ነው፡፡ የአካል ጉዳተኞች የአቅም ውስንነት እንዳለባቸው የሚያምኑት የማኅበረሰብ ክፍሎች ቁጥር ቀላል የሚባል አይደለም፡፡ ይህ አመለካከት ግን የተዛባ ነው፡፡ የአካል ጉዳተኞች የመማርና የመሥራት እድሉን ካገኙ የአቅም ውስንነት የለባቸውም፡፡

<u>የማወያያ ጥያቄ -1</u>

1. በአካባቢያቸው ለአካል ጉዳተኞች እንቅፋት የሆኑ ችግሮችን እንዲዘርዝሩ ይጠይቋቸው?
2. እነዚህን ችግሮች ለመቅረፍና ለአካል ጉዳተኞች የተመቻቹ ለማድረግ «ምን መደረግ አለበት እንዲያብራሩ ያድርጉ?
3. ለአካል ጉዳተኞች እንቅፋት ከሚሆኑት መካከል የተወሰኑትን የህንጻዎችና የመንገዶች አሠራር፣ የመረጃና የቴክኖሎጂ ተደራሽ ያለመሆን ወዘተ ለአብነት ሊጠቀሱ ይችላሉ፡፡ አካል ጉዳተኞች እንደማንኛውም የማኅበረሰብ ክፍል የመማር መብት አላቸው፡፡ በመሆኑም ትምህርት ቤቶችና የመማር ማስተማር ሂደቶች ለአካል ጉዳተኞች የተመቻቹ መሆን ይኖራባቸዋል፡፡ ከክፍል ውጭ የህንፃዎች መውጫና መግቢያ፣ በክፍል ውስጥ የመቀመጫ ወንበሮች ለአካል ጉዳተኞች በጣም የተመቹ መሆን አለባቸው፡፡ የትምህርት አሰጣጡም ልዩነት እንዳይፈጥር ልዩ ፍላጎት ላላቸው ተማሪዎች እንደየፍላጎታቸው እገዛ የሚያደርግ መሆን ይኖርበታል፡፡ መስማት ለተሳናቸው በጽሑፍ

ወይም ሊታይ በሚችል የምልክት ቋንቋ፣ ማየት ለተሳናቸው ተማሪዎች ደግሞ መምህራን ወይም ጓደኞቻቸው በማንበብ ሊያግዟቸው ይገባል፡፡

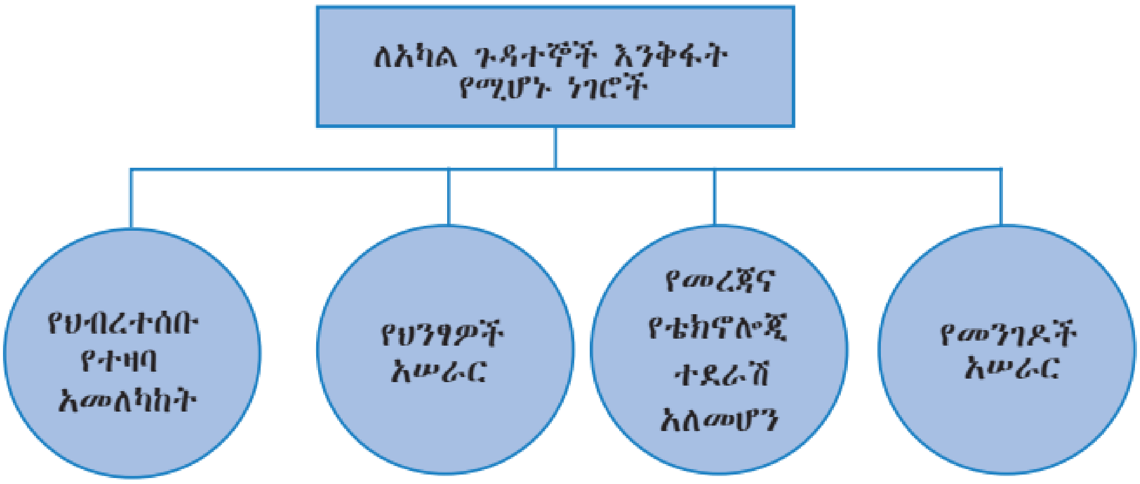

<u>የተግባር ሥራ -6</u>

1. ትምህርት ቤታችሁን ለአካል ጉዳተኞች የተመቻቹ ለማድረግ ገላጭ ምልክቶችን በመስራት በትገቢው ቦታ እንዲለጥፉ ያመቻቹ?

<u>የማወያያ ጥያቄ -3</u>

1. ሙዚቃ ከሌሎች ትምህርት ጋር ያለውን ዚምድናና ትግበራ በቡድን አወያዩ?

መልስ

1. ተማሪዎችን ካወያዩ በኃላ ከጠቃሚ መረጃ ማብራሪያ ይስጡ?

ጠቃሚ መረጃ

ሙዚቃ በመሠረቱ በዚህ አለም ላይ ብዙ ነገሮች ውስጥ ከፍተኛ ሚና የሚጫዎት ነው። የሰው ልጅ አንድ ነገር ማድነቅ ሲፈልግ ፣ ሲደሰት ፣ ሲያዝን ፣ ሲከፋው ፣ አንድን ነገር ሲጠለው ወይም ሲያፈቅር ፣ የራሱን ባህል ወግ እና ታሪክን የሚያሳወቅበት እና የሌላውንም የሚያውቅበት መንገድ በዋናነት ሙዚቃ በመጠቀም ነው። የሰው ልጆች ከልጅነታቸው ጀምረው ሙዚቃን መሠረት አድርገው ያድጋል።

ለምሳሌ፡- ልጆች ፊደል መቁጠር ሲጀምሩ (ሀ ሁ… /A B C D …) በዜማ ወይም በሙዚቃ ተደግፎ ነው። እንድህ የሆነበት ምክንያትም መጀመሪያ ላይ አዕምሯቸው ትምህርትን ለመቀበል ነፃ ይሆናል። በተጨማሪ በዜማ ሲለሚማሩ የተማሩትን ነገር አይረሱትም። በዚህ ምክንያት ሙዚቃ ለሌሎች ትምህርት ያለው ጠቀመታ ከፍ ያለ ነው።

በሙዚቃና በሳይንስ መካከል ያለው መስተጋብራዊ ዝምድናና ትግበራ

ከላይ እንዳየነው ሙዚቃ ለሳይንስ ያለው መስተጋብራዊ ዝምድናና ትግበራ ላቅ ያለ በመሆኑ ለማህበረሰቡ ብዙ ነገርን እያስተማረ ቆይቷል ። ሳይንስ በውስጡ ብዙ ነገር (በሽታ የመከላከለል ዘዴን ፣ የተፈጥሮ ነገርን ፣ የአኗኗር ዘዴን እና የመሳሰሉትን) በዚህ ሁሉ ሳይንስ ከሙዚቃ ጋር በመሆን ማህበረሰቡን በተለያየ መንገድ ያስተምራል ።

መዝሙር፡- ዓለም በሳይንስ ተራመደ

ዓለም በሳይንስ ተራመደ
በጥበብ እንዲኖር ተገደደ
በሂሳብ ስሌቱ አሰላ
ቋንቋን በምሳሌ አብላላ
በስነ ዉበት ፍጥረትን አደነቀ
በምርምር ቀስ በቀስ መጠቀ

እዉቀት ለምልሞ ያብብ

በትምህርት እንዲታይ ስነህዝብ

ጠቃሚ መረጃ

በዚህ ጊዜ በአለማችን ፣ በአህጉራችን ሆነ በሀገራችን አስፈሪና አስደንጋጭ የሆነው ከኮሮና እና ኤች አይቪ ቫይረስ የትውንና የእይታ ጥበብን በመጠቀም ራሳቸውን እንድጠብቅ በተለያዩ መንገድ ግንዛቤ ተሰቷል፡፡ ከኮሮና እና ከኤች አይቪ ቫይረስ ማህበረሰቡ በምን አይነት ሁኔታ ራሱን መከላከል እንዳለባቸው ምልክቶችን በማሳየት ፣ በሙዚቃ እና በትያትር ጥበባት ለማስተማር አይነተኛ ዘዴዎች ናቸው፡፡

ኤድስ እንዳያጠቃን

አስከፊ በሽታ ኤድስ እንዳያጠቃን፤

እኛ ተማሪዎች መጠንቀቅ አለብን፤

ባለም ዙርያ ሁሉ ህዝብን ያስጨነቀው፤

በህክምና ዘርፍ ምንም መፍትሄ ያጣሁ፤

የሰዉ ልጅ ጠላት ቀሳፊው ኤድስ ነው፤/2/

እንከላከለው ዛሬ ነገ ሳንል፤

የሐኪሞች ምክር ሁሉን በመቀበል፤

ጥቁር ነጭ በማይመርጥ ድንበር ማያግደው፤

ህፃን ሽማግሌ ፆታ የማይለየው፤

ሁሉንም ይፈጃል ቀጣፊው በሽታ፤

ካልተጠነቀቅን አይሰጠንም ፋታ፡፡

መዝሙር፡- ኤድስ እንዳያጠቃን

የተግባር ሥራ -1

1. ከላይ በሙዚቃ መፃፊያ ሰሌዳ ላይ የተፃፈውን መዝሙር ተለማምደው በጋራ እንዲዘምሩ ያድርጉ፡፡
2. ተማሪዎች ከኮሮና እና ከኤች አይቪ ቫይረስ ማህበረሰቡ በምን አይነት ሁኔታ ራሱን መከላከል እንዳለባቸው የሚገልፁ ስዕሎችን ምልክቶችን በኪነ-ንድፍ ሰርተው እንዲመጡ ይዘዙ፡፡

ማጠቃለያ

ተማሪዎች በዚህ ምዕራፍ ትምህርት ውስጥ የተካተቱ የአደጋ ከተለያዩ በሽታዎች ራሳችንን መጠበቅ ፣ የአከባቢያቸውን ፅዳት በመጠበቅ ፣ አየር ንብረት እና ስለስርዓተ ፆታ በተመለከተ አውቀውና ክህሎታቸውን አበልፅገው እንዲገኙ ለማድረግ የተለያዩ የመከላከያ ዘዴዎች በመጠቀም ተገባራዊ እንድያደርጉ ጥረት ተደርጓል፡፡ በዚህ ክፍል የሚገኙ ተማሪዎች የራሳቸውን ጤንነት ፣ የግል ንጽህናቸውንና የአከባቢያቸውን ንጽህና በመጠበቅ አደጋን ልያስከት ከሚችሉ ነገሮች ራሳቸሁን እና ማህበረሰቡን መጠንቀቅ እንዳለባቸው ግንዛቤ ተሰተዋቸዋል፡፡ የመከላከያ ዘዴዎችን እና ህሙማንን በመንከባከብ ፣ በመረዳት እና ሀሳቡን በመግለፅ የመንገድ ድህንነትና የኮሮናን ይዘት ለማስተማር በመዝሙር ፣ በንድፍ ፣ በቀለም ቅብ ፣ በጨዋታ ፣ በፎስተርና በፎቶግራፍ በመታገዝ በተገብ ሁኔታ ማስተማሪ እንድቻል እያንዳዱን ይዘት ፣ አጥጋብ ችሎታ ደረጃ ፣ ግባቶችን በመጠቀም የማስተማር ክንዋኔን እና ክትትልና ግምገማ ተጠቅመዋል ትምህርቱ ተግባራዊ ሆኗል ፡፡

የክለሳ ጥያቄዎች መልስ

ሀ

1. ሀሰት
2. ሀሰት
3. እውነት
4. እውነት
5. ሀሰት

ለ

1) የዝናብ ፣ የደመና ፣ የንፋስ ፣ የሙቀትና የቅዝቃዜ
2) የህብረተሰቡ የተዛባ አመለካከት ፣ የህንፃዎች አሠራር ፣ የመረጃና የቴክኖሎጂ ተደራሽ አለመሆን እና የመንገድ አሰራር
3) ተማሪዎችን መደገፍና ማበረታታት

ዋቢ መጽሐፍት

1. በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ት/ቢሮ የተዘጋጀ የ1ኛ ክፍል የኤስቴቲክስ ማስተማሪያ መጽሐፍ 1998 ዓ.ም.
2. በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ት/ቢሮ የተዘጋጀ የ2ኛ ክፍል የኤስቴቲክስ ማስተማሪያ መጽሐፍ 1998 ዓ.ም.
3. በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ት/ቢሮ የተዘጋጀ የ3ኛ ክፍል የኤስቴቲክስ ማስተማሪያ መጽሐፍ 1998 ዓ.ም.
4. በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ት/ቢሮ የተዘጋጀ የ4ኛ ክፍል የኤስቴቲክስ ማስተማሪያ መጽሐፍ 1998 ዓ.ም.
5. በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ት/ቢሮ የተዘጋጀ የ5ኛ ክፍል የሰውነት ማጎልመሻ ትምህርት የመምህሩ መምሪያ መጽሐፍ 1997 ዓ.ም.
6. የአማራጭ መሠረታዊ ትምህርት ኤስቴቲክስ መማሪያና ማስተማሪያ መጽሐፍ ደረጃ አንድ አዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ 2000 ዓ.ም. በኮንሰርን ኢትዮጵያ ትብብር የተዘጋጀ፤
7. በኮንሰርን ኢትዮጵያ የተዘጋጀ የአማራጭ መሠረታዊ ትምህርት ኤስቴቲክስ መማሪያና ማስተማሪያ መጽሐፍ ደረጃ ሁለት አዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ 2000 ዓ.ም. በኮንሰርን ኢትዮጵያ ትብብር የተዘጋጀ፤
8. በኮንሰርን ኢትዮጵያ የተዘጋጀ የአማራጭ መሠረታዊ ትምህርት ኤስቴቲክስ መማሪያና ማስተማሪያ መጽሐፍ ደረጃ ሦስት 2000 ዓ.ም. በኮንሰርን ኢትዮጵያ ትብብር የተዘጋጀ፤